

Natura 2000

a účast ve správních řízeních

*Příručka pro nevládní organizace a občany,
jak se vyznat ve vyhláškách a paragrafech*

**Natura 2000
a účast ve správních
řízení**

*Natura 2000 a účast ve správních řízeních
Příručka pro nevládní organizace a občany, jak se vyznat ve vyhláškách a paragrafech*

Autoři:

kapitola 3 – Hummel Jiří, Patrik Miroslav, Kravčíková Jana
kapitoly 1, 2, 4 – Pokorný Jiří, Ing.

Vydala Armika a Daphne ČR v červnu 2010.

Vysázal a graficky upravil Jakub Němeček.

Za poskytnutí fotografie na titulní stránce děkujeme
panu Janu Ševčíkovi (www.sevcikphoto.com).

Tisk zprostředkoval Petr Beran (p.beeran@email.cz).

ISBN: 978-80-904409-8-2

*Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu
EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.*

Jiří Hummel, Jana Kravčíková,
Miroslav Patrik, Ing. Jiří Pokorný

Natura 2000 a účast ve správních řízení

**Příručka pro nevládní organizace a občany,
jak se vyznat ve vyhláškách a paragrafech**

Seznam použitých zkratk

- AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
- BAT – Best Available Techniques (nejlepší dostupné techniky)
- BREF – Reference Document on Best Available Techniques
- ČIŽP – Česká inspekce životního prostředí
- ČR – Česká republika
- ČSO – Česká společnost ornitologická
- EIA – Environmental Impact Assessment (posuzování vlivů záměrů na životní prostředí)
- EU – Evropská unie
- EVL – evropsky významná lokalita
- CHKO – chráněná krajinná oblast
- IBA – Important Bird Area (evropsky významné ptačí území)
- IP – integrované povolení
- IPPC – Integrated Pollution Prevention and Control (integrovaná prevence a omezování znečištění)
- LHO – lesní hospodářská osnova
- LHP – lesní hospodářský plán
- MZCHÚ – maloplošné zvláště chráněné území
- MŽP – Ministerstvo životního prostředí ČR
- NNO – nestátní neziskové organizace
- NP – národní park
- NPP – národní přírodní památka
- NPR – národní přírodní rezervace
- PO – ptačí oblast
- PP – přírodní památka
- PR – přírodní rezervace
- ŘVC – Ředitelství vodních cest
- SAC – Special Area of Conservation
- SEA – Strategic Environmental Assessment (posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí)
- SCI – Sites of Community Interest (odpovídá termínu evropsky významná lokalita v českém pojetí)
- SPA – Special Protection Areas (odpovídá termínu ptačí oblast v českém pojetí)
- ÚP – územní plán
- ÚSES – územní systém ekologické stability
- VKP – významný krajinný prvek
- ZCHÚ – zvláště chráněné území, tj. NP, CHKO, NPP, NPR, PR a PP

Obsah

—1

Ing. Jiří Pokorný

1.	Co je Natura 2000?	8
1.1	Co chrání Natura 2000?	8
1.2.	Hlavní principy soustavy Natura 2000	8
1.3	Historie a současný stav soustavy Natura 2000 v ČR	11
1.3.1.	Ptačí oblasti	12
1.3.2.	Evropsky významné lokality	12
1.3.3	Výhled do budoucna	13

—2

Ing. Jiří Pokorný

2.	Jak je Natura 2000 chráněna?	15
2.1.	Právní předpisy	15
2.2.	Ochrana ptačích oblastí	16
2.3.	Ochrana evropsky významných lokalit	17
2.3.1.	Předběžná ochrana evropsky významných lokalit	18
2.3.2.	Základní ochrana evropsky významných lokalit	18
2.3.3.	Smluvní ochrana	19
2.3.4.	Zvláště chráněná území	20
2.4.	Hodnocení vlivů koncepcí a záměrů na soustavu Natura 2000	21
2.4.1.	Hodnocení vlivů obecně	21
2.4.2.	Specifika hodnocení lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov	22
2.4.3.	Postup posuzování a hodnocení vlivů	22
2.5.	Sledování stavu ptačích oblastí, evropsky významných druhů a evropských stanovišť	24
2.6.	Vztah k dalším institutům ochrany přírody dle zákona o ochraně přírody a krajiny	25
2.7.	Sankce	27
2.8.	Kompetence orgánů ochrany přírody	28

—3

Jiří Hummel, Miroslav Patrik, Jana Kravčíková

3.	Účast veřejnosti při rozhodování o zásahu do lokalit Natura 2000	53
3.1	Aarhuská úmluva	53
3.2	Právo na informace	54

3.3	Posloupnost přípravy a povolování projektů, účast veřejnosti v řízeních	57
3.4	Jak získat informace o plánovaných zásazích	67
3.5	Správní řád a správní řízení	68
3.6	Územní plánování	75
3.7	Posuzování vlivů záměru a koncepcí na životní prostředí (proces SEA a EIA)	81
3.7.1	Naturové hodnocení	82
3.7.2	Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí (proces SEA)	86
3.7.3	Posuzování vlivů záměrů na životní prostředí (proces EIA)	89
3.7.4	Biologické hodnocení a přírodovědný průzkum	92
3.8	Správní akty podle zákona č. 114/1992 Sb.	93
3.8.1	Zásah do významného krajinného prvku	95
3.8.2	Zásah do krajinného rázu	96
3.8.3	Závazné stanovisko k některým činnostem na území CHKO a NP	98
3.8.4	Souhlasy v ptačích oblastech a evropsky významných lokalitách	98
3.8.5	Povolení ke kácení dřevin	99
3.8.6	Výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích	102
3.8.7	Výjimka z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů	103
3.9	Následná správní řízení	104
3.9.1	Územní a stavební řízení	104
3.9.1.1	Příslušné orgány ve věcech územního a stavebního řízení	104
3.9.1.2	Územní řízení	106
3.9.1.3	Stavební řízení	109
3.9.2	Vodoprávní řízení	113
3.9.3	Proces IPPC	115
3.10	Další právní nástroje využitelné při zásazích do lokalit Natura 2000	118
3.10.1	Petice	118
3.10.2	Místní referendum	120
3.10.3	Ombudsman – veřejný ochránce práv	123
3.10.4	Obecná ochrana druhů	126
3.10.5	Jak postupovat při zjištění negativních zásahů do lokalit Natura 2000	128
3.10.6	Soudní ochrana ve vztahu k lokalitám Natura 2000	132

3.10.6.1	Správní žaloby	132
3.10.6.2	Trestní oznámení	133
3.11	Případové studie	136
3.11.1	Plavební stupeň Děčín	136
3.11.2	Výstavba golfového hřiště Praha – Klánovice	140
3.11.3	Vodní dílo Přelouč	143
3.12	Zdroje a důležité odkazy	146

—4

Ing. Jiří Pokorný

4.	Stížnost k Evropské komisi a další prostředky ochrany lokalit Natura 2000 na úrovni EU	148
4.1	Stížnost na porušení směrnic EU	148
4.1.1	Náležitosti stížnosti a postup	148
4.1.2	Stížnost na nenavržení evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti	150
4.1.2.1	Kauza Heřmanský stav – Odra – Poolší	151
4.1.3	Účelové zmenšení návrhu ptačí oblasti nebo evropsky významné lokality	156
4.1.3.1	Kauza R35 přes ptačí oblast Komárov	156
4.1.4	Poškozování lokalit Natura 2000	160
4.1.5	Zhodnocení dosavadních zkušeností nestátních neziskových organizací s podáváním stížností Evropské komisi a výhled do budoucna	164
4.2	Další prostředky ochrany lokalit Natura 2000	165
4.2.1	Petice Evropskému parlamentu	165
4.2.2	Evropský ombudsman	167
4.2.3	Žaloba k Evropskému soudnímu dvoru	169
4.2.3.1	Předběžná otázka	169
4.2.3.2	Žaloba na prohlášení neplatnosti	171

1. Co je Natura 2000?

1.1 Co chrání Natura 2000?

Natura 2000 je soustava chráněných území vytvářená na území členských států Evropské unie (dále EU). Jejím cílem je ochrana nejvzácnějších a nejohroženějších druhů živočichů a rostlin a evropských stanovišť vyskytujících se na území členských států EU.

Vytvoření soustavy Natura 2000 vyplývá z naplňování dvou klíčových právních předpisů EU v oblasti ochrany přírody: směrnice 79/409/EHS, o ochraně volně žijících ptáků (tzv. směrnice o ptácích) a směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (tzv. směrnice o stanovištích).

Natura 2000 je tvořena dvěma typy území – v české terminologii ptačími oblastmi (PO) a evropsky významnými lokalitami (EVL), v anglickém jazyce se pro ptačí oblasti používá termín Special Protection Area (SPA) a pro evropsky významné lokality termín Special Area of Conservation (SAC). Ptačí oblasti jsou vymezovány pro ptačí druhy uvedené v příloze I směrnice o ptácích a dále pro pravidelně se vyskytující stěhovavé druhy. EVL jsou vymezovány pro typy evropských stanovišť z přílohy I a pro druhy rostlin a živočichů (kromě ptáků) z přílohy II směrnice o stanovištích.

1.2. Hlavní principy soustavy Natura 2000

Natura 2000 začala být vytvářena v souladu se zmíněnými předpisy EU od konce 20. století na území tehdejších členských států EU. Přestože mnohdy dochází k územnímu překryvu lokalit Natura 2000 a národních systémů ochrany přírody, vyznačuje se Natura 2000 mnohými specifiky:

A. Předměty ochrany

Obě výše jmenované směrnice určují, pro které konkrétní druhy živočichů a rostlin a typy přírodních stanovišť mají být území Natura 2000 vymezována. Mělo by se jednat o druhy živočichů a rostlin a o přírodní stanoviště, které jsou na území EU nejvíce vzácné a ohrožené. Přestože

---

mohou existovat odborné výhrady k zařazení některých druhů či typů přírodních stanovišť (či naopak k nezařazení jiných), je navrhování chráněných území evropského významu pro předem stanovené společné fenomény systematickým jednotícím pravidlem.

B. Návrh území podle odborných kritérií

Z evropských směrnic i dalších právních předpisů (judikáty Evropského soudního dvora) vyplývá, že území soustavy Natura 2000 mohou být navrhována pouze podle odborných (vědeckých) kritérií, jiné aspekty, např. politické, ekonomické či sociální nesmí ovlivnit zařazení konkrétního území do soustavy Natura 2000. Území soustavy Natura 2000 by měla tvořit soustavu nejvíce reprezentativních ploch s výskytem evropsky významných druhů a evropských stanovišť na území daného státu (např. podle početnosti a stability populací, rozlohy a zachovalosti stanoviště).

C. Dostatečné pokrytí

Natura 2000 má přispět k ochraně biologické rozmanitosti. Jako nástroj územní ochrany přírody má přispět k zachování příznivého stavu z hlediska ochrany vybraných druhů a přírodních stanovišť. Aby byl tento nástroj účinný, musí být do soustavy Natura 2000 zařazena významná část z celkového výskytu fenoménu (v rámci biogeografické oblasti daného státu). Obvykle se má pohybovat v rozmezí 20 – 60 % populace druhu či rozlohy přírodního stanoviště. U endemických či vzácných druhů může být vyžadováno i větší pokrytí výskytu v rámci území soustavy Natura 2000.

D. Proces hodnocení plánů a projektů

Velmi významným aspektem soustavy Natura 2000 je povinnost posouzení všech plánů a projektů, které mohou mít významný dopad na území soustavy Natura 2000 (podrobněji viz kapitoly 2 a 3).

E. Proces schvalování národních seznamů a biogeografické členění

Dalším význačným rysem soustavy Natura 2000 je formalizovaný proces schvalování u evropsky významných lokalit. Národní seznam lokalit předložený členským státem je odborně posuzován a schvalován na tzv. biogeografických seminářích. Území členských států EU je rozděleno na biogeografické oblasti podle převažujících typů vegetace a druhů rostlin a živočichů. Posuzování národních seznamů probíhá samostatně a nezávisle v každé biogeografické oblasti pro všechny státy, na jejichž území je daná biogeografická oblast vymezena. Hodnotí se zejména dostatečnost zastoupení jednotlivých druhů a stanovišť v návrhu, hodnocení probíhá zvlášť pro každý druh či stanoviště. V případě, že jsou některé druhy či stanoviště nedostatečně zastoupeny v národním seznamu, vyzve Evropská komise dotýčný stát, aby lokality do národního seznamu doplnil. Nutno podotknout, že proces schvalování není rozhodně formální. Na všech dosavadních biogeografických seminářích byly vždy shledány nedostatky v pokrytí některých druhů či stanovišť.

F. Zachování současného stavu

Území soustavy Natura 2000 jsou označována jako chráněná území, což může navozovat u různých zájmových skupin na jedné straně přehnané obavy, na straně druhé naopak nereálná očekávání. Typů chráněných území je v Evropě (podobně jako u nás) mnoho a liší se zejména podmínkami (resp. omezeními) pro využití území. Území soustavy Natura 2000 svým pojetím zdůrazňují zachování současného stavu chráněných fenoménů, nikoli zachování přírodních procesů, jak to známe např. u národních přírodních rezervací či zón národních parků. Vzhledem k tomu, že výskyt cenných fenoménů v mnohých územích byl podmíněn šetrným využíváním přírodních zdrojů v minulosti, může být takové hospodaření zároveň i cíleným managementem živočišných či rostlinných druhů či typů přírodních stanovišť. Jiná území (např. vodní toky) nevyžadují žádný pravidelný management, ale spíše je u nich podstatné zamezit negativním vlivům, které by mohly ohrozit předměty ochrany.

G. Vymahatelnost práva

Dosavadní zkušenosti s vytvářením soustavy Natura 2000 v EU ukazují, že zde existuje zřetelná zpětná vazba ze strany Evropské komise (příp. Evropského soudního dvora) při nedodržování ustanovení směrnic. Dokladem toho může být např. dodatečné zařazování lokalit do soustavy Natura 2000, jež členské státy EU nehodlaly z důvodů ekonomických či politických zařadit, úprava transpozice směrnice do národní legislativy, zastavení projektů ohrožujících PO či EVL apod. Hrozba vysokých sankcí i pozastavení přísunu peněz ze strukturálních fondů jsou obvykle dostatečně silným nástrojem Evropské komise na prosazení práva.

H. Dynamika

Dle filosofie evropských směrnic nemá být proces vytváření soustavy Natura 2000 statický, ale dynamický. Jednak se mění a doplňuje stav odborných znalostí o výskytu jednotlivých fenoménů, jednak se mění i pohled na jejich ohrožení. Aktuální znalosti o výskytu chráněných fenoménů by se měly odrazit i v aktualizaci národních seznamů EVL a PO. Navíc vzhledem k rozšiřování EU byly doplněny druhové přílohy směrnic jen takovým způsobem, aby to neohrozilo a nezbrzdilo stav přípravy soustavy Natura 2000 v dosavadních členských státech. Proto bude do budoucna žádoucí uvažovat i o změně seznamů v přílohách směrnic tak, aby skutečně odrážely míru ohrožení na celém území EU. Nutno ovšem poznamenat, že se jedná spíše o výhled do budoucnosti. Dokud nebude soustava Natura 2000 dokončena (schválení všech evropských seznamů pro všechny biogeografické oblasti), nebudou takové změny politicky žádoucí.

1.3. Historie a současný stav soustavy Natura 2000 v ČR

Za přípravu soustavy Natura 2000 v ČR odpovídá Ministerstvo životního prostředí (MŽP). MŽP pověřilo v roce 1999 Agenturu ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) přípravou odborných podkladů.

1.3.1. Ptačí oblasti

Odborný návrh PO koordinovala od roku 2000 Česká společnost ornitologická (ČSO) ve spolupráci s AOPK ČR. Měřítko výběru vznikla upřesněním kritérií pro výběr významných ptačích území v EU (Important Bird Areas – IBA). Na přípravě odborného návrhu a zajišťování potřebných údajů k lokalitám se podílelo mnoho specialistů ze správ národních parků, správ chráněných krajinných oblastí, muzeí, univerzit, nevládních organizací apod. V říjnu 2002 byl návrh 41 ptačích oblastí předložen na MŽP.

Upravené návrhy PO byly předjednány s kraji, obcemi, významnými vlastníky a uživateli pozemků a po projednání s resorty je od září do prosince 2004 schvalovala vláda ČR. Pro každou PO byl zpracován samostatný návrh nařízení vlády. Vláda ČR do prosince 2004 schválila celkem 38 nařízení. Z původního návrhu 41 oblastí nebyla v roce 2004 schválena lokalita Heřmanský stav – Odra – Poolší a projednání dalších dvou navržených oblastí (Dehtář a Českobudějovické rybníky) bylo odloženo. PO Heřmanský Stav – Odra – Poolší byla schválena nařízením vlády ČR v roce 2007, PO Dehtář a Českobudějovické rybníky byly schváleny v říjnu 2009.

1.3.2. Evropsky významné lokality

Přípravu odborného návrhu EVL zajišťovala AOPK ČR od roku 1999. Před samotným navržením EVL bylo v letech 2000 – 2004 prováděno mapování – tj. byly shromažďovány aktuální odborné údaje o rozšíření, početnosti a kvalitě jednotlivých druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť. Na sběru dat se podílely stovky odborníků a desítky odborných institucí. Výsledný odborný návrh AOPK ČR, který byl předjednáán s vlastníky a uživateli, obcemi a dalšími významnými subjekty, čítal v roce 2004 905 lokalit. Výsledkem příjedinávání byl upřesněný návrh s celkovým počtem 883 lokalit, který byl předán MŽP. Po jednání s resorty a kraji vláda ČR nakonec svým nařízením č. 132/2005 Sb. schválila národní seznam 863 EVL. Ten byl v únoru 2005 předán Evropské komisi.

Národní seznamy EVL byly posléze odborně posuzovány na biogeografických seminářích – v září 2005 pro panonskou oblast a v dubnu 2006 pro kontinentální oblast. Ze seminářů pro ČR vyplynula povinnost doplnit návrhy EVL pro vybrané typy přírodních stanovišť a rostlinné a živočišné druhy. V následujících letech připravila AOPK ČR doplnění návrhů lokalit pro panonskou i kontinentální oblast. Návrhy byly opět předjednány s vlastníky a uživateli. Nejprve byly doplněny lokality pro panonskou oblast – nařízením Vlády ČR č. 301/2007 Sb. v prosinci 2008 schválila Evropská komise aktualizaci evropského seznamu pro panonskou oblast. MŽP vydalo sdělení č. 66/2009 Sb. o zařazení EVL v panonské oblasti do evropského seznamu.

Poslední aktuální nařízení Vlády ČR č. 371/2009 Sb. novelizovalo předchozí nařízení. Novelou došlo k doplnění národního seznamu o 233 lokalit, 35 EVL starého národního seznamu bylo překryto 28 EVL, 21 EVL bylo ze starého národního seznamu vyškrtnuto, protože nebyly zařazeny na evropský seznam pro panonskou oblast, 170 EVL bylo změněno (název, rozloha, předmět ochrany, navrhovaná kategorie ZCHÚ, katastr, poloha). Aktuální nařízení vlády zahrnuje 1082 EVL.

1.3.3 Výhled do budoucna

Ptačí oblasti

U PO bylo nakonec k říjnu 2009 po několika letech průtahů schváleno všech 41 oblastí, které byly předmětem odborného návrhu ČSO a AOPK ČR.

Od doby navržení PO došlo ke zvýšení znalostí o rozšíření a početnosti ptačích druhů z přílohy I směrnice o ptácích v ČR. Od roku 2005 totiž probíhá pravidelný monitoring jednak PO, jednak celostátní monitoring druhů z přílohy I směrnice o ptácích (v tříleté periodě, pro vybrané druhy každoročně). Na základě tohoto monitoringu byly zjištěny další druhy ptáků, které by splňovaly kritéria pro zařazení a mohly by tedy být přidány mezi předměty ochrany existujících PO.

Navíc na základě monitoringu druhů z přílohy byly zjištěny rovněž další oblasti, které by splňovaly kritéria pro navržení nové PO pro vybrané druhy. Proto lze říci, že počet PO a jejich předmětů ochrany v ČR nemusí být rozhodně konečný.

Evropsky významné lokality

Lokality z národního seznamu pro kontinentální a panonskou biogeografickou oblast schválené nařízením vlády ČR č. 132/2005 Sb. a č. 301/2007 Sb. byly Evropskou komisí zařazeny do evropského seznamu v roce 2007, resp. 2008. Tím končí pro navržené lokality jedna z etap popsanych ve směrnici o stanovištích (lokality se formálně stávají významnými z hlediska EU, v anglickém jazyce se používá termín Sites of Community Importance vyjádřený zkratkou SCI). Nyní zbývá zajistit zákonnou ochranu uvedených lokalit (viz kapitola 2).

Doposud není známa zpětná vazba Evropské komise na dostatečnost pokrytí jednotlivých chráněných fenoménů v panonské oblasti dle nařízení vlády ČR č. 301/2007 Sb. Podle informací, jež mají k dispozici nevládní organizace sdružené v Koalici pro Naturu 2000, je žádoucí ještě doplnit některé lokality pro jednotlivé druhy a typy přírodních stanovišť. V panonské biogeografické oblasti se ale neočekává dramatické navyšování počtu ani rozlohy EVL.

Lokality z národního seznamu pro kontinentální biogeografickou oblast schválené nařízením vlády ČR č. 371/2009 Sb. byly zaslány Evropské komisi na konci roku 2009. Také zde není znám další postup v hodnocení dostatečnosti národního seznamu, tj. zda budou předmětem dvoustranných jednání mezi Evropskou komisí a MŽP či zda proběhne národní obdoba biogeografického semináře. Neočekává se, že Evropská komise zareaguje dříve než v roce 2011. Z pohledu nevládních organizací je současná podoba národního seznamu nedostatečná a je nutné doplnit lokality pro vybrané druhy a typy přírodních stanovišť.

■ 2. Jak je Natura 2000 chráněna?

■ 2.1. Právní předpisy

Požadavky obou směrnic a jejich naplňování byly řešeny v rámci národní legislativy různými právními předpisy, zákony, nařízeními vlády, vyhláškami ministerstev apod. Zde je přehled nejdůležitějších právních předpisů.

Zákony

Transpozice obou směrnic proběhla novelou zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v roce 2004 (zákon č. 218/2004 Sb.). Na nedostatečné převedení požadavků směrnic do zákona o ochraně přírody a krajiny upozornila Evropská komise v roce 2006 prostřednictvím formálních stížností (zákon č. 2130/2006 Sb. a zákon č. 2143/2006 Sb.) a odůvodněného stanoviska (z roku 2008). ČR reagovala v roce 2009 schválením novel zákona o ochraně přírody a krajiny v roce 2009 (novela č. 349/2009 Sb. platná od 1. 12. 2009 a novela č. 381/2009 Sb. s platností od 2. 1. 2010). Naplňování požadavků směrnic je řešeno rovněž v těchto zákonech: zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, a zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

Přijetím zákona č. 218/2004 Sb. je do právního řádu ČR zaveden pojem Natura 2000 a vzniká povinnost vytvořit evropskou soustavu chráněných území Natura 2000. Natura 2000 se stává samostatnou čtvrtou částí zákona. Nově jsou definovány např. EVL, evropsky významné druhy živočichů a rostlin, evropská stanoviště a příznivý stav z hlediska ochrany druhů a přírodních stanovišť. Nově je zavedena také např. smluvní ochrana.

Nařízení Vlády ČR

Nařízením Vlády ČR č. 51/2005 Sb. byly stanoveny druhy a početnosti ptáků, pro které se vymezují PO. Jednotlivé PO byly vymezeny nařízeními Vlády ČR. Národní seznam EVL byl schválen nařízením Vlády ČR č. 132/2005 Sb., novelizován byl nařízeními Vlády ČR č. 301/2007 Sb. (doplnění lokalit

v panonské biogeografické oblasti) a č. 371/2009 Sb. (doplnění lokalit v kontinentální biogeografické oblasti).

Vyhlášky MŽP

Vyhláška MŽP č. 166/2005 Sb. k zákonu o ochraně přírody a krajiny (novelizovaná vyhláškou č. 390/2006 Sb.) stanovila např. seznam evropsky významných druhů živočichů a rostlin, seznam typů přírodních stanovišť v ČR a seznam zakázaných způsobů lovu a odchyty. Vyhláška MŽP č. 175/2006 Sb. zařadila dosud nechráněné evropsky významné druhy živočichů a rostlin mezi zvláště chráněné. Částečně se soustavy Natura 2000 týká i vyhláška MŽP č. 60/2008 Sb., o plánech péče, označování a evidenci zvláště chráněných území. Naplňování směrnic se týká i vyhláška Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb., o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu a vyhláška MŽP č. 294/2006 Sb., o odchylném postupu pro usmrcování špačka obecného.

Sdělení MŽP

V listopadu 2007 schválila Evropská komise zařazení většiny lokalit z nařízení Vlády ČR č. 132/2005 Sb. do evropského seznamu. Na základě tohoto rozhodnutí vydalo MŽP sdělení č. 81/2008 Sb., o zařazení lokalit do evropského seznamu, a sdělení č. 82/2008 Sb., o nezařazení vybraných lokalit do evropského seznamu. Zveřejněním sdělení č. 81/2008 Sb. započaly běžet zákonné lhůty pro zajištění ochrany EVL. V prosinci 2008 byl rozhodnutím Evropské komise aktualizován evropský seznam pro panonskou biogeografickou oblast. Následně vydalo MŽP sdělení č. 69/2009 Sb., jehož zveřejněním započaly běžet zákonné lhůty pro zajištění ochrany nově zařazených EVL.

2.2. Ochrana ptačích oblastí

PO nejsou v ČR zvláště chráněnými územími dle zákona o ochraně přírody a krajiny. Jsou vymezovány nařízením Vlády ČR, ve kterých mohou být stanoveny činnosti vázané na

---

souhlas orgánu ochrany přírody. Jedná se o takové činnosti, jež by mohly ohrozit ptačí druhy buď přímo, anebo by mohly negativně ovlivnit jejich biotopy. V PO vymezených pro vodní druhy se může jednat např. o vypouštění kachen z umělého odchovu, odstraňování litorálních porostů, provádění terénních úprav, manipulace s vodní hladinou během hnízdního období apod.

Některé PO jsou ovšem zcela či částečně pokryty některou z kategorií ZCHÚ (např. národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace apod.). V takovém případě platí pochopitelně režim ochrany konkrétní kategorie ZCHÚ, její základní ochranné podmínky, popř. spolu s bližšími podmínkami ochrany vyhlášovacího předpisu.

Pro PO může MŽP stanovit tzv. **soubory doporučených opatření**. Jedná se o plánovací dokument, který na základě analytické části stanovuje návrhy ochranných opatření, jež mají být v ptačí oblasti uskutečněna. V porovnání s plánem péče o ZCHÚ je zřetelně přehlednější a stručnější. Soubory doporučených opatření pro PO byly zpracovány AOPK ČR.

2.3. Ochrana evropsky významných lokalit

Koncepce územní ochrany EVL se v průběhu několika posledních let výrazně změnila. Zástupci MŽP nejprve důsledně prosazovali zajištění ochrany EVL prostřednictvím některé z kategorií ZCHÚ. Tento přístup vyvolával oprávněné obavy vlastníků, obcí i hospodářských resortů z přísného režimu ochrany v ZCHÚ, nepomohlo ani přesvědčování, že cíle soustavy Natura 2000 a její režim jsou poněkud odlišné od chráněných území národního významu. Určitým ústupkem bylo navrhování většiny velkých EVL formou přírodní památky, která nemá žádné specifické ochranné podmínky. Tento postup ovšem zase nekorespondovals dosavadním způsobem kategorizace ZCHÚ. Některé typy území navržené jako EVL (např. dlouhé úseky vodního toku) neměly svoje protějšky v národní ochraně a bylo pro ně obtížné stanovit vhodnou kategorii ZCHÚ odpovídající definici a základním ochranným podmínkám. Návrh řešení přinesly až poslední novely zákona o ochraně přírody

a krajiny, které zavádějí tzv. **základní ochranu** všech EVL, jež byly zařazeny do evropského seznamu (viz dále).

Ochrana EVL je vícestupňová, závisí jednak na tom, v které fázi navrhování se daná EVL nachází, jednak na tom, zda postačuje základní ochrana či zda je žádoucí vyhlásit ZCHÚ nebo zajistit tzv. **smluvní ochranu**.

2.3.1. **Předběžná ochrana evropsky významných lokalit**

Lokality zařazené do národního seznamu nebo tzv. sporné lokality (zahrnují alespoň jeden prioritní druh či jedno prioritní evropské stanoviště, o jejichž zařazení do evropského seznamu jedná s ČR Evropská komise) jsou chráněny tzv. **předběžnou ochranou**. Tyto lokality je zakázáno poškozovat; za poškozování se přitom nepovažuje běžné hospodaření. Zákaz není absolutní, lze z něj udělit výjimku pouze z naléhavého důvodu převažujícího veřejného zájmu. o každé výjimce informuje orgán ochrany přírody MŽP. Zároveň je nutné provádět posouzení vlivů koncepcí či záměrů, které by mohly negativně ovlivnit celistvost lokalit (viz § 45h a § 45i zákona č. 114/1992 Sb.).

Předběžná ochrana lokalit zaniká dvojím způsobem. V prvním případě přestává platit zařazením EVL do evropského seznamu, tj. vyhlášením nařízením vlády ČR (následně začíná platit základní ochrana EVL); pokud není EVL zařazena do evropského seznamu, rovněž přestává platit předběžná ochrana. Ukončení předběžné ochrany se v tomto případě datuje od vyhlášení sdělení MŽP o EVL, které nebyly zařazeny do evropského seznamu. Na takovou lokalitu se pak nevztahuje žádný institut územní ochrany, pokud ovšem lokalita nebyla součástí ZCHÚ.

2.3.2. **Základní ochrana evropsky významných lokalit**

Základní ochrana EVL je novinkou, která se do zákona o ochraně přírody a krajiny dostala až s novelami č. 349/2009 Sb. a č. 381/2009 Sb. **Jakmile je lokalita zařazena do evropského seznamu, začíná pro ni platit základní ochrana dle § 45 odst. 1 citovaného zákona.**

Základní ochrana znamená, že EVL zařazené do evropského seznamu jsou chráněny před poškozováním a ničením. Mohou být využívány, ale pouze tak, aby nedošlo k závažnému nebo nevratnému poškození evropsky významných druhů a evropských stanovišť, pro něž byla lokalita vyhlášena. U evropsky významných druhů rovněž nesmí dojít k poškození jejich stanovišť. Zároveň nesmí být využíváním lokality narušena její celistvost. Zákaz není, obdobně jako u předběžné ochrany, absolutní. Škodlivé zásahy lze uskutečnit pouze s předchozím souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody.

Pro zachování nebo zlepšení dochovaného stavu předmětu ochrany v EVL zajišťuje MŽP zpracování tzv. **souhrnů doporučených opatření**. Souhrny doporučených opatření pro EVL a PO předává MŽP do Ústředního seznamu ochrany přírody a zveřejňuje je na portálu veřejné správy.

Základní ochrana se vztahuje pouze na ty EVL z evropského seznamu, jež nejsou chráněny smluvně nebo formou ZCHÚ (v tom případě zde platí základní podmínky ochrany ZCHÚ nebo jeho ochranného pásma).

2.3.3. Smluvní ochrana

Smluvní ochrana je jedním ze způsobů zajištění územní ochrany EVL. V zákoně je deklarováno, že ochrana EVL má být přednostně zajištěna ve spolupráci s vlastníky. Smlouva je uzavírána mezi vlastníkem dotčeného pozemku a příslušným orgánem ochrany přírody. **Smlouva může být uzavřena pouze v případě, že se nejedná o ZCHÚ.** K uzavírání smluv vydalo MŽP metodický pokyn (Věstník MŽP 2008/04). Smlouva musí obsahovat zejména vymezení ochranných podmínek chráněného území nebo památného stromu a způsob péče o chráněné území nebo strom.

Takto zřízená ochrana je na základě smlouvy vázána k pozemku formou věčného břemene, o jehož zápis do katastru nemovitostí požádá příslušný orgán ochrany přírody.

Jakmile Evropská komise schválí rozhodnutím zařazení lokalit do evropského seznamu (od nabytí účinnosti rozhodnutí), má Vláda ČR 90 denní lhůtu na to, aby schválila naří-

zení, ve kterém bude u každé EVL uveden její název, zeměpisná poloha a rozloha. Orgány ochrany přírody do 30 dnů ode dne vyhlášení tohoto nařízení ve Sbírce zákonů upozorní formou veřejné vyhlášky vlastníky pozemků v EVL nebo v jejich částech, jejichž ochranu je podle nařízení vlády třeba zajistit vyhlášením ZCHÚ; jejich ochrana na dotčeném pozemku může být zajištěna smluvně. Postup při uplatnění smluvní ochrany je popsán v § 45c odst. 5 zákona o ochraně přírody a krajiny.

Vlastník má pak 60 denní lhůtu na to, aby se vyjádřil, zda má zájem o smluvní ochranu. Pokud tak neučiní, bude EVL vyhlášena jako ZCHÚ. K vyhlášení zvláště chráněného území dojde rovněž v případě, kdy vlastník během 60 denní lhůty zájem projevil, nicméně v následné dvouleté lhůtě nedošlo k uzavření smlouvy.

Smluvní ochrana je sice preferována před vyhlášováním ZCHÚ (v případě, kdy nepostačuje základní ochrana), ovšem v praxi naráží na řadu problémů. Především je možné tento nástroj využít pouze v případě, kdy má EVL jednoho nebo malý počet vlastníků. V ostatních případech je uzavření stejné smlouvy s více vlastníky prakticky nereálné. Další obtíže mohou nastat při dojednávání vlastních podmínek smlouvy. **Podle dosavadních zkušeností bude nejspíš smluvní ochrana využita pouze u mizivého počtu EVL.**

2.3.4. Zvláště chráněná území

ZCHÚ jsou vyhlášována pouze v případě, kdy pro zachování předmětů ochrany EVL nepostačuje základní ochrana. Vyžaduje-li zachování předmětů ochrany EVL přísnější ochranu než ochranu základní, je v nařízení Vlády ČR u evropsky významné lokality uvedena kategorie ZCHÚ, ve které bude vyhlášena (pokud ovšem nebude uzavřena smlouva). To platí pouze v případě, kdy EVL ještě není vyhlášena jako ZCHÚ a také tehdy, když již není chráněna smluvně. K zajištění ochrany EVL může být využito všech šesti kategorií ZCHÚ: národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památka a pří-

---

rodní památka. Na vyhlášení ZCHÚ se vztahuje lhůta šesti let od přijetí lokality do evropského seznamu.

Opatření na ochranu ZCHÚ jsou popsána v tzv. **plánech péče**. Jedná se o odborné dokumenty, jež na základě vyhodnocení informací o dosavadním vývoji a současném stavu přírody daném v území navrhuji ochranná opatření k zachování či zlepšení stavu předmětu ochrany a k eliminování negativních vlivů v ochranném pásmu. Plány péče jsou závazné pouze pro orgány ochrany přírody, pro vlastníky závazné nejsou. Jsou ale podkladem pro další druhy plánovacích dokumentů, např. pro lesní hospodářské plány (LHP).

2.4. Hodnocení vlivů koncepcí a záměrů na soustavu Natura 2000

2.4.1. Hodnocení vlivů obecně

Povinnost hodnocení vlivů koncepcí a uskutečňování záměrů na EVL a PO patří k jednomu z nejsilnějších nástrojů ochrany lokalit soustavy Natura 2000. Ze zákona o ochraně přírody a krajiny (resp. směrnice o stanovištích) vyplývá, že jakákoli koncepce nebo záměr, které mohou významně ovlivnit předmět ochrany EVL nebo PO, musí být předmětem hodnocení důsledků na stav EVL či PO, resp. jejich předmětů ochrany. Přitom se nejedná jen o samostatné působení koncepce či záměru na EVL a PO, ale je zde připuštěna i možnost, že dojde ke kumulativnímu vlivu většího počtu koncepcí či záměrů. Je zřejmé, že jednotlivé koncepce či záměry nemusí významně ovlivnit předmět ochrany EVL a PO, ale v kombinaci s jiným záměrem či koncepcí již významný vliv mít mohou.

Z hodnocení vlivů jsou ze zákona vyjmuty plány péče o chráněná území (ale již zde není uvedeno, že se hodnocení nevztahuje na soubory doporučených opatření pro EVL a PO). Při hodnocení se procesně postupuje dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

2.4.2. Specifika hodnocení lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov

V původním znění zákona č. 218/2004 Sb. byly z hodnocení vlivů dle § 45h zákona č. 114/1992 Sb. vyčleněny lesní hospodářské plány (LHP) a lesní hospodářské osnovy (LHO) s tím, že závazné stanovisko orgánu ochrany přírody podle § 4 odst. 3 citovaného zákona mělo zohlednit i ustanovení článků 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích. Tento způsob transpozice napadla ve svém formálním upozornění 2143/2006 Evropská komise, neboť nebyl výslovně stanoven postup takového hodnocení.

V platném znění zákona o ochraně přírody a krajiny (k 2. 1. 2010) je zmínka o vyjmutí LHP a LHO z hodnocení dle § 45h citovaného zákona vypuštěna a § 4 odst. 4 citovaného zákona upřesňuje postup hodnocení vlivů LHP a LHO.

V rámci vydávání závazných stanovisek dle § 4 odst. 3 citovaného zákona provede orgán ochrany přírody také hodnocení důsledků LHP a LHO pro EVL nebo PO. Orgán ochrany přírody nevydá souhlasné závazné stanovisko ke schválení LHP a protokolárnímu předání LHO, pokud by měly významný negativní vliv na příznivý stav předmětu ochrany EVL nebo PO. V ostatních případech orgán ochrany přírody vydá souhlasné závazné stanovisko. Závazné stanovisko ke schválení LHP a protokolárnímu předání LHO nahrazuje odůvodněné stanovisko podle § 45i odst. 1 citovaného zákona. Na postup hodnocení důsledků LHP a LHO se nepoužije zákon o posuzování vlivů na životní prostředí.

2.4.3. Postup posuzování a hodnocení vlivů

Obecný postup

Každý návrh koncepce či záměru (ve smyslu § 45h citovaného zákona) musí být předložen orgánu ochrany přírody k vyjádření, zda může mít významný vliv na příznivý stav předmětu ochrany či celistvost EVL nebo PO. Orgán ochrany přírody vydá odůvodněné stanovisko do 30 dnů od obdržení žádosti. Jestliže orgán ochrany přírody významný vliv nevy-

---

loučí, musí být koncepce či záměr předmětem posuzování vlivů podle zákona o ochraně přírody a krajiny a podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí. Pokud není možné vyloučit negativní vliv koncepce nebo záměru, musí žadatel zpracovat variantní řešení, jejichž cílem je eliminovat negativní vliv, nebo pokud to není možné, jej alespoň zmírnit. Územně plánovací dokumentace je posuzována podle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Posuzování vlivů mohou provádět pouze osoby se zvláštní autorizací udělovanou MŽP.

Orgány, jež mají v kompetenci schválení koncepce či záměru, které je předmětem posuzování vlivů dle § 45h citovaného zákona, je mohou schválit jen v případě, pokud na základě stanoviska podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí nebude mít koncepce či záměr mít negativní vliv na příznivý stav předmětu ochrany EVL a PO nebo pokud budou v případě negativního vlivu provedena kompenzační opatření v dostatečném rozsahu.

Postup v případě negativního vlivu

V případě prokázání negativního vlivu a neexistence alternativního řešení bez negativního vlivu může být schválena jen alternativa koncepce či záměru s nejmenším negativním vlivem, a to pouze z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a po uložení kompenzačních opatření. Kompenzačními opatřeními se rozumí vytvoření podmínek pro zachování nebo zlepšení záměrem ovlivněných předmětů ochrany ve stejné lokalitě nebo nahrazení lokality jinou lokalitou v obdobném rozsahu a kvalitě.

Pokud jde o záměr či koncepci s negativním vlivem na lokalitu s prioritními druhy či evropskými stanovišti, mohou být schváleny pouze z důvodů týkajících se ochrany veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti nebo příznivého důsledku nesporného významu pro životní prostředí. Jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu mohou být důvodem ke schválení jen v případě souhlasného stanoviska Evropské komise.

MŽP proto na základě dožádání dotčeného orgánu požádá Evropskou komisi o stanovisko.

2.5. Sledování stavu ptačích oblastí, evropsky významných druhů a evropských stanovišť

Sledování stavu PO, evropsky významných druhů a evropských stanovišť je naplňováním čl. 12 směrnice o ptácích a čl. 11 a 17 směrnice o stanovištích.

Ptačí oblasti a ptačí druhy

Čl. 12 směrnice o ptácích je velmi obecný a vyplývá z něj pouze povinnost členských států podávat zprávy o naplňování právních předpisů podle této směrnice. Zákon na ochranu přírody a krajiny je v tomto ohledu konkrétnější a ukládá sledovat stav PO a stav evropsky významných druhů ptáků, tj. těch, jež jsou uvedeni v nařízení Vlády ČR č. 51/2005. V každé PO probíhá pravidelně sledování (monitoring) druhů, pro které byla PO vyhlášena. Pro každý tento druh byly připraveny speciální plány monitoringu, pomocí nichž se zjišťují trendy vývoje populací sledovaných druhů. Pro sledování uvedených druhů se používají takové standardizované metody, jimiž nedochází k rušení ani k jinému zásahu do přirozeného vývoje ptáků. Monitoring je prováděn ve tříletém intervalu.

Druhy z přílohy i směrnice o ptácích jsou pomocí standardizovaných metod sledovány rovněž v rámci celostátního monitoringu, jehož základním cílem je zjistit trend vývoje populací vybraných druhů. Monitoring je plánován v tříletých cyklech, pouze u vybraných druhů je každoroční. V současné době existuje snaha sjednotit způsob podávání zpráv Evropské komisi v rámci směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích. Synchronizace reportingu prodlouží frekvenci zpráv podle směrnice o ptácích ze tří na šest let, přibude ovšem povinnost podávat hodnotící zprávu o stavu jednotlivých evropsky významných druhů ptáků z hlediska jejich ochrany, stejně jako je tomu u evropsky významných druhů a evropských stanovišť podle směrnice o stanovištích.

Sledování stavu ptačích druhů a PO je koordinováno AOPK ČR ve spolupráci s ČSO.

Sledování stavu evropsky významných druhů a stanovišť

Směrnice o stanovištích v čl. 16 ukládá členským státům EU každých šest let podávat hodnotící zprávy o stavu jednotlivých evropsky významných druhů a evropských stanovišť, proto je v ČR prováděn monitoring jednotlivých evropsky významných druhů a evropských stanovišť. Na základě zhodnocení výsledků sledování je zpracována a odevzdána hodnotící zpráva, která hodnotí stav každého jednotlivého evropského stanoviště a druhu z hlediska jeho ochrany.

Sledováním stavu i sestavováním hodnotících zpráv byla pověřena AOPK ČR. Hodnotící zprávu zasílá MŽP v pravidelných šestiletých intervalech Evropské komisi. Mezi sledované evropsky významné fenomény patří celkem 60 typů přírodních stanovišť (z přílohy I směrnice o stanovištích) a 174 druhů (z příloh II, IV a v směrnice o stanovištích). Monitoring je každoročně prováděn téměř na čtyřech tisících sledovaných míst přibližně čtyřmi sty monitorovateli. První hodnotící zpráva za ČR byla vypracována AOPK ČR a odevzdána prostřednictvím MŽP v červnu 2007.

Ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny rovněž umožňuje sledovat stav EVL, což je nad rámec současných požadavků směrnice. V rámci zprávy zasílané Evropské komisi informuje MŽP také o realizaci zákonných opatření a jejich vlivu na stav z hlediska ochrany evropsky významných druhů a evropských stanovišť.

2.6. Vztah k dalším institutům ochrany přírody dle zákona o ochraně přírody a krajiny

Kromě nástrojů územní ochrany EVL a PO jsou paralelně aplikovány další instituty dle zákona o ochraně přírody a krajiny.

Zvláštní druhová ochrana

Jedním z teoreticky nejsilnějších právních nástrojů ochrany přírody je zvláštní druhová ochrana, tj. ochrana zvláště chrá-

něných druhů živočichů a rostlin. Protože většina evropsky významných druhů je zároveň i zvláště chráněnými druhy, lze tento nástroj využít, a to zejména mimo EVL či ZCHÚ. Na zvláště chráněné druhy se vztahuje ochrana dle § 49 a 50 zákona č. 114/1992 Sb. V těchto ustanoveních jsou vyjmenovány základní ochranné podmínky zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a okolnosti, za nichž některé tyto podmínky neplatí. V § 56 citovaného zákona je stanoven režim povolování výjimek z uvedených zákazů. Výjimky lze udělit pouze v případě, kdy převažuje jiný veřejný zájem nad zájmem ochrany přírody nebo nově od 1. 12. 2009 též v zájmu ochrany přírody. U evropsky významných druhů lze výjimku udělit pouze z důvodů jmenovaných zákonem, pokud zároveň neexistuje jiné řešení a povolovaná činnost neovlivní dosažení či udržení příznivého stavu z hlediska ochrany.

V § 54 citovaného zákona jsou řešena mj. prokazování původu u chovu zvláště chráněných druhů živočichů a pěstování zvláště chráněných druhů rostlin, vypouštění zvláště chráněných druhů živočichů odchovaných v lidské péči a vysévání či vysazování uměle vypěstovaných zvláště chráněných druhů rostlin mimo kultury a zastavěná území obcí, vydávání osvědčení o odchovu.

Ochrana ptáků

Ochrana ptáků zaujímá zvláštní postavení, které vyplývá z transpozice požadavků směrnice o ptácích. V zákoně je zařazena mezi obecnou ochranu, ale v některých ohledech je přísnější než obecná ochrana rostlin a živočichů, a blíží se tak zvláštní druhové ochraně zvláště tím, že se jedná o ochranu jedinců, nikoli populací. V § 5a citovaného zákona jsou vyjmenovány základní ochranné podmínky ptáků a okolnosti, za kterých nemusí platit.

Další nástroje

Výše uvedené nástroje připadají nejspíše v úvahu při zajišťování ochrany EVL, PO a evropsky významných druhů a evropských stanovišť. Kromě těchto nástrojů, které se ovšem netýkají

---

přímo evropsky významných druhů a stanovišť, může být v určitých případech využita i obecná ochrana planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, ochrana krajinného rázu, ochrana dřevin rostoucích mimo les, vytváření a ochrana územního systému ekologické stability, ochrana významných krajinných prvků, účast na schvalování LHP, spoluúčast v procesu územního plánování a stavebního řízení apod., blíže viz 3. kapitola.

2.7. Sankce

Při porušení či nedodržení ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny může následovat postih. Orgán ochrany přírody může uložit tomu, kdo zničil, poškodil nebo nedovoleně změnil část přírody či krajiny, povinnost navrácení do původního stavu. Protože se ale často jedná o nevratné změny, kdy nelze poškozenou část přírody či krajiny vrátit do původního stavu, může uložit orgán ochrany přírody přiměřená náhradní opatření k nápravě. Zároveň může orgán ochrany přírody uložit pokutu za přestupek, protiprávní jednání či trestný čin. Výše pokuty za přestupek se dělí dle toho, zda je ten, kdo se přestupku dopustil (přestupce), fyzickou či právnickou osobou (resp. fyzickou osobou při výkonu podnikatelské činnosti).

A. Pokuty pro fyzické osoby

Výše pokut se odlišuje podle rozsahu a závažnosti způsobené škody nebo protiprávního jednání.

Pokuty do 10 000 Kč

Do této výše je možno uložit pokutu například za tyto přestupky:

- nedovolená změna dochovaného stavu ve zvláště chráněném území;
- nedovolené zasahování do přirozeného vývoje zvláště chráněných druhů rostlin;
- zraňování, chování bez povolení či jiné zasahování do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů a ptáků;
- vysazování či vysévání uměle vypěstované zvláště chráněné rostliny nebo vypouštění zvláště chráněného živočicha

- narozeného a odchovaného v zajetí do volné přírody bez souhlasu orgánu ochrany přírody;
- nesplnění povinnosti nezaměnitelného označení zvláště chráněného živočicha nebo ptáka.

Pokuty do 20 000 Kč

Do této výše je možno uložit pokutu například za tyto přestupky:

- zničení součásti přírody ve zvláště chráněném území;
- zničení zvláště chráněných rostlin zařazených v kategorii ohrožený druh;
- usmrcení ptáků (kromě těch, kteří mohou být loveni) a zvláště chráněných živočichů zařazených v kategorii ohrožený druh;
- ohrožení zvláště chráněných částí přírody nad nezbytnou míru při zásazích proti škůdcům, rostlinným chorobám, plevelům a při hygienických opatřeních.

Pokuty do 100 000 Kč

Do této výše je možno uložit pokutu například za tyto přestupky:

- zničení zvláště chráněného území nebo jeho části;
- usmrcení zvláště chráněného živočicha kriticky nebo silně ohroženého druhu;
- zničení zvláště chráněné rostliny kriticky nebo silně ohroženého druhu;
- neplnění podmínky výjimky ze zákazů ve ZCHÚ nebo zákazů pro zvláště chráněné druhy;
- konání zakázané činnosti ve zvláště chráněném území, označeném smluvně chráněném území, EVL nebo PO;
- konání činnosti, pro niž je vyžadován souhlas orgánu ochrany přírody, bez tohoto souhlasu;
- neprokázání původu ptáka, zvláště chráněné rostliny či živočicha předepsaným způsobem.

Za přestupky v ochraně zvláště chráněných živočichů a rostlin spáchaných ve zvláště chráněných územích může být uložena pokuta až dvojnásobná.

B. Pokuty pro právnické osoby

Při stanovení výše pokuty se přihlíží k závažnosti protiprávního jednání a k rozsahu hrozící nebo způsobené újmy na přírodě či krajině.

Pokuty do 1 000 000 Kč

Do této výše je možno uložit pokutu například za tyto přestupky:

- nedovolená změna dochovaného stavu v ZCHÚ;
- nedovolené zasahování do přirozeného vývoje zvláště chráněných druhů rostlin,
- zraňování, chování bez povolení či jiné zasahování do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů a ptáků;
- vysazování či vysévání uměle vypěstované zvláště chráněné rostliny nebo vypouštění zvláště chráněného živočicha narozeného a odchovaného v zajetí do volné přírody bez souhlasu orgánu ochrany přírody.

Pokuty do 2 000 000 Kč

Do této výše je možno uložit pokutu například za tyto přestupky:

- zničení součásti přírody v ZCHÚ;
- zničení jedince zvláště chráněné rostliny;
- usmrcení zvláště chráněných živočichů nebo způsobení jejich úhynu;
- ohrožení zvláště chráněných částí přírody nad nezbytnou míru při zásazích proti škůdcům, rostlinným chorobám, plevelům a při hygienických opatřeních;
- překročení nezbytně nutné míry při poškozování obecně či zvláště chráněných částí přírody na územích sloužících zájmům obrany státu;
- konání zakázané činnosti v ZCHÚ, označeném smluvně chráněném území, EVL nebo PO;
- konání činnosti, pro kterou je vyžadován souhlas orgánu ochrany přírody, bez tohoto souhlasu;
- neprokázání původu ptáka, zvláště chráněné rostliny či živočicha předepsaným způsobem;

- neplnění podmínky výjimky ze zákazů v ZCHÚ nebo zákazů pro zvláště chráněné druhy.

2.8. Kompetence orgánů ochrany přírody

Kompetence dle zákona č. 114/1992 Sb. ve znění zákona č. 349/2009 Sb. a č. 381/2009 Sb. v souvislosti s EVL, PO, evropsky významnými druhy a evropskými stanovišti, účinnost od 2. 1. 2010

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§4 odst. 3	závazná stanoviska k LHP a LHO	ZS	správa NP, CHKO	
§ 5b odst. 1	odchylný postup pro ptáky	R, OOP	správa NP, CHKO, MŽP (blíže určený okruh osob)	
§ 5b odst. 5	informační povinnost vůči MŽP o odchylném postupu		správa NP, CHKO	
§ 15 odst. 1 a 3	vyhlášení národního parku	PP (zákon)	Parlament ČR	
§ 17 odst. 2	vymezení a změna zón NP	PP (vyhláška MŽP)	MŽP	
§ 25 odst. 1 a 3	vyhlášení CHKO	PP (nařízení vlády)	Vláda ČR	

! Text pokračuje na str. 53

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	KÚ, MŽP (blíže neurčený okruh osob)	OÚ ORP, MŽP (blíže neurčený okruh osob)	újezdní úřady, MŽP (blíže neurčený okruh osob)
	KÚ	OÚ ORP	újezdní úřady
			MŽP

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 27 odst. 2	vymezení a změna zón CHKO	PP (vyhláška MŽP)	MŽP	
§ 28 odst. 1	vyhlášení NPR	PP (vyhláška MŽP)	MŽP	
§ 33 odst. 1	vyhlášení PR	PP (nařízení kraje nebo správy, vyhláška MO)	správa NP, CHKO	
§ 35 odst. 1	vyhlášení NPP	PP (vyhláška MŽP)	MŽP	
§ 36 odst. 1	vyhlášení PP	PP (nařízení kraje nebo správy, vyhláška MO)	správa NP, CHKO	
§ 37 odst. 1	vyhlášení OP	PP	orgán příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ	
§ 38 odst. 2	zajištění zpracování plánu péče o ZCHÚ a jeho schválení		MŽP – NPR, NPP, CHKO, NP správa NP, CHKO – PR, PP	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
			MŽP
	kraj	kraj	MO
	kraj	kraj	MO
	KÚ		MŽP – NPR, NPP, CHKO, NP MO – PR, PP

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 39 odst. 1	uzavření smlouvy o smluvní ochraně a prohlášení území za chráněné	veřejno-právní smlouva		
§ 40 odst. 2	rozhodnutí o námitkách při vyhlásování ZCHÚ	R	OOP příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ, pro NP, CHKO, NPR a NPP MŽP	
§ 42 odst. 1 a 3	oznámení vyhlášení ZCHÚ ústřednímu seznamu a katastrálnímu úřadu		OOP příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ, pro NP, CHKO, NPR a NPP MŽP	
§ 43	povolování výjimek ze zákazů v ZCHÚ	R	1. MŽP v případech výrazně převážujícího veřejného zájmu, 2. správa NP, CHKO v ostatních případech	
§ 44 odst. 1	závazné stanovisko k některým činnostem v CHKO a NP	ZS	správa NP, CHKO	
§ 44 odst. 3	souhlas k činnostem a zásahům podle bližších ochranných podmínek ZCHÚ	ZS, R	správa NP, CHKO	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
		KÚ – u EVL namísto vyhlášení NPR, NPP, PR, PP	MO – u EVL namísto vyhlášení NPR, NPP, PR, PP
	1. MŽP v případech výrazně převažujícího veřejného zájmu, 2. KÚ v ostatních případech		1. MŽP v případech výrazně převažujícího veřejného zájmu, 2. MO v ostatních případech
			újezdní úřady
	KÚ		újezdní úřady

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 45 odst. 1	zrušení ZCHÚ	PP	OOP příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ	
§ 45 odst. 2	zrušení smluvní ochrany	veřejno-právní smlouva, popř. R	u EVL nelze aplikovat	
§ 45a odst. 2	zařazení lokalit do národního seznamu	nařízení vlády ČR	Vláda ČR	
§ 45 b) odst. 1	udělování výjimek ze zákazu poškozování EVL zařazených do národního seznamu a sporných lokalit	R	správy	
§ 45 c) odst. 1	vyhlášení lokalit zařazených do evropského seznamu EVL	nařízení vlády ČR	Vláda ČR	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
--	---	--	--------------------------------

	KÚ		ÓOP příslušný k vyhlášení daného ZCHÚ
	u EVL nelze aplikovat	KÚ – u EVL namísto vyhlášení NPR, NPP, PR, PP	MO – u EVL namísto vyhlášení NPR, NPP, PR, PP

	KÚ	KÚ	újezdni úřady
--	----	----	---------------

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 45 c) odst. 2	souhlas se zásahy, které by mohly vést k závažnému nebo nevratnému poškození, k narušení celistvosti či ke zničení evropských stanovišť anebo stanovišť evropsky významných druhů vyžadujících územní ochranu tvořících předmět ochrany	ZS, R	správa NP, CHKO	
§ 45 c) odst. 3	zpracování souhrnu doporučených opatření		MŽP	
§ 45 c) odst. 4	stanovení kategorie ZCHÚ pro EVL, u kterých nebude dostačující základní ochrana	PP (nařízení vlády ČR)	Vláda ČR	
§ 45 c) odst. 5	upozornění na možnosti smluvní ochrany	veřejná vyhláška	u EVL nelze aplikovat	
§ 45 e) odst. 1	stanovení druhů ptáků, pro které se zřizují PO	PP (nařízení vlády ČR)	Vláda ČR	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
--	---	--	--------------------------------

	KÚ	KÚ	újezdní úřady
--	----	----	---------------

	u EVL nelze aplikovat	KÚ - u EVL namísto vyhlášení NPR, NPP, PR, PP	MO - u EVL namísto vyhlášení NPR, NPP, PR, PP
--	-----------------------	---	---

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 45 e) odst. 2	vymezení PO	PP (nařízení Vlády ČR)	Vláda ČR	
§ 45 e) odst. 2	souhlas k činnosti v PO	ZS, R	správa NP, CHKO	
§ 45 e) odst. 4	uzavření smlouvy o způsobu hospodaření v PO a péče o PO	veřejnoprávní smlouva	správa NP, CHKO	
§ 45 e) odst. 6	zpracování souboru doporučených opatření		MŽP	
§ 45 f) odst. 1	sledování stavu PO, EVL, evropsky významných druhů a jednotlivých typů evropských stanovišť		všechny OOP v rámci své působnosti	
§ 45 f) odst. 2	stanovení, jaký stav evropského stanoviště a evropsky významného druhu se považuje za příznivý	PP (nařízení Vlády ČR)	Vláda ČR	
§ 45 i) odst. 1	stanovisko ke koncepcím a záměrům z hlediska vlivu na EVL a PO	stanovisko	správa NP, CHKO	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
--	---	--	--------------------------------

--	--	--	--

	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	KÚ	KÚ	újezdní úřady

--	--	--	--

	všechny OOP v rámci své působnosti	všechny OOP v rámci své působnosti	všechny OOP v rámci své působnosti
--	------------------------------------	------------------------------------	------------------------------------

--	--	--	--

	KÚ	KÚ	újezdní úřady
--	----	----	---------------

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 45 i) odst. 3	udělování a odnímání autorizace	R	MŽP	
§ 45 i) odst. 6	rozhodnutí o nesplnění požadavků k výkonu činnosti	R	MŽP	
§ 45 i) odst. 10	žádost o stanovisko Evropské komise		MŽP	
§ 45 i) odst. 11	stanovení kompenzačních opatření	stanovení do koncepce stanoviskem, k záměru R	správa NP, CHKO	
§ 48 odst. 3	stanovení seznamu a stupně ohrožení ZCHD rostlin a živočichů	PP (vyhláška MŽP)	MŽP	
§ 49 odst. 4	uzavření dohody s vlastníkem či nájemcem pozemku o způsobu obhospodářování pozemků s výskytem kriticky či silně ohrožených ZCH rostlin	veřejnoprávní smlouva	správa NP, CHKO	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
--	---	--	--------------------------------

	KÚ	KÚ	újezdní úřady

	KÚ	KÚ	újezdní úřady
--	----	----	---------------

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 50 odst. 3	stanovisko k nezbytnému zásahu do přírodního vývoje ohrožených druhů živočichů	R	správa NP, CHKO	
§ 50 odst. 4	stanovení bližších ochranných podmínek ZCHD	PP (vyhláška MŽP)	MŽP	
§ 52 odst. 1	schvalování záchranných programů ZCHD		MŽP	
§ 52 odst. 1	zajišťování záchranných programů ZCHD		MŽP ve spolupráci s ostatními orgány ochrany přírody, vlastníky a nájemci pozemků, občanskými sdruženími a dalšími odbornými subjekty	
§ 52 odst. 2	přijímání oznámení o vypuštění vyléčeného zvláště chráněného živočicha		správa NP, CHKO	
§ 54 odst. 1	výzva k prokázání původu zvláště chráněné rostliny nebo živočicha, ptáka, rostliny		správa NP, CHKO a ČÍŽP	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojens- ké újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojens- kých újezdů
	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	KÚ a ČIŽP	OÚ ORP, ČIŽP	újezdní úřady a ČIŽP

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 54 odst. 3	souhlas k vypouštění zvláště chráněných živočichů odchovaných v zajetí a k vysévání či vysazování uměle vypěstovaných zvláště chráněných rostlin	R	správa NP, CHKO	
§ 54 odst. 4	evidence živočichů a vydání osvědčení	R	správa NP, CHKO	
§ 55 odst. 2	projednání vyhlášení ZCHD rostlin, živočichů a nerostů		MŽP	
§ 56 odst. 1	výjimky ze zákazů ZCHD rostlin a živočichů	R	správa NP, CHKO	
§ 56 odst. 4	výjimky ze zákazů ZCHD rostlin a živočichů týkající se blíže neurčeného počtu osob	opatření obecné povahy	správa NP, CHKO	
§ 56 odst. 5	dohoda nahrazující výjimku	smlouva	správa NP, CHKO	
§ 56 odst. 6	Informační povinnost vůči MŽP		správa NP, CHKO	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
--	---	--	--------------------------------

	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	KÚ	OÚ ORP – ptáci, KÚ – ostatní živočichové	újezdní úřady
	MŽP	MŽP	MŽP
	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	KÚ	KÚ	újezdní úřady

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 57	souhlas k činností stanoveným v bližších ochranných podmínkách ZCHD rostlin a živočichů	ZS,R	správa NP, CHKO	
§ 80 odst. 2	nařízení omezení nebo zastavení škodlivé činnosti	R	ČIŽP	
§ 85 odst. 1	státní dozor v ochraně přírody		správa NP, CHKO	
§ 86 odst. 1	rozhodnutí o možnosti a podmínkách uvedení do původního stavu	R	ČIŽP, správa NP, CHKO	
§ 86 odst. 2	uložení přiměřených náhradních opatření	R	ČIŽP, správa NP, CHKO	
§ 87 odst. 1 až 3	rozhodování o přestupcích	R	ČIŽP, správa NP, CHKO, stráž přírody (pouze blokové pokuty)	
§ 88 odst. 1 a 2	rozhodování o jiných správních deliktech	R	ČIŽP, správa NP, CHKO	
§ 88 a)	vybírání pokut		ČIŽP, správa NP, CHKO	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
	KÚ	KÚ	újezdní úřady
	ČIŽP	ČIŽP	ČIŽP
	OÚ ORP, KÚ	OÚ ORP, KÚ	MO
	KÚ, ČIŽP	OÚ ORP, KÚ ČIŽP	ČIŽP, újezdní úřady
	KÚ, ČIŽP	OÚ ORP, KÚ ČIŽP,	ČIŽP, újezdní úřady
	KÚ, ČIŽP	OÚ ORP, ČIŽP, stráž přírody (pouze blokové pokuty)	ČIŽP, újezdní úřady, stráž přírody (pouze blokové pokuty)
	KÚ, ČIŽP	OÚ ORP, ČIŽP	ČIŽP, újezdní úřady
	KÚ, ČIŽP	OÚ ORP, ČIŽP	ČIŽP, újezdní úřady

ustanovení zákona	kompetence	forma	NP a CHKO, NPR, NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	
§ 88 a)	vymáhání pokut		celní úřady -pouze do 31. 12. 2010 - viz zákon č. 281/2009 Sb.	
§ 89 odst. 1	odebrání nedovoleně držených rostlin a živočichů	R	ČIŽP, správa NP, CHKO	
§ 90 odst. 11	zrušení dosavadní ochrany ZCHÚ vyhlášeného před účinností tohoto zákona ústředním orgánem státní správy	PP	MŽP	
čl. II bod 1 zákona č. 349/2009 Sb.	zrušení PP nebo PR a jejich OP vyhlášených podle dosavadních předpisů na území NP a jeho OP	PP (vyhláška MŽP)	MŽP	

	PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	mimo ZCHÚ a jejich OP a mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu*	území vojenských újezdů
	KÚ, celní úřady pokutu uloženou ČÍŽP (pouze do 31. 12. 2010 - viz zákon č. 281/2009 Sb.)	OÚ ORP, celní úřady pokutu uloženou ČÍŽP (pouze do 31. 12. 2010 - viz zákon č. 281/2009 Sb.)	celní úřady – pouze do 31. 12. 2010 – viz zákon č. 281/2009 Sb.
	ČÍŽP, KÚ	ČÍŽP, KÚ	ČÍŽP, újezdní úřady
			MŽP

Použité zkratky:

ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČR	Česká republika
EVL	evropsky významná lokalita
CHKO	chráněná krajinná oblast
KÚ	krajský úřad
LHO	lesní hospodářské oblasti
LHP	lesní hospodářský plán
MO	Ministerstvo obrany ČR
MŽP	Ministerstvo životního prostředí ČR
NP	národní park
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
OOP	opatření obecné povahy
OP	ochranné pásmo
ORP	obec s rozšířenou působností
OÚ	obecní úřad
PO	ptačí oblasti
PP	právní předpis
PR	přírodní rezervace
R	rozhodnutí
ZCHD	zvláště chráněné druhy
ZCHÚ	zvláště chráněná území
ZS	závazné stanovisko

■ 3. Účast veřejnosti při rozhodování o zásahu do lokalit Natura 2000

■ 3.1 Aarhuská úmluva

Právo občanů účastnit se aktivně rozhodovacích procesů v oblasti ochrany životního prostředí je na evropské úrovni zakotveno v *Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí*, známé jako **Aarhuská úmluva**.

Na jejím základě má veřejnost právo:

- na získávání srozumitelných informací o životním prostředí,
- na účast v rozhodovacích procesech,
- na zajištění přístupu k soudní ochraně.

Postavení Aarhuské úmluvy v právním řádu ČR

Ratifikované mezinárodní smlouvy jsou dle čl. 10 Ústavy ČR součástí našeho právního řádu, a tudíž je není nutné transponovat vydáním speciální právní normy. Aarhuská úmluva byla navíc přijata i Evropským společenstvím, a je tedy součástí evropského práva. České soudy, zejména Nejvyšší správní soud, obvykle odmítají možnost přímé aplikace Aarhuské úmluvy, jelikož ze smlouvy nevyplývají dostatečně konkrétní práva jednotlivých osob. Soudy však mají i v takovém případě povinnost vykládat stávající právní normy tak, aby byly v souladu s touto úmluvou.

Přístup k informacím o životním prostředí

Dle Aarhuské úmluvy by měl mít každý možnost získat informace o stavu životního prostředí a jeho vlivech na lidské zdraví. Žádost není nutné odůvodňovat, žadatel nemusí být ani občanem daného státu. Na základě Aarhuské úmluvy je možné získat informace např. o stavu složek životního prostředí, biodiverzitě, použití geneticky modifikovaných organismů, vlivech chemických látek a fyzikálních faktorů na životní prostředí či stavu veřejného zdraví. Současně by měly být žadatelům poskytovány veškeré strategické a plánovací dokumenty, které se týkají životního prostředí.

Veřejnost má právo na informace v jakékoliv formě (text, audio, video), současně by mělo být poskytování informací uživatelsky pohodlné. Informace je možné poskytovat buď pasivně z vlastní iniciativy úřadu, např. prostřednictvím elektronických informačních systémů, nebo aktivně na základě dotazu. Informace poskytují primárně správní úřady a dále jakékoli právnické či fyzické osoby, které pro státní správu vykonávají služby v oblasti životního prostředí. Pokud úřad poskytnutí informací odmítne, musí své rozhodnutí náležitě zdůvodnit. Současně by měla mít veřejnost možnost právní obrany proti neposkytnutí informací ze strany úřadu.

Aktivní účast v rozhodovacích procesech

Veřejnost by se měla účastnit všech procesů, ve kterých může dojít k ovlivnění životního prostředí. Efektivní účast v řízení se neobejde bez dostatečných a aktuálních informací, úřady tudíž musí zajistit včasné informování veřejnosti. Veřejnost má mít možnost účastnit se rozhodovacích řízení od počátečních fází, kdy je ještě možné rozhodovat o variantách a účinně ovlivňovat výslednou podobu rozhodnutí. Rozhodovací procesy se musí vyznačovat předem danou časovou strukturou, aby bylo jasné, ve kterých fázích a za jakých podmínek se může veřejnost k projednávaným skutečnostem vyjádřit. V konečném vyjádření musí brát úřady stanoviska veřejnosti v úvahu a měly by zdůvodnit svůj postup, pokud názor veřejnosti nebyl akceptován. Aarhuská úmluva požaduje, aby veřejnost měla zajištěnu účast nejenom v povolovacích procesech pro určitou stavbu nebo činnost, ale též při přípravě plánů, programů a politik týkajících se oblasti životního prostředí. Veřejnost by také měla mít možnost ovlivňovat přípravu právních předpisů v oblasti životního prostředí.

3.2 Právo na informace

Zákonná opora

V českém právním řádu je právo na informace zakotveno zejména v Listině základních práv a svobod, která je součástí

Ústavy ČR (dále jen Listina). Listina jmenuje tzv. obecné právo na informace (čl. 17 Listiny), jež je dále rozvedeno v zákoně č. 106/1999 Sb., o **svobodném přístupu k informacím** (tzv. informační zákon), a právo na informace o životním prostředí (čl. 35 Listiny), které upravuje zákon č. 123/1998 Sb., o **právu na informace o životním prostředí**. Na mezinárodní úrovni je právo na informace o životním prostředí zaručeno Aarhuskou úmluvou (viz kap. 3.1) a evropskou směrnicí 2003/4/ES.

Podle kterého zákona lze žádat o informace?

Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, je speciálním zákonem ve vztahu k „obecnému“ informačnímu zákonu (č. 106/1999 Sb.), tudíž pokud se nejedná o environmentální informace, použije se informační zákon. Podle informačního zákona lze žádat o informace vztahující se k působnosti státních orgánů, územních samosprávných celků a jejich orgánů, veřejných institucí a dalších v zákoně uvedených povinných subjektů (resp. subjektů hospodařících s veřejnými prostředky atd.). V praxi není zásadní, dle kterého zákona žádáme, jelikož úřad se vždy musí zabývat předmětem žádosti a je povinný žádost dle jednoho ze zákonů vyřídit, popř. písemně sdělit, že k poskytnutí daných informací není příslušný.

Způsob poskytování informací dle informačního zákona

Informace se poskytují na základě žádosti podané ústně, písemně či e-mailem. V žádosti je nutné uvést jméno, datum narození a adresu, právnická osoba uvádí název, identifikační číslo a adresu sídla; jako doručovací adresa může být uvedena též e-mailová adresa. Při elektronickém podání zákon požaduje použití elektronické podatelny úřadu, pokud je úřadem zřízena. Žádost o informace není nijak formalizována, ovšem doporučuje se uvést co nejpřesnější popis informací a dokumentů, jež jsou požadovány, žádost není nutné nijak odůvodňovat.

Informace se poskytují bezplatně, ovšem úřad může vyžadovat uhrazení nákladů spojených s pořizováním kopií, nosičů

dat apod., ve výjimečných případech může úřad požadovat uhrazení nákladů za zvláště náročné vyhledávání informací. Žádost o informace lze odmítnout či omezit pouze z důvodu ochrany utajovaných informací, ochrany obchodního tajemství, ochrany osobnosti a osobních údajů, ochrany důvěrnosti majetkových poměrů nebo ochrany duševního vlastnictví. Poskytují se však informace o příjemcích veřejných prostředků s výjimkou příspěvků v sociální a zdravotní sféře. Žadatel má nárok na sdělení: jména, roku narození, obce trvalého bydliště příjemce a dále výše, účelu a podmínek přidělených prostředků.

Jinou formou poskytování informací je samostatná informační a publikační činnost úřadů. Před podáním žádosti o informace je tedy vždy vhodné prověřit, zda požadovaná informace není volně k dispozici v tištěné nebo elektronické podobě. Informace mohou být dostupné na internetových stránkách úřadů, na elektronických úředních deskách nebo ve speciálních informačních systémech (Obchodní rejstřík, Katastr nemovitostí, informační systémy EIA a SEA, Integrovaný registr znečišťování apod.).

Obvyklé obstrukce úřadů při poskytování informací podle informačního zákona

Nezřídka se stává, že úřady informace neposkytnou nebo poskytnou v nedostatečném rozsahu bez náležitého zdůvodnění. V některých případech úřady za poskytnutí, resp. vyhledání informací požadují neúměrné částky. Poměrně časté je odmítání poskytnutí informací ze správních spisů s odůvodněním, že na informace mají nárok pouze účastníci řízení (viz kap. 3.5).

Proti rozhodnutí o odmítnutí celé žádosti nebo její části je možné se odvolat do 15 dnů od doručení rozhodnutí. o odvolání rozhoduje nadřízený orgán. Pokud ani on žádosti o informace nevyhoví, pak je možné do 2 měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího orgánu podat správní žalobu. Pokud soud rozhodne ve prospěch žadatele, buď žalované rozhodnutí zruší a vrátí věc k novému projednání a rozhodnutí, nebo přímo

uloží žalovanému orgánu poskytnutí požadované informace. Pokud je úřad nečinný nebo informace neposkytne správným způsobem podle zákona (např. v nedostatečném rozsahu), může žadatel podat tzv. infostížnost postupem dle § 16a informačního zákona (na rozdíl od obecné stížnosti na nesprávné jednání správního úřadu dle § 175 správního řádu).

Specifika poskytnutí informací dle obecného informačního zákona

Informace se podávají do 15 dnů s možným prodloužením maximálně na 25 dnů. Při neposkytnutí požadované informace je možné podat tzv. infostížnost, odvolání se podává pouze proti rozhodnutí o odepření informace. Úřady mohou po žadateli požadovat navíc úhradu nákladů spojených s vyhledáním informací (částka může být poměrně vysoká), poskytnutí informace je **podmíněno** zaplacením požadované částky.

Specifika poskytnutí informací o životním prostředí

Informace se podávají do 30 dnů s možným prodloužením až na 60 dnů. Pokud úřad vykazuje nečinnost, je možné do 15 dnů od uplynutí lhůty podat odvolání proti fiktivnímu odepření informace. Úřad rovněž může po žadateli požadovat náklady spojené s pořízením kopií, opatřením technických nosičů informací a s odesláním žadateli, ovšem nemá právo vyžadovat úhradu nákladů spojených s vyhledáním informací. Poskytnutí informací ale není podmíněno zaplacením požadované úhrady.

3.3 Posloupnost přípravy a povolování projektů, účast veřejnosti v řízeních

V tabulce 1 je přehledně znázorněno schéma přípravy a povolování záměrů, které mohou být ve střetu se zájmy ochrany EVL a PO, přičemž ne každý záměr projde schvalováním a povolováním ve všech uvedených fázích. Záleží především na plošném rozsahu záměru, na jeho vlivech na životní prostředí a zejména na jeho umístění ve vztahu k fenoménům chráněným dle zákona o ochraně přírody a krajiny.

V tabulce je uveden příslušný zákon, dle kterého je daný proces veden. Kromě uvedeného zákona se v různé míře aplikují obecné postupy definované tzv. správním řádem (zákon č. 500/2004 Sb.), viz kap. 3.5. Jednoduše řečeno, správní řád je aplikován tehdy, pokud zvláštní zákon (např. stavební zákon nebo zákon o ochraně přírody a krajiny) neurčuje jiný postup. Na některé procesy, zejména EIA a SEA, se správní řád nevztahuje vůbec.

Pořadí schvalovacích a povolovacích procesů je pevně dané, přičemž v níže postaveném procesu musí být aplikovány podmínky a požadavky stanovené v rámci procesu nadřazeného. Politika územního rozvoje je závazná pro zásady územního rozvoje a zásady je nutné zohlednit při tvorbě územních plánů. V územním řízení nemůže být povoleno umístění záměru, který není v souladu s územně plánovací dokumentací. Podmínky stanovisek SEA a EIA by měly být zásadně zohledňovány ve všech následných procesech, zejména v řízeních podle zákona o ochraně přírody a krajiny, v řízení o vydání integrovaného povolení, v územním a stavebním řízení. **Nicméně stanoviska EIA a SEA nejsou závazná a úřady se od nich mohou odchýlit, pokud svůj postup dostatečně odůvodní.**

Účast občanských sdružení v řízeních, která se týkají životního prostředí

Podmínky účasti občanských sdružení v řízeních upravuje § 70 zákona č. 114/1992 Sb. (nemusí se ovšem jednat pouze o řízení dle tohoto zákona). Občanské sdružení registrované Ministerstvem vnitra musí mít ve svých stanovách jako hlavní poslání uvedenu ochranu přírody a krajiny a nejlépe i ochranu životního prostředí, dále se musí jednat o řízení, při kterém mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody. Sdružení si musí u úřadů každým rokem podávat **věcně a místně specifikovanou žádost**, aby mohlo být informováno o zahajovaných řízeních.

Věcná specifikace zahrnuje okruh řízení, kterých se chce sdružení účastnit, místní specifikace definuje zájmovou oblast sdružení (obvykle správní obvod daného úřadu). K první

žádosti je nutné přiložit stanovy a doklad o volbě předsedy či jiného statutárního orgánu, žádost platí rok, poté je nutné žádost obnovit. Nejčastěji se podávají žádosti na odbory životního prostředí obecních, městských a krajských úřadů, stavební úřady, odbory dopravy na městských a krajských úřadech, na Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo dopravy, na vodoprávní úřady, správy chráněných krajinných oblastí a správy národních parků nebo na obvodní báňské úřady.

Pokud se chce občanské sdružení účastnit řízení, musí se písemně přihlásit do 8 dnů od obdržení informace o zahájení příslušného správního řízení. Ve většině případů úřady občanská sdružení neobesílají (zákon jim takovou povinnost neukládá), ale využívají možnosti zveřejnění informace na úřední desce současně se zveřejněním na elektronické úřední desce. Občanská sdružení tedy musí sama aktivně sledovat tyto úřední desky, nejlépe každý týden, aby stihla osmidenní lhůtu od vyvěšení takové informace.

Specifickým řízením je vodoprávní řízení dle § 115 odst. 6 zákona č. 254/200 Sb., o vodách. Občanské sdružení, které se takových řízení chce účastnit, musí mít ve stanovách uveden cíl ochrana životního prostředí a musí podat na vodoprávní úřad (většinou jde o odbory životního prostředí na městských úřadech) žádost, v níž uvede zájmové území a předmět svého zájmu. **Tato žádost se nemusí každoročně obnovovat.** Účast v řízení je pak zajištěna, pokud se občanské sdružení přihlásí do 8 dnů od obdržení informace od vodoprávního úřadu nebo do 8 dnů od vyvěšení oznámení na úřední desce (včetně elektronické).

Dalším způsobem, jak se stát účastníkem řízení, je aktivní účast v procesu EIA. Občanské sdružení se stává automaticky účastníkem následných řízení, pokud podá své vyjádření v rámci procesu EIA a příslušný úřad toto vyjádření alespoň zčásti zahrne do stanoviska a správní orgán v navazujícím řízení neprokáže, že zájmy ochrany přírody a životního prostředí nemohou být v daném řízení dotčeny (viz § 29 odst. 9 zákona č. 100/2001 Sb.). **Zásadní výhodou oproti postupu**

dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. je skutečnost, že občanská sdružení nemusí podávat věcně a místně specifikované žádosti zvláště na každý úřad, který bude vést následná řízení, a každý rok je znovu obnovovat. Nevýhodou je, že to, zda úřad zahrne vyjádření občanského sdružení do stanoviska EIA, či ne, nemůže občanské sdružení nijak ovlivnit.

Námítky a připomínky

V některých řízeních se rozlišují **připomínky**, které může podávat kdokoliv, a **námítky**, které uplatňují pouze účastníci řízení nebo tzv. zástupce veřejnosti (viz tab. 1). Úřady se při rozhodování musí zabývat jak připomínkami, tak námítkami, ovšem pouze o námítkách musí být rozhodnuto s uvedením důvodů, proč daná námitka byla, či nebyla akceptována. Rozhodnutí o námítkách je nezbytnou součástí schvalovaného územního plánu a rovněž výrokové části územního rozhodnutí.

Odlíšná působnost správních orgánů na území vojenských újezdů

Ministerstvo obrany vydává pro území vojenského újezdu územní plán, regulační plán a projednává územní studie. Újezdní úřady pořizují územní plány, regulační plány a územní studie. Újezdní úřady mají statut obecného stavebního úřadu.

Vojenské újezdy vykonávají na území vojenských újezdů státní správu v ochraně přírody v rozsahu působnosti obecních úřadů, pověřených obecních úřadů, obcí s rozšířenou působností, orgánů krajů a správ, není-li k ní příslušné Ministerstvo obrany. Ministerstvo obrany vydává např. stanoviska k územně plánovací dokumentaci jako dotčený orgán ochrany přírody z hlediska své působnosti, Ministerstvo obrany je odvolacím orgánem proti rozhodnutím vydaným újezdními úřady dle zákona č. 114/1992 Sb.

● Text pokračuje na str. 67

Tab. 1:
Posloupnost přípravy a povolování záměrů/projektů (mimo území vojenských újezdů a objektů důležitých pro obranu státu)

proces	působnost/vymezení	příslušný zákon	příslušné orgány	účast veřejnosti
politika územního rozvoje (PÚR)	Celé území ČR, PÚR stanovuje republikové priority územního plánování, např. koridory dopravní a technické infrastruktury.	stavební zákon č. 183/2006 Sb. § 31–35	Pořizuje Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR), schvaluje vláda ČR. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) vydává stanovisko SEA.	Každý může podat připomínky.
zásady územního rozvoje (ZUR)	Celé území kraje, ZÚR stanovují zásadní požadavky na uspořádání území kraje, např. koridory a plochy dopravní a technické infrastruktury, průmyslové zóny, přehrady atd.	stavební zákon č. 183/2006 Sb. § 36–42	Pořizuje krajský úřad, před vydáním nutno předložit k posouzení MMR. MŽP vydává stanovisko k vyhodnocení vlivů na životní prostředí.	Každý obyvatel kraje může podat připomínky, námítky jen zástupce veřejnosti a obce; koná se veřejné projednání.
územní studie	Navrhuje, prověřuje a posuzuje možná řešení vybraných problémů, podkládá je nezávazně.	stavební zákon č. 183/2006 Sb. § 30	Pořizují různé orgány, nejčastěji obce.	Zákon nedefinuje, účast veřejnosti teoreticky možná.

územní plány obcí (ÚP)	celé území obcí, popř. vojenských újezdů	stavební zákon č. 183/200 Sb. § 43-60	Pořizuje obec, před vydáním nutno předložit k posouzení krajskému úřadu.	Každý může podat připomínky, námítky jen dotčení vlastníci a zástupce veřejnosti; koná se veřejné jednání.
regulační plán	Stanovuje podrobné podmínky pro využití pozemků, umístění staveb atd., v řešeném území nahrazuje územní rozhodnutí.	stavební zákon č. 183/2006 Sb. § 61-75	Pořizuje obec nebo kraj.	Kdokoliv může podat připomínky, námítky mohou podat osoby, které by byly účastníky územního řízení; koná se veřejné projednání.
posouzení vlivu koncepce na životní prostředí (proces SEA) může být tzv. naturové hodnocení.	koncepce, které stanoví rámec pro budoucí povolení záměrů uvedených v příloze č. 1 zákona č. 100/2001 Sb. (nejčastěji ÚP obcí) a dále koncepce spolufinancované ze zdrojů EU	zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí	Stanovisko vydává MŽP nebo krajské úřady.	Každý může podat vyjádření ve všech fázích procesu; koná se veřejné jednání.

posouzení vlivu záměru na životní prostředí (proces EIA) Součástí může být tzv. naturové hodnocení .	záměry vyjmenované v příloze č. 1 zákona č. 100/2001 Sb., další záměry, které mohou významně ovlivnit lokality Natura 2000.	zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí	Stanovisko vydává MŽP nebo krajské úřady.	Každý může podat vyjádření ve všech fázích procesu; může se konat veřejné jednání.
zásah do významného krajinného prvku (VKP)	veškeré zásahy, které mohou negativně ovlivnit funkčnost VKP	§ 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	Závazné stanovisko vydávají pověřené obecní úřady, úřady obcí s rozšířenou působností nebo krajské úřady.	Občanská sdružení dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. nebo na základě aktivní účasti v procesu EIA.
zásah do krajinného rázu	veškeré stavby a činnosti, které mohou snížit nebo změnit krajinný ráz	§ 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	Závazné stanovisko vydávají úřady obcí s rozšířenou působností a správy CHKO a NP.	Občanská sdružení dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. nebo na základě aktivní účasti v procesu EIA.

výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích	škodlivé činnosti na území ZCHÚ	§ 43 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	Výjimku vydává MŽP na základě usnesení vlády § 43 odst. 1 nebo správy NP, CHKO a krajské úřady § 43 odst. 3.	Občanská sdružení dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. nebo na základě aktivní účasti v procesu EIA.
závažné stanovisko k některým činnostem na území CHKO a NP	umístování a povolování staveb, terénní úpravy, povolení dle vodního zákona	§ 44 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	Závažné stanovisko vydávají správy CHKO a NP.	Občanská sdružení dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. nebo na základě aktivní účasti v procesu EIA.
souhlas v EVL a PO	škodlivé zásahy na území PO a EVL (týká se pouze EVL požívajících tzv. základní ochranu)	§ 45c a § 45e zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	Souhlas vydávají správy NP a CHKO a krajské úřady.	Občanská sdružení dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. nebo na základě aktivní účasti v procesu EIA.
povolení ke kácení dřevin	dřeviny rostoucí mimo les, vyjma případů vyjmenovaných zákonem	§ 8 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	Rozhodnutí o povolení kácení vydávají obecní úřady a správy NP, na maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ) vydávají krajské úřady a správy CHKO dle svých působností.	Občanská sdružení dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. nebo na základě aktivní účasti v procesu EIA.

výjimka z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů	škodlivé činnosti u druhů rostlin a živočichů uvedených v přílohách II a III vyhlášky č. 395/1992 Sb.	§ 49, 50, 56 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	Rozhodnutí o výjimce vydávají správy NP, správy CHKO (včetně území NPP a NPR) a krajské úřady.	Občanská sdružení dle § 70 zákona č. 14/1992 Sb. nebo na základě aktivní účasti v procesu EIA.
územní řízení	stavby a činnosti definované ve stavebním zákoně	stavební zákon č. 183/2006 Sb.	stavební úřady	Každý může podat připomínky, námítky mohou podat účastníci řízení, např. souosedé, občanská sdružení; koná se ústní jednání.
řízení o vydání integrovaného povolení (IP; proces IPPC)	činnosti vyjmenované v příloze č. 1 zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci	zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci	IP vydávají krajské úřady nebo MZP (za předpokladu, že je možné významné ovlivnění životního prostředí jiného státu).	Účastníky mohou být pouze občanská sdružení, vyjádření k žádosti může podat každý. Může se konat ústní jednání, ale pouze pro účastníky řízení.

vodoprávní řízení	stavby a činnosti vyjmenované ve vodním zákoně č. 254/2001 Sb.	vodní zákon č. 254/2001 Sb.	Povolení k provedení stavby či činnosti vydávají vodoprávní úřady – úřady obcí s rozšířenou působností nebo krajské úřady (zásahy většího rozsahu).	Účastníky jsou občanská sdružení.
stavební řízení	stavby definované ve stavebním zákoně č. 183/256 Sb.	stavební zákon č. 183/2006 Sb.	Povolení vydávají obecné stavební úřady (vybrané obecní úřady, pověřené obecní úřady, městské úřady atd.), dále tzv. speciální stavební úřady.	Občanská sdružení dle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. nebo na základě aktivní účasti v procesu EIA.

3.4 Jak získat informace o plánovaných zásazích

Každý proces vedený správními orgány, v němž není vyloučena účast veřejnosti, má specifické mechanismy informování veřejnosti jak o zahájení procesu, tak o jeho průběhu a výsledku. Povinnost informování ve značné míře leží na správním orgánu, popř. na orgánech samospráv. Povinnosti ale mohou mít stanoveny i žadatelé o rozhodnutí a o stanoviska správních orgánů. Efektivní účast veřejnosti ve správních řízeních se neobejde bez iniciativního přístupu při získávání informací o připravovaných záměrech. Možnosti získávání informací v rámci jednotlivých procesů jsou shrnuty v tabulce 2.

Ve většině případů je žádoucí být informován dříve než v okamžiku zahájení správního řízení, pro tyto případy je vhodné být v neformálním kontaktu se zastupiteli obcí a krajů, popř. s příslušnými úředníky správních orgánů. Pokud neformální získávání informací není možné, lze se účastnit zasedání zastupitelstev obcí a krajů a klást dotazy na členy zastupitelstva. Zápis zasedání zastupitelstev musí být volně přístupné k nahlázení a pořizování kopií, obvykle jsou zápisy dostupné na internetových stránkách obcí a krajů.

V případě rozsáhlých záměrů (dopravní stavby, průmyslové zóny) nebo systémových problémů (kácení dřevin u silnic, zásahy do vodních toků) je pravděpodobné, že se případem již zabývá nějaké občanské sdružení, které disponuje potřebnými informacemi. Před zahájením jakýchkoli správních úkonů je tudíž vhodné kontaktovat buď aktivní místní sdružení, nebo sdružení s celostátní působností a pokusit se získat více informací. Mezi nejvýznamnější občanská sdružení s nadregionální působností, která se účastní správních řízení, patří např. Arnika, Calla, Děti Země, Ekologický právní servis, Hnutí DUHA, NESEHNUTÍ, ZO ČSOP Veronica atd.

Úřední desky

Úřední deska je základním komunikačním prostředkem mezi občanem a úřadem, pokud není zákonem požadován přímý kontakt. Fyzická úřední deska není pro uživatele příliš

uživatelsky pohodlná, nicméně dle správního řádu musí každá úřední deska existovat rovněž v elektronické podobě umožňující dálkový přístup prostřednictvím internetu. Většina dokumentů musí na úřední desce viset alespoň 15 dnů. Až poté začínají běžet správní lhůty. To se ovšem nevztahuje na přihlášení občanského sdružení do správního řízení, kdy platí lhůta 8 dnů od vyvěšení oznámení (viz kap. 3.3).

Na úřední desce se zveřejňuje, např.:

- oznámení o zahájení řízení při velkém počtu účastníků,
- vydání opatření obecné povahy (např. územní plán),
- oznámení o zahájení územního řízení,
- oznámení o zahájení všech správních řízení občanským sdružením,
- informace o zasedání zastupitelstva.

3.5 Správní řád a správní řízení

Správní řízení je postup úřadu prováděný na základě zákona č. 500/2004 Sb., o **správním řádu**. Správní řád upravuje prakticky veškerou činnost úřadů ve vztahu k občanovi, zejména způsob vydávání rozhodnutí, stanovisek a vyjádření. Dále správní řád upravuje okruh účastníků řízení nebo podávání stížností na postup správních orgánů či chování úředníka. Správní řád se použije ve všech případech, pokud zvláštní zákon (např. stavební zákon, zákon o ochraně přírody a krajiny) nestanovuje jiný postup, jedná se o tzv. **zásadu subsidiarity správního řádu**.

Zásady správního řízení

Zásady správního řízení utváří základní rámec veškeré činnosti správních orgánů a slouží jako interpretační vodítko pro aplikaci jednotlivých ustanovení správního řádu, jakož i všech souvisejících zákonů. Mezi základní zásady patří, např.:

- **zásada zákonnosti** (správní úřad může činit jen to, co mu zákon ukládá, všechny jeho postupy musí být v souladu se zákonem);
- **zásada ochrany dobré víry a oprávněných zájmů** (správní orgán respektuje práva nabytá v dobré víře);

-
- **zásada materiální pravdy** (správní orgán při rozhodování vychází zásadně ze spolehlivého zjištění stavu věci);
  - **zásada služby veřejnosti** (požadavek na vstřícné a slušné jednání úředníků);
  - **zásada rychlosti a hospodárnosti** (správní orgán koná bez zbytečných průtahů v zákonných lhůtách, řízením nemají vznikat zbytečné náklady, úřady co nejméně zatěžují dotčené osoby);
  - **zásada rovnosti a nestrannosti** (dotčené osoby mají při uplatňování svých práv stejné postavení, úřad vyžaduje plnění povinností ode všech stejně);
  - **zásada spolupráce a součinnosti** (úřady efektivně spolupracují nejen s občany, ale i mezi sebou).

Podjatost

V zájmu objektivitu správního řízení definuje správní řád institut podjatosti. Podjatostí se míní takový vztah úřední osoby k účastníkům řízení, jejich zástupcům či k předmětu řízení, jenž může vyvolávat pochybnosti o objektivitě projednávání a rozhodování ve věci. Účastník řízení musí podat námitku o podjatosti úřední osoby ihned, jakmile se o takové podjatosti dozví. o námitce rozhoduje usnesením představená osoba příslušného úředníka, případně nadřízený orgán (např. pokud se řeší podjatost představené osoby). Úřední osoba je z řízení vyloučena, pokud se prokáže, že může mít zájem na výsledku řízení (zájem na projednáváné věci tudíž není dostačným důvodem pro vyloučení úřední osoby). Úředník by měl podle zákona navíc sám oznámit svému představenému, že je z řízení vyloučen, pokud jsou zde dány důvody možné podjatosti.

Tab. 2: *Souhrn informačních kanálů v jednotlivých fázích přípravy a povolování projektů*

proces	zákonné způsoby informování veřejnosti	poznámka
politika územního rozvoje	Ministerstvo pro místní rozvoj zveřejňuje návrh politiky na svých webových stránkách.	Další informace je možné získávat z médií a z informačních kampaní nevládních organizací.
zásady územního rozvoje	Návrh zásad je přístupný na webových stránkách krajského úřadu, o zveřejnění kraj informuje na úřední desce.	Zadání zásad schvaluje krajské zastupitelstvo, kdokoliv se může zúčastnit jednání a vyjádřit se. V některých krajích probíhaly intenzivní informační kampaně nevládních organizací.
územní plány	Zadání, koncept i návrh územního plánu musí být zpřístupněny, informace se podávají prostřednictvím úřední desky obce.	Platný územní plán musí být komukoliv k dispozici na obecním či městském úřadu, obvykle je zveřejněn na webových stránkách obce.
regulační plány	Návrh zadání a návrh regulačního plánu musí být zpřístupněny, informace se podávají prostřednictvím úřední desky obce.	Obdobně jako při územním řízení pořizovatel zajistí označení dotčené plochy tabulí se základními informacemi o návrhu regulačního plánu, pokud je plocha zvláště rozsáhlá nebo leží mimo zastavěné území, vyvěsí se informace na místě určeném pořizovatelem.
řízení dle zákona č. 114/1992 Sb.	úřední deska příslušného orgánu ochrany přírody na městském či krajském úřadě nebo písemně informování	Účastníci řízení mohou bez omezení nahlížet do spisu, který je veden příslušným úřadem.

procesy SEA a EIA	informační systémy SEA a EIA, úřední desky dotčených obcí a zejména krajských úřadů – současně lze použít další místně obvyklé způsoby (např. rozhlas)	Za den zveřejnění se považuje den vyvěšení na úřední desce příslušného krajského úřadu. Uvedenými třemi způsoby se zveřejňují veškeré důležité kroky procesů EIA a SEA (např. oznámení, konání veřejného projednání, dokumentace, závěr zjišťovacího řízení, stanovení, přílohy dokumentace EIA, avšak kompletní dokumentace EIA musí být k dispozici na krajském úřadu a na úřadě dotčené obce.
řízení o vydání integrovaného povolení (IPPC)	portál veřejné správy, úřední deska příslušného orgánu (obvykle krajský úřad), úřední desky obcí, na jejichž území má být zařízení umístěno	Zveřejnění podléhá tzv. stručné shrnutí údajů a informace o nahlížení do žádosti o vydání integrovaného povolení. Seznam žádostí a stav vyřízení pro jednotlivé provozovatele je k nahlédnutí na informačním portále IPPC (http://www.mzp.cz/cz/informacni_system_ippc).
územní řízení	veřejná vyhláška na úřední desce v příslušném obvodě stavebního úřadu a rovněž na místě u plánované stavby	Účastníci řízení mohou bez omezení nahlížet do spisu, který je veden příslušným stavebním úřadem.
stavební řízení	oznámení do vlastních rukou nebo veřejnou vyhláškou na úřední desce v příslušném obvodě stavebního úřadu (v případě velkého počtu účastníků)	Účastníci řízení mohou bez omezení nahlížet do spisu, který je veden příslušným stavebním úřadem.

Účastníci řízení, jejich práva a povinnosti

Obecně jsou účastníky řízení ti, o jejichž právech a povinnostech se ve správním řízení rozhoduje nebo jichž se alespoň teoreticky může týkat výsledek řízení. Účastníkem je i ten, kdo tvrdí, že jeho práva mohou být rozhodnutím úřadu dotčena, dokud se neprokáže opak. Správní orgán musí v pochybnostech rozhodnout, zda osoba je, či není účastníkem řízení a vydat o tom usnesení, proti kterému se dá odvolat k nadřízenému orgánu. Každý účastník se může nechat v řízení zastupovat zmocněncem, zmocnění se uděluje písemnou plnou mocí nebo prohlášením do protokolu. Plnou moc je možné udělit též pro přesně definovaný okruh úkonů, např. pro nahlížení do spisu či jen jednorázově na jeden den.

Účastník řízení má právo např. nahlížet do spisu, namítat podjatost úřední osoby, být poučen od správního orgánu, být informován o osobách, které provádějí úkony v řízení, podávat návrhy a být slyšen, požádat o prominutí zmeškání úkonu, být vyrozuměn bez zbytečného odkladu o zahájení řízení, navrhnout přerušování řízení, podávat v řízení námítky a vyjádření, podat odvolání nebo rozklad, podat návrh na obnovu řízení atd.

Poskytnutí informací ze spisu

Právo nahlížet do spisu, činit si výpisky a právo, aby správní orgán pořídil kopie spisu nebo jeho části, mají všichni účastníci správního řízení, popř. další osoby, které prokážou právní zájem nebo jiný závažný důvod. Účastníci mají právo nahlížet do spisu neomezeně, dokonce i tehdy, kdy je příslušné rozhodnutí ve věci v právní moci (uplynula lhůta pro odvolání nebo bylo o odvolání pravomocně rozhodnuto). K nahlížení do spisu je vhodné (nikoli nutné) využít úřední hodiny daného úřadu, obvykle je ale možné se s příslušným úředníkem domluvit i na jinou dobu. Z nahlížení mohou být teoreticky vyloučeny části spisu obsahující utajované informace, nesmí se ovšem současně jednat o informace, kterými byl nebo bude prováděn důkaz. Většina úřadů neumožňuje pořizování kopií či fotokopií projektové dokumentace, tento postup však zřejmě není v souladu se zákonem. Pokud úřad někomu odepře

nahlížení do spisu nebo jeho části, musí o tom vydat usnesení, proti kterému je možné se do 15 dnů odvolat. Pokud jde o pořizování kopií spisu, může je pořídit buď správní orgán (a to za úhradu; osvobozeno je občanské sdružení, pokud je účastníkem řízení), nebo si je mohou pořídit účastníci sami. Není možné spis nikam odnášet, účastníci si však mohou přinést vlastní digitální fotoaparát a spis nafotit (to potvrdil ve svých rozhodnutích i Nejvyšší správní soud).

Na informace ze spisu mají ovšem nárok i osoby, které nejsou účastníky řízení nebo neprokážou právní zájmy, popř. jiné závažné důvody k nahlížení. Konkrétní informace je možné získat žádostí o informace dle informačního zákona (viz kap. 3.2). Může se stát, že některý úřad odmítne informace poskytnout, jelikož se domnívá, že na ně žadatel nemá nárok. Tento postup je ovšem v rozporu se zákonem, což opakovaně potvrdil i Nejvyšší správní soud. Pokud úřad přesto odmítne informace poskytnout, musí vydat rozhodnutí o odmítnutí žádosti a proti tomuto rozhodnutí je možné se do 15 dnů odvolat. Žadatelé o informace musí respektovat, že z poskytnutých dokumentů budou odstraněny chráněné informace (rozsah definuje informační zákon). Jedná se zejména o osobní údaje a informace podléhající obchodnímu tajemství či dokumenty chráněné autorskými právy (obvykle mapové výkresy).

Typy správních aktů vydávaných úřady

Rozhodnutí a usnesení – vydávají se obvykle písemně a obsahují výrok, odůvodnění a poučení o opravných prostředcích. Rozhodnutím správní orgán v určité věci zakládá, mění nebo ruší práva anebo povinnosti konkrétní osoby či v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má, anebo nemá. Rozhodnutí je v právní moci tehdy, pokud bylo vydáno a uplynula lhůta pro podání řádného opravného prostředku nebo již bylo o řádném opravném prostředku (odvolání, rozklad) rozhodnuto nadřízeným orgánem. Usnesením se obvykle upravuje průběh řízení, vydává se pouze tehdy, pokud to výslovně stanovuje zákon (např. usnesení o tom, že osoba není účastníkem řízení). Některá usne-

sení se pouze zaznamenávají do spisu, proti takovým usnesením není podání opravných prostředků možné.

Závazná stanoviska – stanoviska se vydávají tehdy, pokud tak stanovuje zákon. Většinou slouží jako podklad pro následné rozhodnutí, proti stanovisku se nelze samostatně odvolat, ale lze jej napadnout až v rámci odvolání proti konečnému rozhodnutí. Odvolací orgán si pak vyžádá stanovisko od orgánu nadřízeného správního orgánu, který původní stanovisko vydal. Pokud je vydáno nesouhlasné stanovisko, v následném řízení není možno pokračovat a žádost o konečné rozhodnutí musí být zamítnuta. Závazné stanovisko je možné změnit či zrušit v přezkumném řízení, ke kterému je možné dát podnět okamžitě po vydání závazného stanoviska, nicméně na zahájení přezkumného řízení není právní nárok (rozhoduje správní orgán).

Opatření obecné povahy – správní akt, který se nachází na pomezí správního rozhodnutí a právního předpisu (jelikož je určen obecně vymezenému okruhu účastníků). Jako opatření obecné povahy se v současnosti vydávají např. územní plány či zásady územního rozvoje. Proti vydání opatření obecné povahy není možné se odvolat. Je možné obrátit se na nadřízený orgán s podnětem k jeho přezkumu (na jehož provedení však není právní nárok) nebo na správní soud s návrhem na jeho zrušení (resp. jeho části).

Vyjádření, osvědčení, sdělení podle části IV. správního řádu – správní akty, které nemají povahu rozhodnutí, usnesení ani opatření obecné povahy. Tuto povahu má např. stanovisko krajského úřadu podle § 45i odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. Proti tomuto správnímu aktu v zásadě neexistuje obranný prostředek. Je pouze možné dát podnět správnímu orgánu, který jej vydal, aby jej postupem podle § 156 správního řádu sám zrušil pro rozpor s právními předpisy. Nezákonost je také možné namítat v navazujícím řízení (např. v územním řízení).

Opravné prostředky

Odvolání – každý účastník řízení má právo na odvolání, pokud zákon nestanoví výjimku. Odvolání má obecně

odkladný účinek, což neplatí u odvolání proti usnesení a v případech, kdy odkladný účinek vylučuje zákon nebo úřad na základě vymezených důvodů. V odvolání zásadně nelze použít argumenty, které bylo možno uplatnit dříve, tj. v průběhu řízení, ledaže by šlo o takové skutečnosti a důkazy, které účastník nemohl uplatnit dříve. Odvolání se podává u úřadu, který vydal rozhodnutí. Pokud úřad odvolání nevyhoví sám (tzv. autoremedura), postoupí jej nadřízenému orgánu. Odvolací orgán rozhodnutí potvrdí (zamítne odvolání), změní, zruší a vrátí k novému projednání, či zruší, a zastaví tak řízení.

Rozklad – podává se proti rozhodnutí ústředního správního úřadu, obvykle ministerstva nebo např. Českého báňského úřadu, Energetického regulačního úřadu apod. o rozkladu rozhoduje ministr či jiný vedoucí představitel ústředního správního úřadu na základě návrhu tzv. rozkladové komise odborníků. Stanovisko rozkladové komise není pro vedoucího představitele, který rozhoduje, závazné.

Přezkumné řízení – provádí nad pravomocným rozhodnutím úřad z moci úřední. K přezkumu může dát podnět kdokoli, ale na zahájení řízení není právní nárok. Je na úřadu, zda shledá, že jsou dány důvody pro jeho zahájení.

Obnova řízení – se zahajuje na žádost účastníka řízení nebo z moci úřední. Podmínkou je, že vyšly najevo dosud neznámé skutečnosti, které existovaly v době původního řízení, ale účastník, kterému jsou ku prospěchu, je nemohl v původním řízení uplatnit; provedené důkazy v řízení se ukázaly nepravdivé, rozhodnutí bylo dosaženo trestným činem nebo bylo zrušeno či změněno podkladové rozhodnutí či stanovisko. Obnovy se nelze dožadovat, pokud důvody obnovy mohly být uplatněny v odvolacím řízení.

3.6 Územní plánování

Územní plánování se řídí zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Hierarchicky nejvyšším dokumentem územního plánování je **politika územního rozvoje (PÚR)**, která zahrnuje území celého státu. Tento podklad má specifické postavení a for-

málně není řazen mezi **územně plánovací dokumentaci**. Na krajské úrovni se zpracovávají **zásady územního rozvoje (ZÚR)**, které jsou nadřazené **územním plánům obcí**. Mezi územně plánovací dokumentaci se dále řadí **regulační plány**, které podrobněji rozpracovávají část zásad územního rozvoje či územního plánu obce. Vydané regulační plány v řešeném území nahrazují územní rozhodnutí.

Posouzení vlivů na životní prostředí včetně lokalit Natura 2000

Územně plánovací dokumentace obecně podléhá posuzování vlivů na životní prostředí (SEA), nedílnou součástí návrhu PÚR i ZÚR je vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území včetně vyhodnocení vlivů na životní prostředí. Nezbytností je rovněž naturové hodnocení zpracované autorizovanou osobou. U územních plánů se posouzení SEA provádí pouze v případě, že krajský úřad při zadání územního plánu uplatnil požadavek na provedení tohoto hodnocení nebo krajský úřad či správa CHKO nevyloučily významný vliv na lokality Natura 2000, požadavek na provedení SEA může ve fázi zadání územního plánu samozřejmě vznést kdokoliv. Obdobně se postupuje při přípravě regulačního plánu, nicméně jelikož regulační plán řeší pouze využití zastavěných nebo zastavitelných ploch, je pravděpodobnost střetu s lokalitami Natura 2000 poměrně malá.

Pokud je na základě stanoviska orgánu ochrany přírody prováděno posouzení vlivů na lokality Natura 2000 a prokáže se významný negativní vliv, pak za předpokladu, že neexistuje alternativní řešení s menším negativním vlivem, nebo bez něj, lze danou územně plánovací dokumentaci včetně PÚR schválit jen z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a jen tehdy, byla-li přijata kompenzační opatření k zajištění ochrany a celistvosti území dotčených EVL či PO. Jde-li o negativní vliv na lokalitu s prioritními typy stanovišť nebo s prioritními druhy, lze PÚR schválit jen z důvodů veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti nebo příznivých důsledků nesporného významu pro životní prostředí.

Jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu mohou být důvodem ke schválení jen na základě stanoviska Evropské komise.

Zástupce veřejnosti

Zástupce veřejnosti zastupuje veřejnost při přípravě územních plánů obcí a ZÚR. Jménem veřejnosti může podat námitky, které musí úřady vypořádat, nemůže však již podle současné právní úpravy podat návrh na zrušení územního plánu či ZÚR ke správnímu soudu. Ustanovení zástupce veřejnosti je poměrně komplikované. Občané, kteří uplatňují stejnou (věcně shodnou) připomínku, musí předložit zmocnění doložené potřebným množstvím podpisů. Jedná se buď o 500 občanů kraje, nebo 200 občanů obce, popř. 10 % občanů v obcích s méně než 2000 obyvateli.

Politika územního rozvoje

Náplní PÚR je dle § 32 stavebního zákona zejména:

- stanovení republikových priorit územního plánování s ohledem na trvale udržitelný rozvoj;
- vymezení ploch a koridorů dopravní a technické infrastruktury mezinárodního a celorepublikového významu;
- stanovení podmínek pro rozhodování o variantách změn v území ve vymezených částech republiky;
- vymezení oblastí se specifickými hodnotami nebo problémy mezinárodního nebo republikového významu.

PÚR pořizuje Ministerstvo pro místní rozvoj na základě mezinárodních smluv, platných celostátních politik, koncepcí, strategií apod. Návrh PÚR musí být posouzen z hlediska vlivů na udržitelný rozvoj území. Součástí tohoto posouzení je též vyhodnocení vlivů na životní prostředí (SEA) včetně vyhodnocení vlivů na lokality Natura 2000 (naturové hodnocení). MŽP stanovuje své požadavky na vyhodnocení vlivů na životní prostředí a následně vydává k provedení hodnocení své stanovisko, součástí stanoviska je sdělení, jak byly připomínky ministerstva zohledněny v konečné podobě PÚR.

Ministerstvo pro místní rozvoj návrh PÚR včetně vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území zveřejňuje na internetu a stanovuje lhůtu pro připomínkování, která nesmí být kratší než 90 dnů. Připomínky může podávat kdokoli, v připomínkách je možné např. upozorňovat na nesoulad PÚR s různými podkladovými dokumenty. Úkolem nevládních organizací je informovat o možnosti připomínkování veřejnost a zajistit co největší množství reakcí od občanů či jednotlivých obcí.

PÚR schvaluje svým usnesením Vláda ČR (aktuální PÚR schválena 20. 7. 2009). **PÚR není podle názoru Nejvyššího správního soudu, na rozdíl od vlastních územně plánovacích dokumentací (ZÚR, územní plán), možné napadnout u Nejvyššího správního soudu žalobou (je však možné, že tento závěr přehodnotí Ústavní soud).**

Zásady územního rozvoje

Zásady územního rozvoje jsou krajským územním plánem a stanovují zejména základní požadavky na účelné a hospodárné uspořádání území kraje. Typicky ZÚR stanovují např. plochy nebo koridory pro veřejně prospěšné stavby, stanovují kritéria pro rozhodování o možných variantách záměrů nebo mohou vymezit plochy a koridory s cílem prověřit možnosti jejich budoucího využití. Součástí ZÚR je vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území včetně vyhodnocení vlivů na životní prostředí (SEA). MŽP k tomuto vyhodnocení dává své stanovisko.

Při novém pořizování ZÚR musí nejprve krajský úřad z pověření zastupitelstva sestavit zadání ZÚR, teprve na základě zadání je zpracován návrh ZÚR. Zadání se sestavuje pouze při přípravě prvních zásad územního rozvoje příslušného kraje, výchozím podkladem pro následné změny nebo pro zpracování nových ZÚR je tzv. zpráva o uplatňování dosaadvných zásad územního rozvoje. Návrh ZÚR musí být předložen veřejnosti k připomínkování a nejpozději na veřejném projednání může kdokoliv podat připomínky, námítky pak pouze dotčené obce a zástupce veřejnosti. Krajský úřad má povinnost zohlednit jak připomínky, tak námítky v zásadách

územního rozvoje. Zatímco zohlednění připomínek se není možné nijak domoci, o námitkách musí zastupitelstvo rozhodnout a své rozhodnutí zdůvodnit. Kvůli nedostatečnému zohlednění námitek může zástupce veřejnosti podat podnět k přezkumnému řízení k nadřízenému orgánu. U Nejvyššího správního soudu se mohou domáhat zrušení ZÚR nebo jejich části dotčené obce nebo Ministerstvo vnitra.

Územní plán

Územní plány určují způsob využití ploch v rámci katastrálního území obce. Výsadou územních plánů je definice **zastavěného území a zastavitelných ploch**. Mimo tyto plochy není možné umísťovat obytné stavby, ale jen stavby pro zemědělství, vodní hospodářství, dopravní a technickou infrastrukturu atd.

Příprava územního plánu probíhá nejméně ve dvou fázích, první je zadání a po jeho schválení se zpracovává návrh územního plánu. V některých případech se ještě před návrhem vyhotovuje koncept, a to zejména v případech variantního návrhu územního plánu. Orgánem územního plánování je obvykle úřad obce s rozšířenou působností, který zpracovává podklady pro obce nižšího řádu. Jednotlivé fáze územního plánu samozřejmě schvaluje zastupitelstvo příslušné obce.

Připomínkovat zadání územního plánu může kdokoliv, občané se mohou vyjadřovat např. ke způsobu využití některých ploch, mohou požadovat variantní řešení vybraných staveb nebo je možné navrhnout posouzení územního plánu z hlediska vlivů na životní prostředí (SEA). Návrh územního plánu, popř. koncept, pokud se zpracovává, může taktéž připomínkovat každý. Vedle toho mohou ke konceptu nebo návrhu územního plánu podávat dotčení vlastníci (vlastníci pozemků a staveb dotčených návrhem veřejně prospěšných staveb, veřejně prospěšných opatření a zastavitelných ploch) a zástupce veřejnosti námítky. Jak námítky, tak připomínky je nutné uplatnit nejpozději na veřejném projednání. Pořizovatel i zastupitelstvo obce jsou povinni se zabývat připomínkami a námitkami vznesenými k zadání, kon-

ceptu i k návrhu územního plánu. Odůvodnění vydaného územního plánu musí obsahovat vypořádání všech podaných námitek (formou rozhodnutí o námítkách). Proti vydání územního plánu se může zástupce veřejnosti bránit pouze podáním podnětu na zahájení přezkumného řízení k nadřízenému orgánu (obvykle krajský úřad). Takový podnět může podat obecně každý. Dotčení vlastníci mohou podat návrh na zrušení územního plánu nebo jeho části k Nejvyššímu správnímu soudu.

Při změnách územního plánu se postupuje obdobně jako při tvorbě nového územního plánu. Je ovšem možné použít zjednodušený proces. Postup, který pořizovatel a zastupitelstvo zvolí, by měl vždy záviset na povaze a rozsahu navrhovaných změn.

Regulační plán

Regulační plán má sice povahu územně plánovacího dokumentu, ale současně rozhoduje o umístění většího počtu staveb (nahrazuje dílčí územní rozhodnutí). Zákon pouze zakazuje umisťovat regulačním plánem stavby do nezastavěného či nezastavitelného území vymezeného stávající územně plánovací dokumentací. Regulační plán může vydat krajské nebo obecní zastupitelstvo.

Vydání regulačního plánu může být stanoveno jako podmínka v zásadách územního rozvoje nebo v územním plánu obce. Pokud tomu tak není, zpracovává se zadání regulačního plánu, ke kterému se může kdokoliv vyjádřit a podat k němu své požadavky. Další fází je návrh regulačního plánu. Návrh musí být veřejně projednán a kdokoliv k němu může podat připomínky. Námítky mohou podat ti, kteří by byli účastníky územního řízení (zejména obec, žadatel, dotčení vlastníci, občanská sdružení podle § 70 zákona o ochraně přírody a krajiny). Je nutné mít na paměti, že námítky vypořádané již v rámci předchozího vydání zásad územního rozvoje či územního plánu úřad nebude akceptovat, o vydání regulačního plánu rozhoduje zastupitelstvo, v odůvodnění musí být vypořádány veškeré námítky účastníků řízení. Opravným

prostředkem proti vydání regulačního plánu je buď přezkumné řízení, nebo návrh k Nejvyššímu správnímu soudu na jeho zrušení.

3.7 Posuzování vlivů záměrů a koncepcí na životní prostředí (proces SEA a EIA)

Posuzování vlivů na životní prostředí probíhá dle zákona č. 100/2001 Sb. Předmětem posuzování jsou **záměry a koncepce** definované v tomto zákoně. Účelem posuzování je zejména získání odborného podkladu (obvykle tzv. **stanoviska**) pro vydání následných rozhodnutí či schválení koncepce nebo jiného dokumentu (např. územního plánu). Na proces posuzování vlivů se nevztahuje správní řád. Předmětem posuzování jsou vlivy na veřejné zdraví a na životní prostředí, zahrnující vlivy na živočichy a rostliny, ekosystémy, půdu, horninové prostředí, vodu, ovzduší, klima a krajinu, přírodní zdroje, hmotný majetek a kulturní památky. Příslušným úřadem je MŽP nebo krajský úřad.

Závaznost stanoviska EIA

Stanovisko EIA je odborným podkladem pro vydání následných rozhodnutí. To znamená, že bez stanoviska nelze vydat rozhodnutí v žádném následném správním řízení. Správní orgán vydávající následné rozhodnutí bere obsah stanoviska v úvahu, nemusí se jím však řídit, pokud svůj postup náležitě odůvodní (v praxi se to však zásadně neděje). Jestliže stanovisko EIA obsahuje konkrétní požadavky týkající se ochrany životního prostředí, příslušný orgán je zahrne do svého rozhodnutí. V opačném případě uvede důvody, pro které tak neučinil nebo učinil jen částečně. V případě, že určitý záměr není posuzován dle citovaného zákona (je ukončen ve zjišťovacím řízení), je podkladem pro následná řízení závěr zjišťovacího řízení.

Žalovatelnost a zrušení stanoviska EIA

Jelikož stanovisko EIA není samostatným správním rozhodnutím a proces EIA nepodléhá postupům dle správního řádu,

nelze stanovisko napadnout opravnými prostředky, které nabízí správní řád. Tento stav pravděpodobně není v souladu se závazky vyplývajícími z Aarhuské úmluvy, nicméně je potvrzen výkladem českými soudy. Stanovisko EIA je možné soudně napadnout až v rámci žaloby na zrušení rozhodnutí vydaného v navazujícím řízení (míní se zejména územní řízení), což výslovně uvádí § 23 odst. 10 citovaného zákona. Žalobu mohou podat zásadně účastníci navazujícího řízení.

Proces EIA sice neprobíhá dle postupů definovaných správním řádem, přesto samotné stanovisko je nepochybně správním aktem, na který lze vztáhnout ustanovení § 156 správního řádu. Správní orgány mají možnost zrušit své správní akty (vyjma rozhodnutí), jež jsou v rozporu s právními předpisy a jež nelze opravit. Podnět na zrušení stanoviska EIA lze podat orgánu, který stanovisko vydal, ovšem na zahájení tohoto přezkumného řízení a ani na zrušení stanoviska neexistuje právní nárok.

Autorizace

Ke zpracování dokumentací a posudků EIA a vyhodnocení vlivů koncepcí na životní prostředí jsou oprávněny pouze autorizované osoby, autorizaci uděluje MŽP. Seznam autorizovaných osob včetně jejich referencí je součástí informačního portálu EIA. U záměrů definovaných zákonem a dále pokud se tak stanoví v závěru zjišťovacího řízení, musí být část dokumentace EIA u vlivů na veřejné zdraví zpracována odborně způsobilou osobou. Osvědčení o autorizaci vydává Ministerstvo zdravotnictví.

3.7.1 Naturové hodnocení

Při posuzování vlivů záměrů a koncepcí na EVL a PO dle § 45h zákona č. 114/1992 Sb. se procesně postupuje v souladu se zákonem o posuzování vlivů na životní prostředí s výjimkou posuzování vlivů územně plánovací dokumentace a politiky územního rozvoje, kde se použijí ustanovení stavebního zákona. Posuzování vlivů na EVL a PO tudíž není samostatný proces a vždy probíhá v rámci procesu EIA či SEA, obdobně

výsledek posuzování, tzv. **naturové hodnocení**, je součástí podkladů procesů EIA či SEA. Přípomínky veřejnosti k naturovému hodnocení se podávají vždy v rámci připomínkování dokumentu, jehož je hodnocení součástí.

Během kompletního procesu EIA se naturové hodnocení zpracovává vždy pro dokumentaci a posudek EIA, naturové hodnocení pro oznámení je nepovinné a nemusí být vyhotoveno autorizovanou osobou, přesto však posuzování záměrů, u nichž orgán ochrany přírody dle § 45i odst. 1 nevyloučí významný negativní vliv, nemůže být bez autorizovaného naturového hodnocení ukončeno ve zjišťovacím řízení.

Naturové hodnocení může zpracovávat pouze fyzická osoba autorizovaná MŽP. Aktuální seznam **autorizovaných osob** včetně jejich referencí je k dispozici v Informačním systému EIA. Odlišně se postupuje při posuzování vlivů lesních hospodářských plánů (LHP) a lesních hospodářských osnov (LHO).

Posuzování vlivů lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov

Jak bylo popsáno v kapitole 2.4.2, orgán ochrany přírody nevydává závazné stanovisko dle § 4 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., pokud by LHP či LHO měly významný negativní vliv na EVL nebo PO. Pokud orgán ochrany přírody dojde k závěru, že LHP či LHO může mít významný vliv na EVL nebo PO, je povinen provést posouzení vlivů dle speciální metodiky (posouzení tudíž nemusí provádět autorizovaná osoba).

Účast veřejnosti v řízení o vydání závazného stanoviska je teoreticky možná na základě § 70 zákona č. 114/1992 Sb., tj. veřejnost se může vyjadřovat ke všem podkladům řízení, nicméně v následném řízení, kterým je schválení LHP dle § 27 lesního zákona č. 289/2005 Sb., se nepostupuje dle správního řádu a lesní zákon výslovně omezuje účastníky řízení pouze na vlastníka lesa a zpracovatele plánu. **Veřejnost tudíž sice může podat vyjádření k podkladům řízení o vydání závazného stanoviska, ale nemá žádné možnosti právní obrany proti vydání LHP či LHO.**

Principy zpracování naturového hodnocení

Základním cílem naturového hodnocení je zjištění, zda záměr či koncepce mají **významný negativní vliv na předměty ochrany a celistvost** konkrétních lokalit (viz § 45i odst. 1 zákona č. 114/1991 Sb.) Vyhodnocování negativního vlivu na předměty ochrany se provádí pro každý z předmětů ochrany zvlášť. Vliv na **celistvost lokality** Natura 2000 je chápán velmi komplexně jako vliv, který je schopný narušit ekologické funkce území ve vztahu alespoň k jednomu z předmětů ochrany, pro něž je příslušná lokalita zřízena. Vyhodnocení vlivu na celistvost lokality je vlastně závěrečným konstatováním naturového hodnocení ve smyslu čl. 6 směrnice o stanovištích.

Naturové hodnocení dbá principu předběžné opatrnosti, a to obzvláště v případech, kdy se jedná o předměty ochrany nebo lokality mimořádných charakteristik a současně neexistují obecně přijímané vědecké podklady pro hodnocení negativních vlivů na tyto fenomény.

Zmírňující a kompenzační opatření

V případě, že jsou konstatovány mírné negativní vlivy na předměty ochrany (tj. nikoli významné), měla by autorizovaná osoba v rámci naturového hodnocení navrhnout **zmírňující opatření**. Navržená zmírňující opatření je nezbytné promítnout do podmínek stanoviska EIA, v opačném případě by nebylo možné realizaci opatření vymáhat.

Kompenzační opatření (opatření na kompenzaci významných negativních vlivů) nenavrhuje autorizovaná osoba v rámci naturového hodnocení, ale je možné je navrhnout až v rámci podmínek stanoviska EIA. Přesto o kompenzační opatření ve smyslu § 45i citovaného zákona se jedná až tehdy, pokud je jednoznačně prokázáno, že neexistuje jiné variantní řešení bez významných vlivů a současně je záměr ve veřejném zájmu převažujícím nad zájmy ochrany přírody. Pro další přípravu záměru s významnými vlivy je podstatné, že přijatá kompenzační opatření musí být realizována a plně funkční ještě před zahájením činností, které vedou k negativním vlivům.

Specifika naturového hodnocení v rámci procesu SEA

Příprava koncepcí může procházet několika fázemi úprav a změn, tudíž závěry naturového hodnocení koncepce musí být opřeny o konečnou podobu dokumentu. Často se stává, že záměry a opatření definované v koncepcích jsou natolik neurčité, že nelze vyhodnotit, zda k významným negativním vlivům dojde, či ne. Takovou koncepci je možné schválit pouze s konstatováním, že záměry a opatření s potenciálním vlivem na EVL a PO musí být následně vyhodnoceny v nižší úrovni koncepce nebo na úrovni záměru (procesem EIA). Z důvodu transparentnosti naturového hodnocení je žádoucí striktně odlišovat případy, kdy dílčí záměr či opatření v rámci koncepce významné vlivy nezpůsobí a kdy pro přílišnou obecnost nelze rozhodnout.

Možné vady v postupu orgánů ochrany přírody

V praxi se objevují případy, kdy orgány ochrany přírody v rámci svých stanovisek dle § 45i odst. 1 vylučují ve sporných případech možné vlivy záměrů na EVL a PO, tudíž investor následně nemusí zajistit provedení naturového hodnocení a často ani nemusí provést oznámení záměru dle zákona č. 100/2001 Sb. Pokud se jedná o záměry investované či podporované krajem, je možné mluvit o systémové podjatosti. Specifickým případem jsou záměry na území NP. Správy NP v rámci svých širokých kompetencí nerady přepouštějí právo rozhodování na další subjekty, konkrétně nezávislé autorizované osoby.

Extrémním případem úmyslného pochybení úřadu je ignorování závěru naturového hodnocení. V konkrétním případě bylo posuzování vlivů na životní prostředí ukončeno ve zjišťovacím řízení, ačkoliv naturové hodnocení nevyloučilo významný negativní vliv záměru.

Proti věcně spornému či výslovně nezákonnému postupu úřadů se lze bránit podáním stížnosti dle § 175 správního řádu. Pokud stížnost není náležitě vyřízena, je možné se obrátit na nadřízený orgán (v tomto případě na MŽP), který by měl zajistit nápravu. Další možností je napadení stanoviska

EIA (resp. závěru zjišťovacího řízení) v rámci žaloby proti následně vydanému správnímu rozhodnutí.

3.7.2 Posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí (proces SEA)

Předmět posuzování

Zkratka SEA pochází z anglického Strategic Environmental Assessment a do češtiny se překládá jako posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí. Koncepcí se rozumí nejružnější strategie, politiky, plány nebo programy připravované a schvalované orgánem veřejné správy nejčastěji na úrovni vlády, ministerstev, krajů a obcí. Ovšem různé koncepční materiály soukromých subjektů předmětem posuzování nejsou.

Koncepce stanovují rámce pro budoucí realizaci záměrů uvedených v příloze č. 1 zákona č. 100/2001 Sb. (jednotlivé záměry následně budou posuzovány podrobněji v procesu EIA). Koncepce se zpracovávají pro oblasti: zemědělství, lesního hospodářství, myslivosti, rybářství, nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami, energetiky, průmyslu, dopravy, odpadového hospodářství, telekomunikací, cestovního ruchu, územního plánování, regionálního rozvoje a životního prostředí, včetně ochrany přírody. Posuzování dále podléhají veškeré koncepce spolufinancované z prostředků fondů EU (pokud přesahují území alespoň jedné obce).

Naopak předmětem posuzování nejsou koncepce pořizované pro účely obrany státu, finanční a rozpočtové koncepce a koncepce pro případ mimořádných událostí, kdy hrozí přímé ohrožení životního prostředí, zdraví či majetku.

Konkrétním příkladem koncepcí jsou např. územní plány obcí a jejich změny, zásady územního rozvoje kraje, Dopravní politika ČR, Státní energetická koncepce ČR, krajské koncepce ochrany přírody, krajské programy snižování emisí, krajské strategie rozvoje atd.

Rozsah posuzování

Posuzování koncepce zahrnuje zjištění, popis a zhodnocení předpokládaných přímých a nepřímých vlivů provedení i neprovedení koncepce a jejích cílů, a to pro celé období jejího předpokládaného provádění. Při posuzování se vždy vychází ze současného stavu prostředí. Přihlédnout je také nutné k vlivům dalších záměrů či koncepcí, které jsou právě uskutečňovány nebo jejichž provedení je plánováno.

Při posuzování se navrhuje a posuzují opatření k předcházení, zmírnění či eliminaci negativních vlivů na životní prostředí a lidské zdraví. Pokud jsou koncepce nebo její části řešeny variantně, je nutné provést posouzení pro všechny definované varianty.

Způsob posuzování a účast veřejnosti

V optimálním případě probíhá hodnocení SEA, včetně zapojení veřejnosti, již v průběhu zpracování koncepce. Za těchto podmínek je možné efektivně ovlivňovat výslednou podobu dokumentu. Nicméně ve většině případů je do hodnocení SEA předložena již hotová koncepce, a tak možnosti ovlivnění dokumentu ze strany veřejnosti jsou omezené. Průběh procesu SEA je účelné sledovat na portálu SEA (<http://eia.cenia.cz/sea>), kde jsou rovněž k dispozici veškeré dokumenty, jejichž zveřejnění je vyžadováno zákonem.

Proces SEA je zahájen tzv. **oznámením** koncepce příslušnému úřadu, kterým jsou krajské úřady nebo MŽP. Náležitosti oznámení jsou stanoveny přílohou č. 7 citovaného zákona. Příslušný úřad následně zveřejní informaci o oznámení koncepce a každý může zaslat své písemné vyjádření ve lhůtě 20 dnů od zveřejnění.

Následuje **zjišťovací řízení**, ve kterém příslušný úřad upřesní obsah a rozsah vlastního hodnocení, popř. u některých koncepcí (jako jsou vlastní existujících koncepcí a koncepce nepřesahující svým rozsahem území jedné obce) rozhoduje, zda další hodnocení bude pokračovat, či ne. Pokud úřad další hodnocení nepožaduje, musí svůj názor řádně zdůvodnit. Výsledkem této fáze procesu SEA je tzv. **závěr zjišťova-**

cího řízení, v němž úřad může požadovat předložení variant a navrhne průběh posuzování koncepce, včetně konání veřejného projednání. Při formulaci závěru zjišťovacího řízení úřad vychází ze všech došlých vyjádření k oznámení koncepce.

Vlastní posouzení vlivů koncepce na životní prostředí (SEA) a zdraví provádí autorizovaná osoba, tzv. posuzovatel. Předkladatel koncepce má povinnost s posuzovatelem aktivně spolupracovat a dodávat mu veškeré požadované informace. Po dokončení procesu SEA předá předkladatel návrh koncepce příslušnému úřadu, který koncepci zveřejní, včetně návrhu stanoviska SEA. Zároveň stanoví termín **veřejného projednání**. Veřejnost může svá stanoviska prezentovat na veřejném projednání nebo může zaslat písemné vyjádření nejdéle do 5 dnů od tohoto projednání.

Na základě návrhu koncepce a všech došlých vyjádření vydává příslušný úřad **stanovisko k návrhu koncepce**. Stanovisko může být záporné, nebo kladné, obvykle s návrhy na doplnění koncepce či s návrhy na realizaci kompenzačních opatření a opatření na sledování vlivů z provádění koncepce (monitoring vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví). Orgán předkládající (a schvalující) koncepci je povinen zohlednit požadavky stanoviska ke koncepci. Výslednou podobu koncepce schvalující orgán zveřejňuje obvykle na svých webových stránkách.

Povinnost monitoringu

Předkladatel má dle zákona povinnost zajistit sledování a rozbor vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví v průběhu realizace koncepce (§ 10h zákona č. 100/2001 Sb.). Pokud ovšem nejsou požadavky na monitoring stanoveny ve stanovisku k návrhu koncepce dostatečně jasně, monitoring obvykle není prováděn, nebo pouze v nedostatečné míře. Pokud je provádění monitoringu vlivů koncepce žádoucí, je vhodné, aby veřejnost požadovala ve svých vyjádřeních dostatečně konkrétní zadání monitoringu, včetně způsobu prezentace zjištěných údajů.

Mezistátní posuzování

Mezistátní posuzování nastává v případech, kdy koncepce může mít vliv na území jiného státu, pokud o mezistátní posouzení požádá sousední stát nebo naopak se jedná o koncepci jiného státu s možnými vlivy na území ČR. Příslušným úřadem při mezistátním posuzování je vždy MŽP ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí. Mezistátní posuzování koncepcí jsou vzácná, a tak s nimi není tolik zkušeností.

Účast veřejnosti v rámci procesu SEA může být dostatečně efektivní, pokud je možné se aktivně účastnit již návrhu koncepce. Tento přístup není možné předkládajícímu úřadu vnímat, ale je možné se o to alespoň pokusit. Základem je být dobře informován o přípravě konkrétní koncepce. Dále je vhodné se pokusit přímo komunikovat se zpracovatelem hodnocení SEA a navrhnout nadstandardní metody účasti veřejnosti, např. specializovaný seminář, schůzky zúčastněných stran se zástupci NNO atd. Ke spolupráci na připomínkování koncepce a hodnocení SEA je vhodné získat příslušné odborníky z řad veřejnosti. Jestliže je žádoucí provádět monitoring vlivů z realizace koncepce, je nutné požadovat přesnou specifikaci monitoringu a formu prezentace sebraných údajů.

3.7.3 Posuzování vlivů záměrů na životní prostředí (proces EIA)

Předmět a rozsah posuzování

Posuzování vlivů záměrů na životní prostředí, jinak též proces EIA (z anglického Environmental Impact Assessment) zahrnuje zjištění, popis, posouzení a vyhodnocení předpokládaných přímých a nepřímých vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví. Zásadně se posuzují vlivy nejen z realizace záměru, ale též z jeho přípravy, ukončení provozu a případné sanace či rekultivace.

Záměry uvedené v příloze 1 kategorie I citovaného zákona podléhají kompletnímu posouzení vždy (musí být zpracována dokumentace EIA). Záměry uvedené v kategorii II se posuzují tehdy, pokud se tak určí ve zjišťovacím řízení. Zjišťovací řízení

se musí konat i v případě změny záměrů z přílohy 1, při nichž dochází k výrazné změně technologie či významné změně kapacity, a dále pro záměry, **které dle stanoviska orgánu ochrany přírody mohou nepříznivě ovlivnit EVL nebo PO.**

Podlimitní záměr

Podlimitní záměr spadá do kategorií přílohy 1 citovaného zákona, ovšem nedosahuje stanovených limitních hodnot. Podlimitní záměry je nutné zjednodušeným způsobem oznámit krajskému úřadu, který do 15 dnů rozhodne, zda se bude konat zjišťovací řízení.

Příslušné úřady

MŽP je ústředním správním orgánem oblasti posuzování vlivů na životní prostředí. MŽP zajišťuje posuzování záměrů uvedených v příloze 1 ve sloupci A, a pokud je oznamovatelem Ministerstvo obrany, tak i ve sloupci B, včetně změn těchto záměrů. MŽP **dále zajišťuje mezistátní posuzování záměrů.** Může si také vyhradit posuzování záměrů, u kterých je příslušný krajský úřad, např. v případě, že je podezření na systematickou podjatost a současně ve zjišťovacím řízení byl prokázán chybný postup krajského úřadu. Krajské úřady zajišťují posuzování záměrů uvedených v příloze 1 sloupci B a rovněž rozhodují o posuzování podlimitních záměrů.

Varianty záměru

Vždy by se mělo provádět hodnocení vlivů plynoucích z neprovedení záměru (tzv. nulová varianta). Záměr je možné předložit ve více aktivních variantách. V tom případě se provádí hodnocení pro všechny předložené varianty. Předložení další varianty v rámci dokumentace EIA může příslušný orgán požadovat v závěru zjišťovacího řízení. V případě záměru z přílohy 1 citovaného zákona **musí oznamovatel vždy předložit nástin studovaných hlavních variant** a uvést důvody pro volbu předkládané varianty z hlediska vlivů na životní prostředí. Předložení nástinu variant samozřejmě neznamená jejich plnohodnotné vyhodnocení a srovnání. Investoři

obvykle v rámci oznámení záměru předkládají varianty, které za žádných okolností nemíní realizovat, čímž se proces EIA stává formálním. Spory s příslušným orgánem mohou nastat tehdy, pokud jsou investorem nechtěné varianty z hlediska vlivů na životní prostředí výhodnější.

Průběh procesu

Úplný proces má pět fází: oznámení, zjišťovací řízení, dokumentace EIA, posudek EIA a stanovisko, může se konat veřejné jednání. Zákon pro každou etapu stanovuje lhůty pro zveřejnění a podání připomínek (písemných vyjádření). Náležitosti jednotlivých dokumentů jsou definovány v přílohách citovaného zákona.

Zadatel nejprve předkládá příslušnému úřadu **oznámení** záměru. Následným zveřejněním oznámení je zahájeno **zjišťovací řízení, v němž** každý může do 20 dnů podat písemné vyjádření k záměru. U záměrů, které vždy podléhají posuzování vlivů, zjišťovací řízení určuje oblasti, na nichž bude nutné se v dokumentaci EIA soustředit. U ostatních záměrů se rozhoduje o tom, zda záměr bude dále posuzován (zpracováním dokumentace EIA). Zjišťovací řízení je ukončeno vydáním tzv. **závěru zjišťovacího řízení**, ve kterém musí být provedeno vypořádání všech došlých vyjádření k oznámení.

Zatímco oznámení nemusí být zpracováno autorizovanou osobou (oznamovatel si ho klidně může napsat sám), ke zpracování **dokumentace** EIA je autorizace nezbytná. Po zveřejnění se může každý do 30 dnů k dokumentaci EIA vyjádřit. Současně je dokumentace EIA předložena **zpracovateli posudku EIA**. Na základě obdržených vyjádření nebo na základě návrhu zpracovatele posudku EIA může příslušný úřad dokumentaci EIA vrátit k dopracování. Po předložení přepracované dokumentace EIA se proces připomínkování opakuje.

Posudek EIA hodnotí formální i věcnou správnost dokumentace EIA. Obsahuje kompletní vypořádání všech vyjádření zaslaných k dokumentaci EIA. Součástí posudku EIA je dále návrh konečného stanoviska EIA. Zpracovatel posudku

EIA nesmí posuzovanou dokumentaci EIA nijak přepracovávat a ani ji doplňovat. Má ovšem právo si vyžádat od oznamovatele doplňující informace k záměru. Po zveřejnění posudku EIA může každý ve lhůtě 30 dnů podat písemné vyjádření. Pokud úřad obdrží nesouhlasné vyjádření k dokumentaci EIA nebo k posudku EIA, má se konat **veřejné projednání**, na kterém se může kdokoli vyjádřit k existujícím podkladům.

Na základě všech podkladů a vyjádření vydává příslušný úřad **stanovisko EIA**, jehož součástí je souhrn celého průběhu posuzování, včetně seznamu všech subjektů, jejichž vyjádření jsou ve stanovisku zčásti nebo zcela zahrnuta. Stanovisko EIA obsahuje vypořádání všech vyjádření k dokumentaci EIA a k posudku EIA, doporučené pořadí variant (pokud byly předloženy) a zejména **seznam podmínek pro přípravu a provoz záměru**. Platnost stanoviska je 5 let, ale tato platnost může být na žádost oznamovatele prodloužena, pokud oznamovatel písemně prokáže, že nedošlo k podstatným změnám podmínek realizace záměru.

3.7.4 Biologické hodnocení a přírodovědný průzkum

Biologické hodnocení dle § 67 zákona č. 114/1992 Sb. je odborný dokument, který vyhodnocuje stav území z hlediska výskytu živočichů a rostlin s důrazem na druhy zvláště chráněné. Podrobnosti biologického hodnocení jsou stanoveny v § 18 prováděcí vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb. Biologické hodnocení se provádí pro stavby a jiné zásahy do krajiny, které nejsou posouzeny jiným adekvátním způsobem (zejména procesem EIA). o nutnosti zpracování biologického hodnocení rozhoduje ve správním řízení orgán ochrany přírody.

Hodnocení se zabývá všemi fázemi záměru (výstavba/zřízení, provoz, likvidace), obsahuje zejména popis a vyhodnocení biologických prvků krajiny, popis záměru a jeho přímé i nepřímé vlivy na živočichy a rostliny, popis zmírňujících a případně i kompenzačních opatření a návrh monitoringu negativních vlivů. Obsahem hodnocení může být srovnání možných variant záměru s návrhem optimální varianty z hlediska vlivů na rostliny a živočichy.

Biologické hodnocení může zpracovávat pouze držitel speciální autorizace udělované MŽP (viz § 45i zákona č. 114/1992 Sb., seznam autorizovaných osob je k dispozici na webových stránkách MŽP – www.mzp.cz/cz/autorizovane_osoby_biologicke_hodnoceni).

Přírodovědný průzkum nejčastěji představuje prostý soupis všech zjištěných druhů živočichů a rostlin s důrazem na zvláště chráněné druhy, které se vyskytují na místě či v blízkosti určitého záměru. Přírodovědný průzkum obvykle vyžadují orgány ochrany přírody jako podklad pro vydání výjimky z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb. V těchto případech bývají součástí průzkumu návrhy opatření na zmírnění negativních vlivů pro dotčené zvláště chráněné druhy. Přírodovědný průzkum bývá často součástí oznámení či dokumentace EIA. Ve zjišťovacím řízení může příslušný úřad požadovat vypracování tohoto průzkumu pro vybrané skupiny organismů.

3.8 Správní akty podle zákona č. 114/1992 Sb.

Jakékoliv plánované zásahy do lokalit Natura 2000, které neprobíhají dle platného plánu péče či souboru doporučených opatření, si obvykle vynucují vydání správních aktů dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Bez ohledu na terminologii citovaného zákona vydávají orgány ochrany přírody v souladu se správním řádem buď **závazná stanoviska, nebo rozhodnutí**. Proces vydání závazného stanoviska není samostatným správním řízením, závazné stanovisko slouží jako podklad pro navazující rozhodnutí (obvykle územní rozhodnutí), na rozdíl od rozhodnutí není možné se proti závaznému stanovisku samostatně odvolat (viz kap. 3.5).

Nicméně z pohledu účastníka řízení je proces vydání závazného stanoviska a rozhodnutí obdobný. V obou případech by orgán ochrany přírody měl informovat občanská sdružení, která mají podanou žádost dle § 70 citovaného zákona, o zahájení správního procesu (v případě procesu vydání závazného stanoviska se však praxe jednotlivých úřadů různí).

Občanská sdružení mají po přihlášení právo nahlížet do spisu a vyjadřovat se ke všem podkladům a skutečnostem. Na základě shromážděných informací vydává orgán ochrany přírody závazné stanovisko či rozhodnutí. Pokud se vydává závazné stanovisko, úřad má povinnost účastníky řízení poučit o tom, že nemohou podat odvolání (resp. až v rámci následného řízení). Sdružení mohou podat pouze podnět k přezkumnému řízení k nadřízenému orgánu, ale jeho povinností není mu vyhovět a závazné stanovisko z moci úřední přezkoumávat.

Závazné stanovisko orgánu ochrany přírody se vydává např.:

- k zásahu do významného krajinného prvku (§ 4 odst. 2 citovaného zákona),
- k schválení LHP a LHO (§ 4 odst. 3),
- k odlesňování a zalesňování pozemků nad 0,5 ha (§ 4 odst. 3),
- k výstavbě lesních cest a svážnic a lesních melioračních systémů (§ 4 odst. 3),
- k zásahu do krajinného rázu (§ 12),
- provádění některých činností na území CHKO a NP (§ 44),
- zásahu do EVL (§ 45c),
- zásahu do PO (§ 45e).

Rozhodnutí se vydává ve věci např.:

- povolení záměrného rozšiřování geograficky nepůvodních druhů organismů (§ 4),
- povolení záměrného rozšiřování kříženců rostlin či živočichů (§ 5),
- povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les (§ 8),
- výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích (§ 43),
- výjimek ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin (§ 56).

V souladu s § 90 citovaného zákona jsou souhlasy (např. § 45c a 45e) vydávané dle tohoto zákona závaznými stanovisky tehdy, pokud slouží jako podklad pro rozhodnutí podle

zvláštního právního předpisu, v opačném případě (v případě, že na souhlas žádné následné řízení nenavazuje) je možné považovat souhlas za rozhodnutí vydaná ve správním řízení.

3.8.1 Zásah do významného krajinného prvku

Ochrana významných krajinných prvků

Pojem významného krajinného prvku (VKP) je definován v § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 114/1992 Sb. jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability. Za VKP se automaticky považují lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy (tzv. VKP ze zákona) a dále jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 citovaného zákona orgán ochrany přírody jako VKP (tzv. registrované VKP).

Jako VKP jsou obvykle registrovány např. mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy, registrovat je možné též historické zahrady a parky. **Definice VKP se nevztahuje na zvláště chráněná území**, proto zásah do VKP ve vztahu k lokalitám Natura 2000 přichází v úvahu pouze u PO a EVL se základní ochranou dle § 45c, které se nacházejí mimo NP a CHKO.

VKP jsou dle § 4 odst. 2 citovaného zákona chráněny před poškozováním a ničením, přičemž využíváním nesmí dojít k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům, jež by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, **opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody**.

Mezi příklady škodlivých činností zákon uvádí umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžbu nerostů.

Závazné stanovisko pro registrované VKP mimo území EVL vydávají pověřené obecní úřady a pro VKP ze zákona úřady obcí s rozšířenou působností, stanoviska pro VKP na území

EVL vydávají vždy krajské úřady. Ve vojenských újezdech jsou příslušným orgánem ochrany přírody újezdní úřady.

Územní systém ekologické stability

Územní systém ekologické stability (ÚSES) je v § 3 citovaného zákona definován jako „*vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu*“. Ochrana ÚSES je povinností všech vlastníků a uživatelů pozemků tvořících jeho základ. Vytváření ÚSES je veřejným zájmem, na kterém se podílejí vlastníci pozemků, obce i stát.

Hodnocení vlivů záměrů na ÚSES se provádí v rámci EIA, nicméně k zásahům do skladebných prvků ÚSES není následně vyžadováno žádné povolení či stanovisko orgánu ochrany přírody. Jelikož velká část prvků ÚSES mimo chráněná území požívá ochrany jako VKP, je možné v rámci vyjádření k zásahům do VKP používat argumentaci opírající se o deklarovaný statut ÚSES.

3.8.2 Zásah do krajinného rázu

Ochrana krajinného rázu

Krajinný ráz je definován v § 12 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. jako „*zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti*“. Je nutné upozornit, že krajinný ráz se obecně hodnotí i v urbanizovaných územích, jak vyplývá z definice krajiny dle § 3 odst. 1 písm. m) citovaného zákona – „*část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, která je tvořena souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky*“.

Zákon dále deklaruje, že krajinný ráz je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

Žádost o stanovisko

K umístování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je dle § 12 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. nutný souhlas orgánu ochrany přírody. Příslušným orgánem ochrany přírody jsou v případě zásahu do krajinného rázu obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady (na území PP a PR), správy CHKO (včetně území NPP a NPR mimo CHKO), správy NP a újezdní úřady.

Závazné stanovisko ke krajinnému rázu jako povinný podklad pro následující správní řízení (např. územní řízení) se musí vydávat i tehdy, pokud krajinný ráz nebude záměrem zjevně negativně ovlivněn. Naopak krajinný ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody.

Žádost o stanovisko by kromě obecných údajů měla obsahovat zejména podrobný popis umístované či povolované stavby nebo plánované činnosti. Důležité je členění stavby, vnější rozměry, barevnost a osvětlení apod. (příp. vizualizace). Součástí žádosti musí být rovněž přesná lokalizace s uvedením dotčených pozemků a zdůvodnění žádosti.

V případě staveb a činností s významnějšími vlivy na krajinný ráz by měl příslušný úřad vyžadovat vizualizace z různých pohledů a v různých měřítkách. V některých případech může být požadována speciální studie hodnotící vliv záměru na krajinný ráz.

Hodnocení vlivu na krajinný ráz

Hodnocení vlivu na krajinný ráz neprobíhá dle závazné metodiky a ke zpracování odborného podkladu není vyžadována žádná autorizace. Základní principy hodnocení se opírají o definici krajinného rázu dle zákona. Obecně platí, že v prvním stupni se provádí popis a vyhodnocení kvality jednotlivých znaků dochovaného krajinného rázu a následně probíhá vyhodnocení dílčích vlivů záměru na předem definované

znaky a hodnoty krajinného rázu. Pro území jednotlivých NP a CHKO jsou většinou zpracovány speciální metodické podklady, jež definují nejvýznamnější místní znaky krajinného rázu. Aktuální stav je vždy vhodné ověřit na příslušné správě CHKO či NP. Obecnou metodickou pomoc při hodnocení poskytuje několik nezávazných dokumentů, z nejvýznamnějších je možné zmínit:

1. Hodnocení krajinného rázu a jeho uplatňování ve veřejné správě (metodické doporučení). Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) 1999, Míchal, I. et al. (dokument byl následně několikrát přepracován);
2. Posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz – metodický postup. ČVUT. Praha 2004. I. Vorel; R. Bukáček; P. Matějka; M. Culek; P. Sklenička.

3.8.3 Závazné stanovisko k některým činnostem na území CHKO a NP

Závazné stanovisko správy CHKO či NP je obecně nezbytné k umístování a povolování staveb, provádění terénních úprav ve smyslu stavebního zákona a k povolením dle vodního zákona na území CHKO či NP (§ 44 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.). Stanovisko není nutné ke stavbám umístěným v souvisle zastavěném území obce ve čtvrté zóně CHKO za podmínky, že obec má řádně schválenou územně plánovací dokumentaci se zpracovaným stanoviskem orgánů ochrany přírody.

3.8.4 Souhlasy v evropsky významných lokalitách a ptačích oblastech

Evropsky významné lokality (EVL)

EVL jsou chráněny před poškozováním a ničením a je možné je využívat pouze tak, aby nebyla narušena jejich celistvost. Ke škodlivým činnostem v EVL, které požívají pouze tzv. základní ochranu (tj. nejsou vyhlášeny jako ZCHÚ ani nepožívají smluvní ochranu), je nutné si předem opatřit souhlas

orgánu ochrany přírody (§ 45c zákona č. 114/1992 Sb.). Příslušnými orgány jsou krajské úřady nebo újezdní úřady na území vojenských újezdů.

Ptačí oblasti (PO)

V nařízeních vlády ČR, která vymezují jednotlivé PO, je obvykle uveden seznam činností, k jejichž provádění je nutný souhlas orgánu ochrany přírody (§ 45e citovaného zákona). Činnosti byly stanoveny s ohledem na hospodářské požadavky, požadavky rekreace, sportu a rozvojové záměry dotčených obcí a krajů podle územně plánovací dokumentace. Na území vojenských újezdů byly zohledněny požadavky na zajištění obrany státu.

Příslušnými orgány pro vydání souhlasu jsou správy NP a CHKO, krajské úřady a újezdní úřady. o způsobu hospodaření v PO je možné s vlastníkem či nájemcem uzavřít smlouvu. Pokud smlouva obsahuje ustanovení o provádění činností podmíněných souhlasem orgánu ochrany přírody, souhlas k těmto činnostem nebude samostatně požadován.

3.8.5 Povolení ke kácení dřevin

Ochrana dřevin

Dle § 7 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jsou dřeviny rostoucí mimo lesní půdní fond chráněny před poškozováním a ničením. Toto ustanovení se ale nevztahuje na památné stromy (§ 46) a na zvláště chráněné taxony (§ 48), které požívají přísnější ochranu.

Povolení ke kácení dřevin

Podrobnosti ke kácení dřevin přináší § 8 prováděcí vyhlášky č. 395/1992 Sb. Dle aktuálního znění je zásadně nutné získat povolení orgánu ochrany přírody pro kácení všech dřevin, jejichž obvod ve výšce 130 cm nad zemí přesahuje 80 cm, nebo pro souvislé porosty křovin o ploše větší než 40 m². Přípravovaná novela prováděcí vyhlášky přinese pravděpodobně snížení limitního obvodu na 60 cm (stav v červnu 2010).

Na území VKP je nutné získat povolení pro kácení vždy bez ohledu na plochu křovin a průměry kácených dřevin (obdobná úprava bude v budoucnu pravděpodobně platná též na ploše skladebných prvků ÚSES).

Žádost o povolení kácení dřevin podává vlastník, nájemce či jiný oprávněný uživatel, ale vždy se souhlasem vlastníka pozemku. Žádost kromě popisných údajů musí obsahovat zejména důkladné odůvodnění.

Zdůvodnění žádosti

Dle § 8 citovaného zákona vydá orgán ochrany přírody povolení ke kácení pouze „ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin“. Úřad musí vždy zkoumat, zda zájem vlastníka pokácet strom převažuje nad veřejným zájmem na ochraně stromu, povolení úřadu musí být tudíž vždy dobře zdůvodněné. Pokud žadatel plánuje vykácet mimolesní dřeviny z důvodu výstavby, **pak lze povolení ke kácení vydat až po vydání územního rozhodnutí**, jinak nejsou dány vážné důvody ke kácení.

Pokud mimolesní dřeviny tvoří biotopy zvláště chráněných druhů organismů (např. podle zjištění provedeného přírodovědného průzkumu), pak nelze kácení povolit bez vydání výjimky dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb., neboť jde o škodlivý zásah, který je zakázaný. V takovém případě musí být součástí žádosti o kácení rozhodnutí o této výjimce (viz kap. 3.8.7).

V případě kácení většího počtu dřevin na veřejných plochách či v případě esteticky či jinak zvláště cenných dřevin by měl úřad od předkladatele žádosti požadovat dendrologický posudek. Ve sporných případech může příslušný orgán požádat o odborný posudek místně příslušné středisko AOPK ČR. Podrobné informace k účasti veřejnosti v řízeních o kácení jsou k dispozici na webových stránkách občanského sdružení Arnika (<http://www.stromy.arnika.org>).

Náhradní výsadba

Dle § 9 odst. 1 citovaného zákona může orgán ochrany přírody ve svém rozhodnutí o povolení kácení dřevin uložit žada-

teli přiměřenou náhradní výsadbu jako kompenzaci vzniklé ekologické újmy. Vzhledem k tomu, že dosud nebyl ve smyslu § 9 odst. 3 citovaného zákona schválen speciální zákon, není možné použít jako kompenzaci za kácení finanční odvod obci, a tudíž uložení náhradní výsadby je pro správní orgány povinné.

Při uložení náhradní výsadby je povinností správních orgánů uložit žadatelům i následnou péči o dřeviny po nezbytně nutnou dobu, nejvýše však na dobu pěti let. Častým problémem je ovšem nedostatek vhodných ploch pro náhradní výsadby, proto jsou obce povinné pro svůj územní obvod vést přehled takových ploch. V rozhodnutí může orgán ochrany dále specifikovat doporučenou dobu kácení, obvykle se požaduje kácení v době vegetačního klidu příslušných dřevin, příp. s ohledem na hnízdění ptáků i jinak.

Výjimky

Povolení není třeba ke kácení dřevin z důvodů pěstebních, tj. za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů, při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků, k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav a z důvodů zdravotních. V těchto případech musí být kácení oznámeno písemně nejmeně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin.

Povolení ke kácení není dále nutné v případech, pokud je bezprostředně ohroženo lidské zdraví nebo hrozí škoda značného rozsahu (tzv. havarijní kácení). Ten, kdo v těchto případech provede kácení, oznámí tuto skutečnost příslušnému orgánu ochrany přírody do 15 dnů od pokácení.

Příslušné orgány

Příslušným orgánem pro povolení ke kácení dřevin jsou obecní úřady, na území NP jsou to správy NP a ve vojenských újezdech újezdní úřady. V rámci MZCHÚ na území CHKO povo-

lují kácení správy CHKO. Správy CHKO dále povolují kácení v NPP a NPR v rámci své územní působnosti, zatímco povolení ke kácení v PP a PR mimo CHKO a NP je v kompetenci krajských úřadů. V některých případech může být povinnost obecních úřadů povolovat kácení přenesena na úřady obcí s rozšířenou působností, pověřené obecní úřady nebo správy CHKO.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností přijímají oznámení o kácení dřevin a rozhodují o pozastavení, omezení nebo zákazu kácení dřevin podle § 8 odst. 2 a 4 citovaného zákona.

3.8.6 Výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích

Mezi zvláště chráněná území (ZCHÚ) náleží: národní parky (NP), chráněné krajinné oblasti (CHKO), národní přírodní rezervace (NPR), národní přírodní památky (NPP), přírodní rezervace (PR) a přírodní památky (PP).

Ochranné podmínky ZCHÚ, resp. zákazy provádění vyjmenovaných činností, jsou obsaženy v § 16, 26, 29, 34, § 35 odst. 2, § 36 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. Výjimky z těchto zákazů v případech, kdy **veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody**, schvaluje svým usnesením Vláda ČR (§ 43 odst. 1). Příslušným orgánem pro udělení výjimky je MŽP, které žádost o výjimku předkládá vládě a následně výjimku vydává dle usnesení vlády.

V případech, kdy **jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody** (nikoli výrazně), popř. je v zájmu ochrany přírody, nebo tehdy, pokud povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany ZCHÚ (§ 43 odst. 3), uděluje výjimky z ochranných podmínek ZCHÚ příslušný orgán ochrany přírody, tj. správy NP a CHKO, krajské úřady nebo újezdní úřady. Rozhodnutí, který z výše uvedených případů nastává, provádí úřad, na který byla podána žádost o výjimku.

Rozhodnutí o povolení výjimky by mělo obsahovat odůvodnění a podmínky, za kterých je možné danou činnost uskutečnit. Výjimka může být trvalá nebo dočasná.

3.8.7 Výjimka z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů

Seznam zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů dle § 48 zákona č. 114/1992 Sb. je obsahem příloh II a III vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb. Ochranu požívají nejen živí jedinci, ale též mrtvé exempláře, jejich části či výrobky z nich.

Základní ochranné podmínky zvláště chráněných druhů organismů jsou vyjmenovány v § 49 a 50 citovaného zákona. Zvláště chráněné druhy rostlin je zejména zakázáno sbírat, trhat, vykopávat a jinak poškozovat, ochrana se vztahuje též na biotop rostlin. Zvláště chráněné druhy živočichů jsou chráněné ve všech vývojových stádiích, chráněny jsou i jimi využívaná sídla a jejich biotop, jakýkoliv zásah do přirozeného vývoje živočichů je zakázán. Zvláště chráněné druhy organismů jsou rozděleny do tří kategorií ochrany: ohrožený, silně ohrožený a kriticky ohrožený, na druhy silně a kriticky ohrožené se v některých ohledech vztahují přísnější podmínky ochrany.

Výjimky ze zákazů škodlivě zasahovat do biotopů a jedinců zvláště chráněných druhů organismů může povolit pouze orgán ochrany přírody, a to tehdy, pokud **jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, nebo je to v zájmu ochrany přírody**. Důvody pro udělení výjimky jsou specifikovány v § 56 odst. 2 citovaného zákona – výjimku lze povolit:

- v zájmu ochrany volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a ochrany přírodních stanovišť;
- v zájmu prevence závažných škod, zejména na úrodě, dobytku, lesích, rybolovu, vodách a ostatních typech majetku;
- v zájmu veřejného zdraví nebo veřejné bezpečnosti nebo z jiných naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru a důvodů s příznivými důsledky nesporného významu pro životní prostředí;
- pro účely výzkumu a vzdělávání, opětovného osídlení určitého území populací druhu nebo opětovného vysazení

- v původním areálu druhu a chovu a pěstování nezbytných pro tyto účely, včetně umělého rozmnožování rostlin;
- v případě zvláště chráněných druhů ptáků pro odchyt, držení nebo jiné využívání ptáků v malém množství.

Výjimku u druhů chráněných dle práva EU (evropsky významné druhy) lze povolit navíc pouze v případě, že neexistuje jiné uspokojivé řešení a povolovaná činnost neovlivní dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany.

V případě managementu lokalit zvláště chráněných druhů nebo pro vědecké účely mohou orgány ochrany přírody v zájmu ochrany přírody uzavírat dohody s fyzickými nebo právníckými osobami. Dohodu lze uzavřít pouze tehdy, pokud navrhovaná činnost neovlivní dosažení nebo udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany. Uzavřená dohoda nahrazuje udělení výjimky.

Příslušnými orgány ochrany přírody jsou zde správy NP, správy CHKO na svém území a území NPP a NPR, krajské úřady a újezdni úřady na území vojenských újezdů.

3.9 Následná správní řízení

3.9.1 Územní a stavební řízení

3.9.1.1 Příslušné orgány ve věcech územního a stavebního řízení

Ministerstvo pro místní rozvoj je ústředním správním orgánem ve věcech stavebního řádu, vykonává např. dozor nad autorizovanými inspektory, koordinuje vzájemnou součinnost obecných, speciálních, vojenských a jiných stavebních úřadů při výkonu státní správy a zajišťuje metodickou podporu povolovacích procedur.

Obecnými stavebními úřady jsou vybrané obecní úřady, pověřené obecní úřady, městské úřady, magistráty, úřady městských částí či obvodů a Ministerstvo pro místní rozvoj. Místní příslušnost úřadu se řídí umístěním stavby. Nadřízeným správním orgánem stavebních úřadů měst a obcí je obvykle krajský stavební úřad, tzv. úřad druhého stupně. Za určitých podmínek mohou funkci stavebních úřadů druhého stupně plnit též úřady obcí s rozšířenou působností.

Pokud se jedná o stavbu, která je umístěna ve správním obvodu více stavebních úřadů, řízení vede nejbližší společný nadřízený stavební úřad (obvykle krajský úřad), popř. tento úřad rozhodne, který z úřadů nižšího stupně řízení povede. Nadřízený stavební úřad si může vyhradit pravomoc stavebního úřadu prvního stupně u jednotlivých technicky zvláště obtížných nebo neobvyklých staveb nebo u opatření s rozsáhlejšími účinky na životní prostředí, kulturní památku, památkovou rezervaci nebo památkovou zónu v jejich okolí.

Obdobně Ministerstvo pro místní rozvoj si může vyhradit pravomoc stavebního úřadu k vydání územního rozhodnutí u staveb přesahujících hranice kraje, u staveb s mimořádnými negativními vlivy na životní prostředí nebo u staveb s vlivem na území sousedních států.

V případech rozsáhlých a složitých staveb, které jsou v zájmu krajů, si krajské stavební úřady obvykle pravomoc stavebního úřadu nevyhrazují, jelikož by přišly o pravomoc být odvolacím orgánem (odvolacím orgánem proti rozhodnutí krajských úřadů jsou ministerstva).

Speciální stavební úřady mají působnost stavebního úřadu, s výjimkou pravomocí ve věcech územního rozhodování (nevedou územní řízení), u staveb leteckých, drážních, silničních a vodních. **Speciální stavební úřady mohou vydat stavební povolení jen se souhlasem obecního stavebního úřadu** (dle § 15 odst. 2 zákona č. 183/2006 Sb.), který ověřuje soulad s územním rozhodnutím či se záměry územního plánování. Souhlas se vydává formou závazného stanoviska, tudíž jeho obsah a zákonnost lze namítat až v rámci odvolání proti stavebnímu povolení vydanému speciálním stavebním úřadem. Na území vojenských újezdů vykonávají působnost stavebních úřadů újezdní úřady.

Systémová podjatost

Za systémovou podjatost se označuje situace, kdy úřady územních samosprávných celků (obce, kraje, městské části) vydávají povolení pro záměry investované nebo podporované těmito samosprávnými celky. Úředníci, kteří jsou zaměstnanci

obcí nebo krajů, se tudíž snadno mohou dostat do situace, kdy bude nezávislost jejich rozhodnutí ohrožena. Situaci může řešit nadřízený správní orgán, který k projednání věci pověří stavební úřad sousedícího správního obvodu.

3.9.1.2 Územní řízení

Umístění stavby je správní proces, ve kterém stavební úřady zkoumají, zda je konkrétní stavba v souladu s územně plánovací dokumentací a s cíli územního plánování, a dále vyhodnocují a posuzují působení stavby ve vztahu k soukromým a veřejným zájmům.

Umístění stavby neproběhne, pokud je stavba umístěna regulačním plánem, vede se sloučené územní a stavební řízení, popř. pokud stavba umístění či následné stavební povolení nevyžaduje (zejména u staveb menšího rozsahu). Existuje několik způsobů umístění stavby: **územní řízení, zjednodušené územní řízení, vydání územního souhlasu a uzavření veřejnoprávní smlouvy.**

Územní rozhodnutí vydané v územním řízení nebo územní souhlas je nutné získat: k umístění staveb a zařízení, k jejich změnám, k změnám vlivů staveb na využití území, k změně využití území a k ochraně důležitých zájmů v území (dělení nebo scelování pozemků, stanovení ochranného pásma).

Účast veřejnosti

Zákony č. 114/1992 Sb. a č. 100/2001 Sb., které za splnění přísných podmínek umožňují účast veřejnosti ve správních řízeních, jsou vzhledem ke stavebnímu zákonu speciální, a proto se uplatní přednostně před ustanoveními stavebního zákona. Stavební zákon navíc s účastí občanských sdružení v územním řízení přímo počítá v § 85 odst. 1 písm. c) zákona č. 183/2006 Sb. Účast občanských sdružení v územních řízeních je rovněž v souladu s Aarhuskou úmluvou, která účast veřejnosti na rozhodování v oblasti ochrany životního prostředí deklaruje.

Územní řízení

V územním řízení se vydává **územní rozhodnutí**. Řízení zahajuje stavební úřad na žádost stavebníka. Žadatel musí k danému pozemku doložit vlastnické právo, smlouvu opravňující provedení stavby nebo souhlas vlastníka. Pokud je možné pozemek pro stavbu vedenou v územním plánu jako veřejně prospěšnou vyvlastnit, není nutné vlastnický vztah k pozemkům dokládat.

O zahájení územního řízení úřad informuje dotčené orgány státní správy a účastníky řízení (zejména přímo dotčené osoby, např. sousedy, občanská sdružení s podanou žádostí dle § 70 zákona č. 114/1929 Sb.), avšak zpravidla pouze veřejnou vyhláškou, tedy zveřejněním na fyzické a elektronické úřední desce po dobu 15 dnů. Stavební zákon umožňuje tento způsob oznamování v případě, že je v obci platný územní nebo regulační plán. Stavebník musí informaci o chystaném záměru vyvěsit na místě u budoucí stavby (na místě určeném stavebním úřadem nebo na vhodném veřejně přístupném místě u stavby nebo pozemku, na nichž se má záměr uskutečnit, a to do doby veřejného ústního jednání).

Součástí územního řízení je **veřejné ústní jednání**, na němž nejpozději může každý podat připomínky a účastníci řízení námítky. Územním rozhodnutím stavební úřad schvaluje navržený záměr a stanovuje podmínky využití, ochranu území a dále podmínky pro další přípravu a realizaci záměru.

V rámci vydaného rozhodnutí úřad rozhodne o námitkách účastníků řízení a v odůvodnění vyhodnotí připomínky veřejnosti. Pokud žádost není v souladu s obecnými požadavky nebo by realizací záměru mohly být ohroženy chráněné zájmy dle stavebního zákona či zvláštních právních předpisů, stavební úřad žádost zamítne. **Stavební úřad žádost zamítne vždy, pokud některý z dotčených orgánů státní správy (např. orgán ochrany přírody, krajská hygienická stanice) vydá k záměru nesouhlasné závazné stanovisko.**

Zjednodušené územní řízení

Zjednodušené územní řízení lze vést za těchto podmínek: záměr je umístěn v zastavěném území, nevyžaduje posouzení vlivů na životní prostředí (proces EIA), žadatel doloží souhlasy účastníků řízení a stanoviska dotčených orgánů. Stavební úřad již na základě žádosti zveřejní návrh výroku usnesení, tudíž následujících 15 dnů se mohou účastníci řízení a veřejnost k návrhu vyjadřovat. Pokud nikdo ve stanovené lhůtě nevznesl výhrady, návrh se stává územním rozhodnutím. V opačném případě proběhne územní řízení v plném rozsahu.

Územní souhlas

Stavební zákon specifikuje podmínky, za kterých k umístění stavby postačuje územní souhlas. Územní souhlas může stavební úřad vydat pro stavby a činnosti menšího rozsahu umístěné v zastavěném území obce, které nemění poměry v území a nemají nové nároky na dopravní nebo technickou infrastrukturu.

Souhlas naopak nelze vydat, pokud závazné stanovisko dotčeného orgánu obsahuje požadavek na splnění nějakých podmínek či toto stanovisko je nesouhlasné nebo záměr podléhá posouzení z hlediska vlivů na životní prostředí (proces EIA).

Obdobně jako ve zjednodušeném územním řízení může veřejnost podat připomínky a účastníci (zejména sousedé a přihlášená občanská sdružení) námítky, přičemž samotné podání námitek či připomínek nevylučuje vydání územního souhlasu.

Veřejnoprávní smlouva

Veřejnoprávní smlouvou je možné nahradit územní rozhodnutí nebo též stavební povolení. Smlouvu uzavírá stavební úřad, žadatel, případně majitel pozemku a osoby, které by byly účastníky územního řízení. Občanská sdružení, pokud se přihlásí do řízení, musí vyjádřit se smlouvou souhlas.

3.9.1.3 Stavební řízení

Účelem stavebního řízení je vydání **stavebního povolení**, nicméně ne všechny stavby vyžadují vydání stavebního povolení. Stavební úpravy menšího rozsahu podléhají pouze tzv. **ohlášení**, popř. je možné je provést i bez ohlášení. Bez ohlášení je možné realizovat např. menší stavby, které nebudou sloužit k bydlení či ustájení zvířat, přístřešky, zimní zahrady, některé stavby technické infrastruktury, menší stožáry či nádrže atd. (více viz § 103 stavebního zákona č. 183/2006 Sb.)

Ohlášení stavby

Ohlášení stavby stavebnímu úřadu se požaduje např. pro obytné stavby do 150 m², stavby zařízení stavenišť, reklamní zařízení, cirkusové stany, sjezdy z pozemních komunikací atd. (více viz § 104 citovaného zákona).

Ohlášení je možné provést pro stavbu, která je v souladu s tzv. územní informací (§ 21 citovaného zákona) umístěna v zastavěném území nebo v zastavitelné ploše, nemění významně poměry v území a nevyžaduje nové nároky na dopravní či technickou infrastrukturu. K těmto stavbám není nutné získat předchozí územní rozhodnutí nebo územní souhlas.

Ten, kdo činí oznámení, musí prokázat, že informoval vlastníky sousedních pozemků. Tito vlastníci mohou své případné námítky oznámit stavebnímu úřadu do 15 dnů ode dne, kdy byli stavebníkem informováni.

Stavbu lze provést na základě písemného souhlasu stavebního úřadu nebo poté, co úřad do 40 dnů od ohlášení nevydá žádné rozhodnutí (nečinnost úřadu). Stavba může být ze závažných důvodů zakázána (§ 107 citovaného zákona). K námítkám vlastníků sousedních pozemků by měl úřad přihlížet, ale postupy jednotlivých stavebních úřadů se mohou lišit.

Stavby povolované ve stavebním řízení

Stavební povolení se vydává na základě žádosti. Stavební úřad prověřuje, zda:

- projektová dokumentace je zpracována v souladu s územně plánovací dokumentací;
- projektová dokumentace je úplná, přehledná, byla zpracována oprávněnou osobou;
- předložené podklady zohledňují požadavky dotčených orgánů;
- je zajištěn příjezd ke stavbě a včasné vybudování technické infrastruktury apod.

Pokud je žádost v pořádku, úřad oznámí zahájení stavebního řízení účastníkům řízení, kteří jsou mu známi a dále dotčeným orgánům nejméně 10 dnů před ústním jednáním. Pokud úřad od ústního jednání ustoupí, určí lhůtu nejméně 10 dnů, ve které mohou účastníci stavebního řízení podat své námítky a stanoviska.

Účastníky řízení jsou vedle dotčených sousedů také občanská sdružení, pokud se do řízení přihlásí podle § 70 zákona č. 114/1992 Sb. a v řízení mohou být dotčeny zájmy na ochraně přírody a krajiny (viz níže – část Účast veřejnosti).

Úřad zásadně nepřihlíží k námítkám, které mohly být podány v předchozích stupních povolovací procedury, tj. zejména územní řízení či pořizování regulačního plánu. Při rozhodování o námítkách, ve kterých nedošlo k dohodě mezi účastníky řízení, stavební úřad rozhodne na základě obecných požadavků na výstavbu, závazných stanovisek dotčených orgánů nebo technických norem.

Ve stavebním povolení stavební úřad stanoví podmínky pro provedení stavby včetně podmínek pro zajištění ochrany veřejných zájmů a stanoví návaznost na jiné podmiňující stavby a zařízení. Stavební povolení má platnost dva roky, přičemž v této době je nutné stavbu zahájit, popř. požádat o prodloužení platnosti.

Zkrácené stavební řízení

Zkrácené stavební řízení probíhá na základě smlouvy mezi stavebníkem a autorizovaným inspektorem. Autorizovaný inspektor ověří projektovou dokumentaci obdobně jako sta-

vební úřad a udělí stavbě certifikát, který stavebník předloží stavebnímu úřadu k zaevidování. Certifikát opravňuje stavebníka k zahájení stavby. Stavební úřad do práce autorizovaného inspektora vůbec nezasahuje.

Spolu s certifikátem je nutné doložit závazná stanoviska dotčených orgánů a vyjádření osob, které by byly účastníky stavebního řízení (pro jejich identifikaci lze vycházet i z vydaného územního rozhodnutí).

Autorizovaný inspektor by měl vypořádat námítky účastníků řízení, způsob tohoto vypořádání se předkládá stavebnímu úřadu spolu s certifikátem. Pokud se rozpory mezi účastníky nepodaří uspokojivě vyřešit, předávají se vyjádření účastníků a stanoviska dotčených orgánů stavebnímu úřadu, který buď zajistí vypořádání námitek, nebo usnesením rozhodne o nezpůsobilosti stavby pro zkrácené řízení.

Autorizovaný inspektor má územní působnost na celém území ČR. Inspektorem se může stát odborník s praxí trvající déle než 15 let, který je autorizovaným architektem nebo autorizovaným inženýrem. Uchazeč o jmenování autorizovaným inspektorem musí složit zkoušku před komisí odborníků jmenovaných ministrem pro místní rozvoj. Na doporučení příslušné profesní komory pak inspektora jmenuje ministr.

Nedostatečná úprava tohoto institutu ve stavebním zákoně a různá praxe však vede často k tomu, že práva osob, které by byly účastníky řízení, jsou značně omezená a bývají opomíjena.

Změna stavby před dokončením

V odůvodněných případech může stavební úřad povolit změnu stavby před dokončením, tj. změnu, jež není v souladu s aktuálním stavebním povolením. Významnější změny, které se např. dotýkají práv účastníků stavebního či územního řízení nebo zájmů chráněných zvláštními právními předpisy, úřad projedná obdobně jako při stavebním řízení. Změnu stavby lze projednat a povolit též ve zkráceném stavebním řízení.

Odstraňování staveb

K odstranění staveb dochází buď z vůle stavebníka, nebo nařízením stavebního úřadu. Odstranění stavby je stavebník povinen ohlásit stavebnímu úřadu, výjimkou jsou stavby, které nepotřebují pro své umístění ohlášení či stavební povolení. Úřad může požadovat, aby byla stavba odstraněna na základě povolení. V tom případě musí stavebník předložit příslušné podklady a úřad zahajuje řízení o odstranění stavby. Úřad ve svém následném povolení může stanovit bližší podmínky, za nichž může být stavba odstraněna. Zvláštní pozornost je věnována stavbám, které obsahují azbest.

Podnět k odstranění stavby dle § 42 zákona č. 500/2004 Sb. sice může na příslušný úřad podat každý, nicméně úřad nemá povinnost mu vyhovět, měl by mu ale sdělit, proč se tak rozhodl.

Stavební úřad nařizuje odstranění stavby, která ohrožuje zdraví lidí či zvířat, majetek nebo životní prostředí, pokud vlastník ve stanovené lhůtě neodstranil závadný stav. Dále se jedná o stavby postavené bez platného stavebního povolení. Za podmínek uvedených ve stavebním zákoně je však možné „černou“ stavbu dodatečně povolit. Náklady na odstranění stavby nese zásadně ten, komu bylo odstranění stavby nařízeno.

Účast veřejnosti

Stavební zákon v § 109 účast občanských sdružení ve stavebním řízení přímo neuvádí, nicméně je nutné vůči tomuto zákonu aplikovat princip speciálního právního předpisu, kterým je zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, či zákon č. 100/2001 Sb., o hodnocení vlivů na životní prostředí. Tento postup je rovněž v souladu s Aarhuskou úmluvou, která účast veřejnosti na rozhodování v oblasti ochrany životního prostředí deklaruje.

Přesto stavební úřady v některých případech mají snahu občanská sdružení ze stavebních řízení vylučovat. Proti tomuto postupu je možné se bránit v odvolání, případně podáním správní žaloby. Lze také podat podnět k veřejnému ochránci práv (ombudsmanovi), který se v minulosti již něko-

likrát vyjádřil v tom smyslu, že vylučování občanských sdružení z účasti ve stavebním řízení je nepřípustné.

Nejvyšší správní soud výslovně potvrdil právo občanských sdružení na účast ve stavebních řízeních v rozsudku ze dne 27. 5. 2010, č.j. 5 As 41/2009 – 91.

3.9.2 Vodoprávní řízení

Kompetence vodoprávních úřadů

Vodoprávní řízení dle vodního zákona č. 254/2001 Sb. jsou ukončena vydáním povolení, souhlasu či vyjádření. Pokud tento zákon nestanovuje jinak, postupuje se dle správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb.).

Povolení se vydávají pro činnosti s nejvýznamnějšími vlivy na vodní prostředí, mezi něž patří, např. (§ 14 vodního zákona):

- odběr podzemních vod;
- jiné nakládání s povrchovými či podzemními vodami (vzdouvání, akumulace atd.);
- povolení výstavby vodních děl (nahrazuje povolení stavebního úřadu);
- vypouštění odpadních vod do vod povrchových či podzemních;
- výsadby stromů a keřů v záplavových územích;
- těžba sedimentů ze dna toku, zasypávání odstavených ramen toku, navrácení toku do původního koryta atd.

Pro těžbu sedimentů ze dna toku se povolení nevyžaduje, pokud je vykonávána správcem toku v rámci běžné údržby koryta, přesto těžbou sedimentů obvykle dochází k narušení biotopu zvláště chráněných druhů rostlin či živočichů, a tudíž by si měl správce toku před jakýmkoli zásahem vyžádat výjimku dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb.

Mezi vodní díla definovaná vodním zákonem patří např. přehrady, hráze, jezy, nová koryta toků, vodovodní řady a veškeré vodárenské objekty, mola, odkaliště, studny nebo stavby k vodohospodářským melioracím, zavlažování a odvodňování pozemků. Za vodní díla se naopak nepovažují např. jed-

noduchá zařízení k zachycení povrchových vod mimo koryta toků nebo průzkumné geologické vrty. Dalším možným správním řízením za účasti občanských sdružení je řízení o povolení výjimky k použití závadných látek (viz § 39 citovaného zákona). Pokud nejde o ropné látky, může vodoprávní úřad použití závadných látek v povrchových či podzemních vodách povolit pouze na nezbytnou dobu a za přísných podmínek (viz § 39 odst. 7 vodního zákona).

Souhlas vodoprávního úřadu se vydává pro stavby, činnosti a zařízení, pro něž není nutné povolení dle tohoto zákona, nicméně by mohlo dojít k ovlivnění vodních poměrů, jedná se např. o stavby v ochranných pásmech vodních zdrojů nebo stavby v záplavových územích toků. Souhlas vodoprávního úřadu je závazný pro rozhodování jiného správního úřadu. Vyjádření vodoprávních úřadů se na základě žádosti vydávají k záměrům, které by mohly mít vliv na vodní prostředí, přičemž součástí vyjádření může být návrh podmínek realizace záměru. Vyjádření vodoprávního úřadu není správním rozhodnutím.

Vodoprávní úřady

Jsou jimi obecní úřady, újezdní úřady na území vojenských újezdů, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady a ministerstva jako ústřední vodoprávní úřady (Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí). Pokud zákon nesvěřuje působnost jiným orgánům (viz § 105–108 vodního zákona), vykonávají ji obecní úřady s rozšířenou působností, resp. újezdní úřady na území vojenských újezdů.

Účast veřejnosti

Občanské sdružení, jehož posláním je podle jeho stanov ochrana životního prostředí, má právo být informováno o zahajovaných vodoprávních řízeních, pokud u příslušného úřadu o tuto možnost dle ustanovení § 115 zákona č. 254/2001 Sb. požádá. Žádost musí být řádně specifikována co do předmětu a místa řízení a není nutné ji povinně obnovovat.

Občanské sdružení má postavení účastníka řízení, pokud do 8 dnů od doručení sdělení o zahájení tohoto řízení či do 8 dnů od vyvěšení této informace na úřední desce písemně příslušnému vodoprávnímu úřadu sdělí svou účast v řízení.

3.9.3 Proces IPPC

Cíle procesu IPPC

Základní myšlenkou procesu IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control) je prevence vzniku znečištění, a pokud to není možné, tak aplikace účinných koncových zařízení na redukci emisí, mezi další cíle náleží snižování materiálové a energetické náročnosti výrob.

Výsledkem procesu IPPC je integrované povolení (IP) pro daný záměr, které stanovuje jednak emisní limity pro všechny složky životního prostředí, jednak bližší podmínky provozování zařízení. Toto povolení nahrazuje souhlasy a vyjádření vydané dle složkových zákonů, např. dle zákona o ochraně ovzduší, o ochraně přírody a krajiny, lesního zákona, zákona o odpadech atd.

Na evropské úrovni je IPPC zakotveno ve směrnici 2008/1/ES (dříve 96/61/ES), o integrované prevenci a omezování znečištění. Transpozice do českého právního řádu je provedena zákonem č. 76/2002 Sb. (tzv. zákon o integrované prevenci). IP se vztahuje na průmyslové činnosti vyjmenované v příloze č. 1 citovaného zákona.

BAT a BREF

BAT (Best Available Techniques = nejlepší dostupné techniky) představuje aktuálně nejlepší technologické postupy a parametry zařízení z hlediska ochrany životního prostředí. Standardy BAT jsou shrnuty v tzv. referenčních dokumentech BREF (Reference Document on Best Available Techniques). Dokumenty BREF se zpracovávají pro každou kategorii průmyslové činnosti uvedené v příloze č. 1 zákona o integrované prevenci a v nepravidelných intervalech procházejí novelizacemi, které zohledňují poslední technický vývoj v dané oblasti.

Kromě sektorových BREF jsou vydány rovněž tzv. průřezové či horizontální BREF, které lze v různé míře aplikovat u všech průmyslových činností. Jedná se např. o oblast nakládání s odpadními vodami a odpadními plyny, energetickou účinnost či obecné principy monitoringu. Podrobnější informace jsou na informačním portálu IPPC – <http://www.ippc.cz>.

Určování a závaznost BAT

Zákon o integrované prevenci jasně konstatuje, že „při stanovování závazných podmínek provozu, zejména emisních limitů, úřad vychází z použití nejlepších dostupných technik na základě hledisek uvedených v příloze č. 3 k tomuto zákonu se zřetelem k technickým charakteristikám zařízení, jeho umístění a místním podmínkám životního prostředí, aniž by však předepisoval použití jakékoli konkrétní metody či technologie“ (viz § 14 odst. 3 zákona č. 76/2002 Sb.). Emisní limity stanovené IP pochopitelně nesmí být mírnější než limity stanovené dle zvláštních (speciálních) právních předpisů, např. zákona o ochraně ovzduší.

Referenční dokumenty BREF jsou jedním z hledisek, k nimž úřad musí přihlížet při určení BAT a při rozhodnutí, zda posuzované zařízení je s těmito BAT v souladu, či ne. Přesto poměrně velká volnost při určování BAT často vede k tomu, že úřady jsou k provozovatelům vstřícné a nepožadují dosažení nejlepších technických a technologických úrovní, kterých je možné aplikací BAT dosáhnout.

Nejčastějším argumentem provozovatelů pro nesplnění nejlepších parametrů jsou vysoké investiční náklady, kvalita surovin a produktů a limity stávající technologie. Zatímco u stávajících zařízení lze jistě ústupky akceptovat, nová zařízení by vždy měla dosahovat aktuálně nejlepších možných emisních parametrů.

Postup vydání integrovaného povolení a účast veřejnosti

IP je nutnou podmínkou pro vydání stavebního povolení, tudíž řízení o vydání IP je obvykle vedeno paralelně s územním řízením, příp. až po vydání územního rozhodnutí, aby

měl stavebník jistotu, že pro jeho záměr je zajištěna územní ochrana (rezerva). Řízení ve většině případů vedou krajské úřady, pouze u zařízení s možnými negativními vlivy na území cizího státu je příslušným úřadem MŽP.

Účastníky řízení o vydání IP jsou kromě provozovatele dále kraj a obec, na jejichž území je zařízení umístěno. Občanská sdružení, která hájí veřejné zájmy, oborové organizace a další obce a kraje, na jejichž území může dojít k ovlivnění životního prostředí, jsou účastníky řízení pouze tehdy, pokud se do 8 dnů od zveřejnění informací o žádosti písemně přihlásí příslušnému úřadu (obvykle krajský úřad). Každý má právo podat připomínky k žádosti o vydání IP a příslušný úřad se k nim musí vyjádřit. Fyzické osoby ale nemají na rozdíl od občanských sdružení právo se proti vydání IP odvolat, a tedy ani podávat správní žaloby.

Řízení je standardně zahájeno podáním žádosti provozovatele příslušnému úřadu. Pokud je žádost v pořádku, úřad žádost zašle účastníkům řízení a příslušným správním úřadům k vyjádření. Úřad současně zajistí zveřejnění stručného shrnutí žádosti o vydání IP na portálu státní správy a na své úřední desce. Dále uvede informaci o tom, kdy a kde lze do žádosti nahlížet. V lhůtě 30 dnů od zveřejnění může každý zaslat úřadu své vyjádření k žádosti.

Ústní jednání se koná z vůle úřadu nebo v případě, že o to některý z účastníků ve svém vyjádření požádá. Jednání se mohou účastnit pouze účastníci řízení a přízvané správní úřady. Zpravidla do 45 dnů od obdržení všech požadovaných vyjádření úřad vydá rozhodnutí o IP. Součástí IP jsou mj. závazné podmínky provozu zařízení (viz § 13 zákona o integrované prevenci) a vypořádání všech doručených připomínek k žádosti.

Základní povinnosti provozovatele, přezkum a změna integrovaného povolení

Mezi základní povinnosti provozovatele patří zejména:

- provozování zařízení dle integrovaného povolení;
- hlášení všech plánovaných změn v provozu zařízení;

- neprodlené hlášení všech mimořádných situací, havárií a havarijních úniků znečišťujících látek.

Po vydání IP provádí příslušný úřad přezkum plnění závazných podmínek alespoň každých 8 let, nicméně úřad má povinnost k přezkumu přistoupit vždy, např.:

- pokud má podezření, že dochází k porušování podmínek IP;
- pokud došlo k významné změně příslušných BAT, které by mohly významně přispět ke snížení emisí;
- pokud znečištění životního prostředí z provozování zařízení je tak značné, že významně přesahuje obecně přijímané standardy a nápravu nelze provést jinak, než změnou závazných podmínek provozování zařízení.

Úřad po obdržení informace o změně v provozu zařízení vyhodnotí, zda se jedná, či nejedná o podstatnou změnu. Pokud změna není podstatná, ale je nezbytné provést dílčí změnu IP, úřad tuto změnu provede. V opačném případě úřad vyzve provozovatele, aby ve stanovené lhůtě podal žádost o změnu IP, přičemž může stanovit náležitosti, které má žádost obsahovat. V řízení o změně IP se postupuje obdobně jako v řízení o vydání IP.

3.10 Další právní nástroje využitelné při zásazích do lokalit Natura 2000

3.10.1 Petice

Petice je univerzální nástroj, s jehož pomocí má jednotlivec nebo skupina právo obracet se na státní orgány a orgány územních samospráv (obce a kraje) s žádostmi, návrhy a stížnostmi.

Petiční právo se řadí mezi základní občanská práva daná Listinou základních práv a svobod (ústavní zákon č. 23/1991 Sb.) a jejím prostřednictvím se veřejné orgány, státní instituce, soukromé firmy a další osoby mohou dovědět o nějakém závažném společenském problému, jak ho lze řešit a jakou má mezi lidmi podporu. Petice má tedy především informační, osvětovou a mediální funkci.

Petici není možné zasahovat do nezávislosti soudu a petice rovněž nesmí vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod.

Petice jsou speciálně upraveny zákonem č. 85/1990 Sb., o právu petičním, podle kterého se mohou občané obracet na státní orgány s žádostmi, návrhy a stížnostmi ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu, které patří do působnosti těchto orgánů. Příslušný státní orgán je povinen petici přijmout, nepatří-li předmět petice do jeho působnosti, do 5 dnů petici postoupí příslušnému orgánu a současně o tomto kroku informuje předkladatele petice.

Orgán, který obdržel petici, je povinen její obsah posoudit a do 30 dnů písemně odpovědět předkladateli, přičemž odpověď musí obsahovat především stanovisko orgánu k obsahu petice a způsobu jejího vyřízení. Proti odpovědi správního orgánu nebo jeho nečinnosti není žádný opravný prostředek, je ovšem možné podat stížnost podle § 175 zákona č. 500/2004 Sb. (viz kap. 3.5).

V současnosti je populární pořádání petičních akcí přes internet, který může přispět k propagaci „papírové“ petice. Avšak seznamy osob pod těmito elektronickými peticemi slouží spíše k vyjádření podpory a k demonstraci síly petice, neboť příslušný zákon internetové petice nezná. Seznam probíhajících internetových petic spravuje Econnect v rámci svého zpravodajského portálu (www.petice.ecn.cz), zároveň je zde možné nalézt formulář pro vytvoření petice na internetu.

Předmět petice není právně nárokovatelný (petici si nelze vynutit konkrétní konání státního orgánu), tudíž petice má jen podpůrnou roli a lze ji doporučit pouze v návaznosti na další právní prostředky účasti veřejnosti v rozhodovacích procesech. Organizování petice je dobré zvážit, jelikož ze zkušenosti vyplývá, že vzhledem k vynaloženému úsilí bývá reálný dopad petic malý.

Petice ale může mít určitý politický vliv (např. při volbách do místních zastupitelstev či do Senátu) pouze v případě, pokud se v rámci dotčeného území podaří získat nezanedbatelný počet podpisů. Petici lze uplatnit např. v procesu

SEA a procesu EIA, v průběhu přípravy územního plánu obce nebo zásad územního rozvoje, dále před významným jednáním zastupitelstva obce, kraje či Vlády ČR apod.

Úspěšná petiční akce byla zahájena v roce 2004 proti výstavbě Střediska zimních sportů Chlum ve vojenském prostoru Boletice. Petiči organizovanou občanským sdružením Calla podepsalo cca 6 000 lidí. Sběr podpisů byl pak na konci roku 2005 ukončen, neboť byl splněn její základní požadavek – zřízení PO a EVL Boletice. I když byl původní projekt opuštěn, zájem investorů se následně přesunul do oblasti vrchu Špičáku, kde ovšem musí být provedeno hodnocení vlivů na tyto lokality Natura 2000 (viz tisková zpráva sdružení Calla ze dne 15. 12. 2005).

3.10.2 Místní referendum

Místní referendum je u nás jediným nástrojem přímé demokracie. Může probíhat na území celé obce, městské části či městského obvodu. Konání referenda je upraveno zákonem č. 22/2004 Sb., o místním referendu.

V referendu se rozhoduje pouze o záležitostech, které spadají do samostatné působnosti obce (viz § 84, § 85 a § 120 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích). Obvykle se jedná např. o nakládání s majetkem obce. Také je možné rozhodnout o tom, jaké stanovisko mají vydat orgány obce v rámci své samostatné působnosti (např. stanovisko obce v rámci procesu EIA).

Pro referendum platí poměrně striktní pravidla, kdy občané rozhodují pouze o konkrétně položených otázkách (v rámci referenda může být položeno více otázek), na něž lze odpovědět ano, či ne.

Podle zákona o místním referendu nelze konat referendum, např.:

- o volbě a odvolání starosty;
- o schválení, změně nebo zrušení obecně závazné vyhlášky obce;

-
- pokud je otázka referenda v rozporu s právními předpisy;
  - pokud od platného rozhodnutí v místním referendu do doby konání dalšího referenda ve stejné věci neuplynuly dva roky.

Návrh na konání referenda musí předložit nejméně tři oprávnění voliči, takže návrh nemůže podat právnická osoba jako je občanské sdružení. Referendum může být také vyhlášeno z vlastní iniciativy obecního zastupitelstva.

Návrh na konání referenda musí obsahovat zejména odůvodnění návrhu, přesné znění otázek, jména a osobní údaje členů přípravného výboru. Nedílnou součástí návrhu je podpisová listina (viz § 11 zákona o místním referendu), která musí obsahovat podpisy předepsaného podílu oprávněných voličů, např. v obcích do 3 000 obyvatel je nutné sebrat podpisy 30 % oprávněných voličů, kdežto u obcí nad 200 000 obyvatel stačí získat podpisy od pouhých 6 % oprávněných voličů.

Náklady na sbírání podpisů pod návrh referenda a náklady na kampaň před referendem nese vždy přípravný výbor, kdežto náklady spojené s uskutečněním samotného referenda spadají na bedra obce. Aby bylo referendum platné, je nutná volební účast alespoň 35 % oprávněných občanů (voličů). Rozhodnutí v místním referendu je závazné, pokud jsou současně splněny dvě podmínky:

1. je podpořeno nadpoloviční většinou voličů, kteří se referenda zúčastnili;
2. je podpořeno minimálně 25 % všech oprávněných voličů.

Dle § 49 zákona o místním referendu jsou výsledky hlasování pro orgány obce závazné. Velká síla tohoto nástroje přímé demokracie je ovšem vykoupena značnými náklady na sběr podpisů a na informační kampaň nutných pro předložení návrhu na vyhlášení referenda, pokud se k jeho vyhlášení nepodaří přesvědčit potřebný nadpoloviční počet zastupitelů.

Pořádání referenda má smysl pouze v případě, že lze předpokládat většinový názor obyvatel dotčené obce a zároveň jsou organizátoři schopni organizovat a financovat infor-

mační kampaň, jelikož při nízké účasti oprávněných voličů není referendum závazné a orgány obce se výsledkem hlasování nemusí řídit.

Ze zkušeností vyplývá, že volební účast 35 % oprávněných voličů je zejména ve velkých městech prakticky nereálná. Příkladem může být neplatné referendum o odsunu vlakového nádraží v Brně v říjnu 2004, kterého se zúčastnilo téměř 25 % oprávněných voličů (tehdy byl ovšem zákonný limit dokonce 50 % voličů). Zcela zásadní pro úspěch referenda je správné formulování otázky, která musí být jasná, logicky správná a její obsah musí být orgány obce reálně vykonatelný (návrh otázky pro referendum proto bývá jeho odpůrci často soudně napadán a ne vždy neúspěšně).

V případě, že zastupitelstvo odmítne referendum vyhlásit nebo se návrhem vůbec nezabývá, je možné obrátit se na krajský soud s žalobou.

Referendum o výstavbě golfového areálu v městské části Praha-Klánovice se uskutečnilo dne 7. 11. 2009. Referenda se zúčastnilo 62,5 % oprávněných voličů a proti realizaci golfového areálu se vyslovilo 81 % z nich.

Zastánci výstavby golfového hřiště se neprodleně po uskutečnění referenda obrátili na Městský soud v Praze s návrhem na zrušení výsledků referenda s argumentem o jeho nepřipustnosti a o údajně nejasně formulované otázce referenda: „Souhlasíte s výstavbou golfového areálu na pozemcích, které jsou v současné době lesními pozemky v katastrálním území Klánovice?“

Stěžovatelé napadali skutečnost, že rozhodování o výstavbě golfového areálu nenáleží do samostatné působnosti městské části Praha-Klánovice. Přitom záměrem organizátorů bylo pouze zavázat orgány obce k vydání nesouhlasného stanoviska v rámci své samostatné působnosti.

Městský soud v Praze tuto žalobu plněm rozsahu zamítl a potvrdil platnost referenda. Stěžovatelé

následně uvažovali o možnosti podat stížnost k Ústavnímu soudu, podrobněji ke kauze viz kap. 3.11.2.

3.10.3 Ombudsman – veřejný ochránce práv

Statut ombudsmana

Ombudsman je v obecném pojetí ochránce a mluvčí občanů, institut ombudsmana je tak nezávislým a nestranným státním orgánem, jenž stojí mimo veřejnou správu (není správním úřadem).

Občané se na ombudsmana mohou obracet bez obtížných formalit, pokud se cítí být poškozeni jednáním správních úřadů a jiných institucí, které jednají v rozporu se zákonem, nectí principy demokratického státu, neplní funkci dobré státní správy či vykazují nečinnost. Funkce ombudsmana je v ČR zřízena na základě zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

Dle § 1 tohoto zákona je možné si u ombudsmana stěžovat, např.:

- na ministerstva a jiné správní úřady s působností pro celé území státu a úřady jim podřízené;
- orgány územní samosprávy (obce, kraje) při výkonu státní správy (nikoli při výkonu samosprávy);
- orgány soudu při výkonu státní správy (zejména otázka průtahů v řízení, nečinnost soudů a nevhodné chování soudců).

Naopak působnost ombudsmana nezahrnuje např.:

- soudy všech stupňů a typů v jejich rozhodovacích pravomocech;
- parlament, prezidenta republiky a vládu;
- Nejvyšší kontrolní úřad;
- orgány činné v trestním řízení;
- státní zastupitelství.

Postup při řešení podnětu

Ombudsman zahajuje své šetření na základě podnětu fyzické či právnické osoby nebo též z vlastní iniciativy. Podnět je možné podat písemně či ústně v úředních hodinách Kanceláře veřejného ochránce práv a musí obsahovat doklady o tom, že dotčený úřad byl zákonnými prostředky neúspěšně vyzván k nápravě (jde o nutný požadavek, neboť v opačném případě může být podnět odložen). V případě stížnosti na rozhodnutí státního úřadu je nutné přiložit kopii tohoto dokumentu; podrobnosti podání jsou uvedeny na internetových stránkách veřejného ochránce práv – <http://www.ochrance.cz>.

Dle § 12 zákona č. 349/1999 Sb. může ombudsman odložit podnět, mj. pokud se netýká osoby, která podnět podala, což teoreticky nastává v případě stížností na poškozování životního prostředí jako veřejného (nikoli soukromého) zájmu. Ombudsman také podle vlastního uvážení vyhodnocuje otázku, zda se podnět týká osoby, která jej podala. Ve sporných případech lze v podnětu navrhnout, aby se věcí zabýval z vlastní iniciativy, přičemž tento postup ombudsman v případě podnětů občanských sdružení již opakovaně využil.

Ombudsman má při provádění šetření rozsáhlé pravomoci. Může např. vstupovat do všech prostor úřadů, nahlížet do spisů, klást otázky zaměstnancům a dalším přítomným osobám. Úřady jsou přitom povinny při jeho šetření poskytovat pomoc. V každém konkrétním případě ale zkoumá, zda bylo úřadem respektováno jak národní právo, tak právo EU, reprezentované především nařízeními a směrnicemi.

Výsledek šetření

Pokud ombudsman při šetření zjistí porušení právních předpisů nebo jiná pochybení, je povinen nejprve vyzvat úřad, aby v přiměřené lhůtě přijal opatření k nápravě. Jestliže se tak nestane nebo pokud přijatá opatření považuje ombudsman za nedostatečná, vyrozumí o tom stěžovatele i úřad svým závěrečným stanoviskem. Součástí tohoto stanoviska by měl být i návrh opatření k nápravě. o případech, kdy ani tímto postu-

pem nedojde k nápravě, je ombudsman povinen informovat Poslaneckou sněmovnu Parlamentu ČR.

Ombudsman je povinen vždy informovat stěžovatele o výsledku šetření. Pokud je konstatováno pochybení úřadu, ombudsman sdělí, zda považuje nápravná opatření provedená úřadem za dostatečná, a pokud ne, jaká jiná opatření navrhuje. Ombudsman v žádném případě nemůže přímo měnit ani rušit původní rozhodnutí úřadů. Na úřady tak může působit především z pozice autority svého úřadu a možnou medializací kauzy. Pro vyřízení podnětu nejsou ochránci veřejných práv stanoveny žádné lhůty a proti způsobu vyřízení a rozhodnutí o podnětu není přípustný žádný opravný prostředek.

V minulosti ombudsman řešil stížnosti občanských sdružení na nedodržování právních předpisů v souvislosti s plánovanými zásahy do životního prostředí, např. při povolování dopravních staveb. V případě stavby dálnice D8 přes CHKO České středohoří ombudsman v roce 2003 konstatoval vážná pochybení úřadů při hodnocení vlivů této stavby na životní prostředí procesem SEA a procesem EIA a také vyhodnocení vlivů na krajinný ráz, když nedošlo ke korektnímu vyhodnocení všech variant, včetně varianty s tunelem Kubačka délky cca 3,5 km – viz tisková zpráva Ekologického právního servisu (EPS) a Děti Země ze dne 5. 1. 2005.

V roce 2007 ombudsman kritizoval přípravu VÚC Břeclavska z důvodu nevyhodnocení variant rychlostního silničního spojení Brna a Vídně, zejména ve vztahu k vlivům na lokality Natura 2000 – viz např. tisková zpráva EPS ze dne 10. 5. 2007.

V roce 2010 ukončila zástupkyně veřejného ochránce práv šetření vedené z vlastní iniciativy ve věci práva myslivosti v oboře Radějov. Bylo zjištěno, že v oboře jsou neúnosně překračovány stavy zvěře, což je v rozporu se zájmy ochrany přírody CHKO Bílé Karpaty. Následně

byly orgány státní správy pověřené správou myslivosti vyzvány k nápravě nepříznivého stavu – viz tisková zpráva ombudsmana ze dne 10. 2. 2010.

3.10.4 Obecná ochrana druhů

Všechny druhy rostlin a živočichů jsou dle § 5 zákona č. 114/1992 Sb. chráněny před „zničením, poškozováním, sběrem či odchytem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí“. Pokud orgán ochrany zjistí porušení těchto podmínek ochrany je oprávněn rušivou činností omezit či zakázat (viz § 66 citovaného zákona).

Obecná ochrana druhů je aplikována dosti volně, neboť se nevztahuje např. na záměrné hubení rostlin a živočichů dle zvláštních předpisů. Fyzické a právnické osoby jsou při provádění různých zásahů povinny postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin, zraňování nebo úhynu živočichů nebo ničení jejich biotopů, pokud existují technicky i ekonomicky dostupné prostředky ke zmírnění negativních vlivů.

Šíření geograficky nepůvodních druhů

Záměrné rozšíření geograficky nepůvodního druhu rostliny či živočicha do krajiny je možné jen s povolením orgánu ochrany přírody a netýká se samozřejmě pěstovaných rostlin a chovaných živočichů. Povolení orgánu ochrany přírody je dále nutné k záměrnému rozšiřování křížence druhů rostlin či živočichů. Orgán ochrany přírody může rozhodnout v souladu se zvláštními právními předpisy o odlovu geograficky nepůvodních živočichů, včetně stanovení podmínek.

Ochrana volně žijících ptáků

Podmínky obecné ochrany ptáků vychází z požadavků směrnice Rady 2009/147/EC (tzv. směrnice o ptáčích).

- Podle § 5a zákona č. 114/1929 Sb. je tak zakázáno:
- jejich úmyslné usmrcování nebo odchyt jakýmkoliv způsobem;

-
- úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd;
  - sběr jejich vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných;
  - úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů směrnice o ptácích;
  - držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány.

Zákaz usmrcování a držení se nevztahuje na lov některých druhů ptáků, pokud je prováděn v souladu s předpisy o myslivosti. Dále je výslovně stanoveno, že účinnou ochranu ptáků před zabitím elektrickým proudem je povinen zajistit každý, kdo buduje nebo rekonstruuje nadzemní vedení vysokého napětí.

Podmínky pro odchylný postup při ochraně ptáků

Za přesně specifikovaných podmínek může orgán ochrany přírody rozhodnutím stanovit odchylný postup při obecné ochraně ptáků. Důvodem může být ochrana veřejného zdraví nebo veřejné bezpečnosti, ochrana bezpečnosti leteckého provozu, prevence závažných škod na úrodě, domácích zvířatech, lesích, rybářství a vodním hospodářství nebo ochrana volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Odchylný postup může být stanoven také pro účely výzkumu a výuky nebo reintrodukce určitého druhu.

Příslušným orgánem ochrany přírody pro vydání správného rozhodnutí o odchylném postupu při ochraně ptáků jsou úřady obcí s rozšířenou působností a správy NP a CHKO. Vydání rozhodnutí probíhá ve správním řízení, tudíž je možná účast občanských sdružení za podmínek stanovených v § 70 citovaného zákona. Každý, kdo provádí zásahy na základě odchylného postupu, je povinen do 31. 12. každého roku nahlásit orgánu ochrany přírody přesný rozsah těchto zásahů.

3.10.5 Jak postupovat při zjištění negativních zásahů do lokalit Natura 2000

Co může způsobit narušení lokalit Natura 2000?

K negativnímu ovlivnění celistvosti lokalit Natura 2000 nemusí dojít pouze realizací nového záměru, ale též drobnými zásahy vlastníků a správců nemovitostí či konáním dalších osob. Nezřídka dochází k negativnímu ovlivnění typů evropských stanovišť a evropských druhů hospodářskými zásahy v lesích dle schválených LHP a LHO. Dle současné zákonné úpravy budou muset být nově pořizované LHP a LHO posouzeny z hlediska vlivů na lokality Natura 2000, přesto naprostá většina platných LHP (stav v roce 2010) žádným posouzením neprošla.

Teoreticky nelze vyloučit ani možnost, že k poškozování předmětu ochrany v dané EVL dochází vlivem běžného managementu prováděného na základě platného plánu péče o MZCHÚ. Tento případ je možný zvláště tehdy, pokud plán péče o chráněné území dosud nezohlednil vymezení lokalit Natura 2000. Příkladem může být celoplošné strojové kosení luk, které má devastační účinky pro populace některých motýlů, např. modráska očkovaného či hnědáška chrastavcového.

K poškození lokalit Natura 2000 může dojít např. zavážením drobných tůňek s výskytem obojživelníků nebo umělým zarybňováním vodních nádrží. Lokality vázané na vodní toky ohrožují havarijní úniky znečišťujících látek z průmyslových podniků či komunálních čističek odpadních vod.

K nežádoucímu ovlivnění vodního prostředí nezřídka dochází při manipulaci s vodami dle platného vodoprávního rozhodnutí. V lokalitách, kde je předmětem ochrany xylofágní hmyz, je nutné vyloučit jakékoliv kácení starých dřevin, pokud neproběhlo řádné naturové hodnocení. V některých případech i vykácení řádově několika stromů může mít závažné důsledky pro populace jednotlivých druhů, např. páchníka hnědého. Na území EVL a v jejich blízkém okolí by rovněž bez vyhodnocení vlivů neměla být prováděna plošná aplikace herbicidů.

Omezení nebo zákaz rušivé činnosti

Pokud kdokoli zjistí možné poškození chráněných částí přírody, včetně lokalit Natura 2000 a jejich předmětů ochrany, má právo se obrátit na příslušný orgán ochrany přírody, který je dle § 66 zákona č. 114/1992 Sb. „*oprávněn stanovit fyzickým a právnickým osobám podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat*“.

Příslušným orgánem dle § 66 tohoto zákona jsou: obecní úřady obcí s rozšířenou působností (mimo ZCHÚ), krajské úřady, správy CHKO a NP a Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP).

V případě, že k zásahu dochází na území CHKO nebo na území národních přírodních památek a národních přírodních rezervací, je účelné upozornit příslušné pracoviště AOPK ČR (správu CHKO). V ostatních případech je vhodné se obrátit přímo na ČIŽP.

Jak vyplývá z interpretace výkladové komise MŽP (Věstník MŽP 1999/06) a rovněž z několika rozhodnutí Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu, lze dle § 66 citovaného zákona zakázat i činnost povolenou jiným správním orgánem, resp. tímto orgánem výslovně nařízenou. Původní rozhodnutí správního orgánu se aktem dle § 66 neruší, nicméně je vytvořena zákonná překážka pro jeho realizaci (činnost se přeruší či je oddálena do doby nápravy ve prospěch zájmů ochrany přírody a krajiny; je ovšem teoreticky možné, že se povolená činnost neprovede nikdy, pokud nebude možné nápravu realizovat).

Tento postup je v souladu s čl. 35 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, kde je stanoveno, že při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

Ekologická újma

Ekologickou újmu se zabývá zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, přijetí tohoto

zákonu je výsledkem implementace evropské směrnice 2004/35/ES. Smyslem zákona je předcházení škod na životním prostředí a provozovatelé zařízení jsou povinni předcházet vzniku ekologické újmy a dále přijímat preventivní opatření. V případě způsobení újmy musí provozovatel okamžitě realizovat příslušná nápravná opatření. Zákon dále aplikuje princip „znečišťovatel platí“, čímž provozovatel přijímá finanční odpovědnost za způsobené škody.

Ekologická újma je definována v § 2 citovaného zákona a představuje nepříznivou měřitelnou změnu přírodního zdroje nebo zhoršení jeho funkcí, která se může projevit přímo nebo nepřímo na chráněných druzích živočichů a rostlin, podzemních nebo povrchových vodách a půdě. Zařízení a činnosti dle tohoto zákona jsou vyjmenovány v příloze 1 citovaného zákona. Jedná se o všechna zařízení podléhající vydání integrovaného povolení dle zákona č. 76/2002 Sb. a dále např. o nakládání s odpady, vypouštění odpadních vod, vzdouvání a akumulace povrchových vod, čerpání povrchových či podzemních vod, přeprava nebezpečných chemických látek atd.

Řízení o uložení preventivních nebo nápravných opatření dle § 8 zákona č. 167/2008 Sb. zahajuje příslušný orgán buď z moci úřední (např. na základě podnětu veřejnosti), nebo též na základě žádosti doložené relevantními informacemi a údaji. Žádost mohou podat právnické či fyzické osoby, pokud jsou dotčeny ekologickou újmou nebo je takové dotčení pravděpodobné.

Oznámení o zahájení řízení zveřejní příslušný orgán na portálu veřejné správy a neprodleně o něm informuje správní orgán, který je příslušný k rozhodnutí o preventivních opatřeních nebo nápravných opatřeních podle zvláštních právních předpisů (např. příslušný vodoprávní úřad, báňský úřad nebo orgán státní správy lesů – viz § 17 citovaného zákona).

Příslušným orgánem, který zahajuje řízení o uložení preventivních nebo nápravných opatření, je ČIŽP a na území NP, CHKO a vojenských újezdů to jsou příslušné orgány ochrany přírody. Odvolacím orgánem je MŽP, popř. Ministerstvo obrany pro území vojenských újezdů.

Způsob podání podnětu či stížnosti

Podávání stížností a podnětů k zahájení řízení se řídí správním řádem (zákon č. 500/2004 Sb.). Podněty dle § 42 správního řádu je úřad povinen vyřídit do 30 dnů, stížnosti dle § 175 správního řádu pak úřad vyřizuje do 60 dnů. Nejúčinnější je podání písemnou formou, nejlépe s doložením důkazů (např. fotodokumentace). Možné je též osobní podání nebo podání v elektronické podobě s elektronickým podpisem.

V akutních případech je žádoucí podnět podat telefonicky, nicméně v tomto případě je nutné následně písemné potvrzení. Podněty a stížnosti přijímají jednotlivé oblastní inspektoráty nebo ústředí ČÍŽP.

Příklad sankcí udělených ČÍŽP

- V roce 2009 udělila ČÍŽP pokutu ve výši 120 000 Kč firmě ELID, s. r. o., za porušení ochranných podmínek přírodní rezervace a současně EVL Miletínská bažantnice. Při zásahu na ploše 1 ha bylo v rozporu se zákonem použito intenzivních těžebních technologií, které způsobily nežádoucí změny přírodního prostředí.
- Český rybářský svaz – Výbor územního svazu pro Severní Moravu a Slezsko obdržel v roce 2008 pokutu 100 000 Kč za nedodržení některých podmínek uložených rozhodnutím ČÍŽP dle § 66 zákona č. 114/1992 Sb. Podmínky byly uloženy z důvodu ochrany kuňky ohnivé v EVL Dolní a Prostřední Svrčov.
- Správa NP Šumava obdržela v roce 2008 pokutu 150 000 Kč za nedovolený zásah do přirozeného vývoje zvláště chráněného druhu tetřev hlušec. K rušení druhu docházelo při exkurzích v prostoru Březník – Modrý sloup – Luzný, aniž pro tuto akci byla povolena výjimka dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb. Dále Správa NP nerespektovala podmínky výjimky udělené dle § 43 cito-

vaného zákona (Vládou ČR), když nedodržela maximální počet návštěvníků během jednoho víkendu ve výši 500 osob.

3.10.6 Soudní ochrana ve vztahu k lokalitám Natura 2000

Ochranou proti správním aktům či nečinnosti správních orgánů je podání žaloby u správního soudu. Podmínkou je ale vyčerpání všech řádných opravných prostředků (např. podání odvolání). Při podezření na spáchání trestného činu je možné u příslušných orgánů (policie a státních zastupitelství) podat trestní oznámení.

3.10.6.1 Správní žaloby

Správní soudnictví upravuje zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní. Řízení u správního soudu je zásadně dvojinstanční. V prvním stupni rozhoduje o žalobě krajský soud a u tohoto soudu není nutné zastupování advokátem. V případě nesouhlasu s vyneseným rozsudkem je možné k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně podat kasační stížnost, a to již v zastoupení advokáta.

Podání žaloby nemá odkladný účinek, takže do vydání rozsudku je žalované správní rozhodnutí stále pravomocné a vykonatelné. Mezi nejběžnější způsoby ochrany u správního soudu patří **žaloba proti rozhodnutí správního orgánu, žaloba proti nečinnosti a návrh na zrušení opatření obecné povahy** (zejména územně plánovací dokumentace), který se v současnosti podává přímo k Nejvyššímu správnímu soudu.

Odkladný účinek

Smyslem odkladného účinku je pozastavit platnost správního rozhodnutí, na základě kterého je prováděna škodlivá činnost. o odkladném účinku by měl rozhodovat soud přednostně, tudíž je možné dosáhnout požadovaného stavu dříve než vydáním rozsudku.

Vzhledem k značné délce soudního řízení (i několik let) je rozsudek obvykle vydáván v situaci, kdy ke škodlivé činnosti

již došlo a uvedení do původního stavu buď není fakticky možné, nebo není vynutitelné. U žalob podávaných občanskými sdruženími nepřichází v úvahu ani náhrada škody, jelikož nemají ve většině případů možnost hájit svá hmotná práva na ochranu přírody a krajiny a životního prostředí, tudíž jim nemůže vzniknout žádná škoda.

Z pochopitelných důvodů české soudy přiznávají žalobě odkladný účinek jen výjimečně, neboť musí být splněny tři velmi přísné podmínky a občanským sdružením jako žalobcům se jejich splnění jen velmi obtížně prokazuje. Pro přiznání odkladného účinku je nutné splnit tyto podmínky:

1. Výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí by pro žalobce znamenaly nenahraditelnou újmu (tj. především pro jeho zákonem hájené zájmy, jako je ochrana přírody a krajiny a životního prostředí, resp. při vyloučení z účasti ve správním řízení jde o právo se účastnit takového řízení a předkládat důkazy a vyjadřovat se k předložené žádosti a k dalším podkladům).
2. Přiznání odkladného účinku se nedotkne nepřiměřeným způsobem práv třetích osob (zejména žadatelů o vydání správního rozhodnutí napadeného žalobou, příp. i stavebních firem).
3. Přiznání není v rozporu s (jiným) veřejným zájmem (zejména ve vztahu k realizaci záměru).

V souladu s Aarhuskou úmluvou by však mělo být návrhům na odkladné účinky vyhověváno tak, aby bylo dosaženo včasné a účinné ochrany. Pokud je v době vydání rozsudku napadený záměr již nevratně realizován, je takový stav v jasném rozporu s požadavky Aarhuské úmluvy.

3.10.6.2 Trestní oznámení

Podání trestního oznámení je krajním prostředkem ochrany veřejného zájmu v oblasti ochrany přírody a mělo by být využíváno uváženě a v odůvodněných případech. Seznam trestných činů proti životnímu prostředí je obsažen v části II. hlavě VIII. § 293–308 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Trestnými činy jsou např. úmyslné poškození a ohrožení životního prostředí, včetně poškození z nedbalosti, poškození lesa, neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, pytláctví nebo neoprávněné vypouštění odpadních látek.

Trestní oznámení je možné podat písemně nebo ústně, a to buď státnímu zastupitelství (okresnímu či obvodnímu), nebo u jednotlivých útvarů Policie ČR. Písemné trestní oznámení musí obsahovat zejména: jméno orgánu, kterému je podání určeno (státní zastupitelství či Policie ČR), jméno osoby, která činí oznámení, předmět oznámení, datum a podpis. V případě ústního podání mohou být žádány další podrobnosti trestného činu (důkazy, výše škody, bližší okolnosti atd.).

Oznamovatel trestného činu má právo být do 1 měsíce od podání informován o přijatých opatřeních (viz § 158 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.). Je třeba si ale uvědomit, že vědomým uvedením nepravdivých údajů v trestním oznámení lze spáchat trestný čin křivého obvinění.

Úspěšnost podávání trestních oznámení proti poškozování přírody je v současnosti velmi malá. Jak ukázala analýza občanského sdružení Arnika z roku 2008, pouze malé procento prošetřovaných trestných činů nakonec skončí u soudu, důvodem je mimo jiné obtížné prokazování spáchání trestného činu či neúspěšná snaha o nalezení viníka. Analýza dále odhalila, že o moc úspěšnější než policisté nejsou ani státní zástupci, úspěšnost žalob proti poškozování životního prostředí za desetileté období byla jen 63 % oproti 87 % u celkové kriminality. Jsou známy případy, kdy k prokázání viny u soudu sice došlo, ale nebyl uložen žádný trest. Je zřejmé, že celospolečenská citlivost k trestným činům páchaným na životním prostředí je bohužel velmi nízká.

Obchvat Frýdku-Místku rychlostní silnicí R48 vs. EVL Niva Morávky

Obchvat Frýdku-Místku leží na rychlostní silnici R48. S přípravou stavby se začalo v 90. letech 20. století. v roce 1994 byla na objednávku města zpracována vyhledávací studie variant v severním koridoru obchvatu a na základě multikriteriálního porovnání bylo zjištěno, že tento koridor je výhodnější než koridor jižní. Přesto v roce 1996 Obecní zastupitelstvo Frýdek-Místek schválilo územní plán obce s jižním koridorem, který vedení města od počátku preferovalo.

Kromě vlivů na zdraví obyvatel, neboť prochází v těsné blízkosti obytné zástavby a rekreačních ploch, jsou všechny uvažované varianty v jižním koridoru ve střetu s PP profil Morávka a současně EVL Niva Morávky (vymezena v roce 2005). Vyhodnocení a porovnání obou koridorů také proběhlo v rámci posouzení koncepce Územní plán velkého územního celku Beskydy dle zákona č. 244/1992 Sb. v roce 1997.

Ovšem jejich porovnání neproběhlo podle náležitých postupů a standardů, a přestože ani jeden koridor nebyl hodnocen jako významně lepší z hlediska vlivů na životní prostředí, byl v závěru hodnocení doporučen jižní koridor.

Následný proces EIA se zabýval již pouze dílčími variantami v jižním koridoru. Souhlasné stanovisko EIA pro jednu z nich bylo vydáno v roce 2004. Souběžně s procesem EIA investor zadal zpracování dokumentace pro územní rozhodnutí, samotné územní rozhodnutí bylo vydáno v roce 2007. Od počátku celého procesu přípravy obchvatu Frýdku-Místku občanská sdružení opakovaně poukazovala na nezákonnosti a požadovala objektivní porovnání obou koridorů a variant.

Občanské sdružení Beskydčan se účastnilo územního řízení, a jelikož se Stavební úřad ve Frýdku-Místku

dostatečně nevypořádal s připomínkami sdružení, bylo podáno několik odvolání ke Krajskému úřadu Moravskoslezského kraje. Proti poslednímu z nich podalo občanské sdružení Beskydčan v únoru 2008 žalobu ke Krajskému soudu v Ostravě. Žaloba obsahovala osm žalobních bodů, včetně nedostatečného posouzení vlivů silnice R48 na EVL, nepředložení variant, chybějících kompenzačních opatření při zjištění významného vlivu na EVL, chybějící výjimky z ochranných podmínek PP atd.

Krajský soud v Ostravě nejprve žalobě odkladný účinek v březnu 2008 přiznal (napadené územní řízení je do rozhodnutí soudu neplatné), avšak už v červenci 2008 ho zrušil.

Další zvrat přišel v únoru 2010, kdy Krajský soud zrušil územní rozhodnutí potvrzené Krajským úřadem a celou věc mu vrátil k novému projednání, neboť úřad v rámci odvolacího řízení neprovedl právní kroky k přezkumu dvou závazných stanovisek. Proti tomuto zrušujícímu rozsudku podaly Krajský úřad a Ředitelství silnic a dálnic ČR kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu.

Nicméně do vydání nového územního rozhodnutí prozatím nemůže dojít k zahájení stavebního řízení a investor nemůže pokračovat ve vyvlastňování pozemků.

3.11 Případové studie

3.11.1 Plavební stupeň Děčín

Střet

Aktuálně připravovaný záměr Plavební stupeň Děčín je ve střetu s původním vymezením EVL Labské údolí (CZ0424111). EVL Labské údolí byla navržena s cílem ochránit souvislý úsek Labe mezi ústím Ohře u Litoměřic a státní hranicí u Hřenska, včetně nejkvalitnějších porostů na prudkých svazích labského kaňonu, přičemž většina těchto porostů

je zařazena do I. a II. zón CHKO České středohoří a CHKO Labské pískovce.

Lokalita se sice v roce 2005 stává součástí národního seznamu, ovšem kvůli nesouhlasu Ministerstva dopravy a Ředitelství vodních cest ČR byla provedena zásadní redukce rozlohy, takže došlo k vyjmutí nejen vlastního toku Labe mezi Prostředním Žlebem a Litoměřicemi, ale rovněž navazujících svahů labského kaňonu v CHKO Labské pískovce (částečně) a zejména v CHKO České Středohoří (kompletně).

Redukcí bylo zcela vyřazeno několik předmětů ochrany, např. teplomilné doubravy (kódy – 91H0, 91I0), květnaté bučiny (9130) a suché trávníky (6190, 6210). Vyjmutí toku Labe představuje zásadní nebezpečí pro zajištění ochrany lososa evropského, jelikož je přerušena kontinuita mezi zbytkem původní lokality a lokalitami vymezenými na řece Ohři.

Samotný záměr představuje pro lososa negativní vliv, nicméně migrace ryb by měla být zajištěna pomocí rybích přechodů umístěných po obou březích toku. Kromě lososa by měl záměr pravděpodobně významný negativní vliv na vegetaci bahnitých říčních náplavů (3270). Negativní vlivy lze dále předpokládat pro bobra evropského a vydru říční.

Historie přípravy

Úsek Labe mezi státní hranicí a Ústím nad Labem si dosud uchoval přirozený charakter. Na konci 19. století proběhly pouze dílčí opatření na zlepšení splavnosti. Souvislá kanalizace Labe, která probíhala v první polovině 20. století, byla ukončena po proudu v Ústí nad Labem vodním dílem Střekov.

V období po druhé světové válce se ustálila koncepce dvou vodních děl v lokalitách Malé Březno a Dolní Žleb. Původně ovšem převažovaly zájmy na výrobě elektrické energie, neboť stupeň Dolní Žleb měl být dokonce doplněn přečerpávací elektrárnou s nádrží nad údolím na pravém břehu. Vzhledem k velkým střetům se zájmy ochrany přírody byl spodní stupeň posunut proti proudu do blízkosti Prostředního Žlebu.

V roce 1995 byl do procesu EIA předložen záměr Vodní dílo Malé Březno, který obdržel nesouhlasné stanovisko MŽP

(1997). Rovněž nesouhlasné stanovisko bylo v roce 2002 uděleno záměru Zlepšení plavebních podmínek řeky Labe. Zatím posledním pokusem o získání souhlasného stanoviska EIA je záměr Plavební stupeň Děčín oznámený v roce 2005.

Stupeň Děčín v plavebním km 105,4 zajišťuje požadovanou plavební hloubku cca do km 90 (Boletice). Součástí záměru jsou prohrábky po proudu až po km 105,4 (Dolní Žleb). Závěr zjišťovacího řízení byl vydán na konci roku 2005. V něm MŽP požadovalo zpracování dokumentace EIA, která bude obsahovat např. návrh variantního řešení nebo vyhodnocení vlivu na lokality Natura 2000. Do současnosti (2010) investor nepředložil dokumentaci EIA a ani nepožádal o ukončení procesu posuzování.

Protesty veřejnosti

Protesty veřejnosti provázejí stavbu od zahájení přípravných prací v období 1992 – 1993. K záměru Zlepšení plavebních podmínek řeky Labe oznámenému v roce 1999 byla v rámci procesu EIA podána řada negativních vyjádření německých i českých nevládních organizací. Kauzou se původně aktivně zabývaly Děti Země Děčín, nyní především sdružení Arnika a Přátelé přírody. Výsledkem jejich informační kampaně bylo zvýšení povědomí veřejnosti o rizicích záměru a rovněž hojná účast veřejnosti v procesu EIA.

Připomínky k oznámení EIA podalo na předtištěných korespondenčních lístcích téměř 900 občanů. Sdružení Děti Země a Arnika v rámci svých připomínek požadují přeshraniční posouzení vlivů. V roce 2004 proběhla velmi úspěšná petice Přátel přírody, kterou se podařilo získat cca 18 000 podpisů. Negativní stanovisko ke stavbě jezů vyjádřily další zájmové skupiny, např. Český rybářský svaz, Česká společnost entomologická, Česká zoologická společnost a skupina několika desítek akademických pracovníků.

Aktuální stav a vyhlídky

Proces EIA, který byl zahájen v roce 2005, dospěl teprve do fáze závěru zjišťovacího řízení (2005), jelikož se oznamovateli

dosud nepodařilo náležitě zohlednit veškeré požadavky závěru zjišťovacího řízení. V období 2004 – 2010 byly zaznamenány různé snahy lobbistických skupin o urychlení přípravy projektů na zlepšení plavebních podmínek. Neúspěšně proběhl pokus o uzákonění stavby jezů ve veřejném zájmu. Příslušnou změnu zákona o vnitrozemské plavě zrušil až Ústavní soud.

Rejdaři podávají dosud neúspěšné žaloby na Ministerstvo dopravy o kompenzaci ušlého zisku za nedostatečné plavební podmínky na Labi. V roce 2010 tripartita zařadila jezy na Labi mezi 13 klíčových protikrizových opatření, když výstavbu jezu v Děčíně podporuje téměř celá politická reprezentace Ústeckého kraje.

Odborné studie ovšem dokazují, že výstavba jednoho či dvou jezů je ekonomicky neefektivní, neboť přínosy ke zlepšení splavnosti jsou vzhledem k vynaloženým investičním nákladům nevýznamné. Navíc stavbou jezu v Děčíně se neřeší zhoršené plavební podmínky v Ústí nad Labem, čímž se otevírá prostor pro plánování dalšího vodního díla. Podle aktuální německé studie jsou současné plavební podmínky na německém úseku toku nevyhovující a neumožňují plnohodnotnou konkurenci s jinými druhy nákladní dopravy. S významným zlepšením plavebních podmínek se v Německu v dohledné době nepočítá, tudíž jakékoliv větší investice na české straně ztrácí své opodstatnění. Je jisté, že stavba nebude podpořena ze zdrojů EU, tudíž veškeré náklady by musel nést český stát.

Z důvodu nepřijatelné redukce rozlohy EVL Labské údolí podalo sdružení Arnika, podporované řadou dalších českých nevládních organizací, v roce 2010 stížnost k Evropské komisi na postup českého státu při naplňování závěrů biogeografického semináře pro kontinentální oblast.

Zdroje:

<http://www.voda.arnika.org> – sdružení Arnika

<http://www.prateleprirody.cz/> – sdružení Přátelé přírody

Občanská sdružení významně přispěla k široké účasti veřejnosti v procesu EIA, podařilo se získat podpůrná

negativní vyjádření významných osobností a odborných organizací. Kauza je dlouhodobě úspěšně medializována na celostátní úrovni. Jelikož má stavba silnou podporu krajské samosprávy, některých ministerstev a vlivných lobbistických skupin, je nutné využívat právních prostředků na úrovni EU. Pokud se podaří prosadit vyhlášení EVL Labské údolí v původním rozsahu, výrazně se ztíží realizace záměru ve variantě prosazované investorem.

3.11.2 Výstavba golfového hřiště Praha-Klánovice

Střet

Záměr na obnovu golfového hřiště je ve střetu s EVL Blatov a Xaverovský háj. Původně osmnáctijamkové hřiště bylo roze stavěno těsně před druhou světovou válkou. Během války byl provoz hřiště omezený, takže po skončení války došlo k rozšíření na celkový počet 12 drah. Nicméně po slibném začátku bylo hřiště na začátku 50. let zcela zrušeno. Zachovala se pouze klubovna s přilehlou cvičnou loukou a veškeré další bezlesé plochy byly rozorány a následně zalesněny či ponechány ladem. Na počátku 90. let se objevily snahy o znovuvybudování hřiště. Mezitím došlo k vymezení EVL Blatov a Xaverovský háj, která leží částečně na ploše bývalého golfového areálu. Dochází tak k přímému střetu s umístěním cca 4 herních drah. Předmětem ochrany v EVL jsou: bezkolenkové louky (kód 6410), dubohabřiny (9170) a vlhké acidofilní doubravy (9190). Realizaci hřiště jsou přímo ohroženy pouze vlhké acidofilní doubravy.

Novodobá historie přípravy

V roce 1991 získal Golf Club Praha zpět klubovnu a přilehlé pozemky o rozloze cca 3 ha. V průběhu let 1993 až 1995 vznikl obnovený projekt osmnáctijamkového hřiště, který byl v procesu EIA posouzen s kladným stanoviskem. Dokonce se podařilo získat výjimku z ochranných podmínek přírodní rezervace Klánovický les a následně též územní rozhodnutí (1995). Zahájené stavební řízení ovšem nebylo dokončeno, jelikož

byl projekt stažen pravděpodobně z ekonomických důvodů. V roce 2008 bylo provedeno oznámení upraveného záměru, který redukoval celkový počet herních drah na 9. Umístění jednotlivých drah je prakticky shodné s původním návrhem, neboť v prostoru EVL nedochází k podstatným změnám, tudíž i potenciální vlivy zůstávají stejné. V závěru zjišťovacího řízení MŽP požaduje zpracování dokumentace EIA a stanovuje obsáhlé požadavky na doplnění informací. Dokumentace EIA byla zveřejněna v roce 2009 a následně bylo zadáno zpracování posudku EIA. Posudek EIA ovšem nebyl dokončen, jelikož se investor rozhodl nepokračovat v procesu EIA.

Protesty veřejnosti

Zatímco proces vyhodnocení vlivů na životní prostředí nevbudil v roce 1994 významnější zájem veřejnosti, příprava upraveného projektu byla po celou dobu provázena masivními protesty. Většinu aktivit koordinovala dvě nově vzniklá místní občanská sdružení – Újezdský strom a Občanské sdružení za Klánovický les.

Ještě před zahájením procesu EIA, na konci roku 2007, byla zorganizována demonstrace před Magistrátem hlavního města Prahy na podporu takové změny stávajícího územního plánu, která by neumožňovala vybudování golfového areálu v lesním komplexu. Další demonstrace byla zorganizována na konci roku 2008 před Ministerstvem zemědělství. Důvodem byla změna postoje správce lesa (Lesy ČR) k výstavbě areálu a podpis nájemní smlouvy s investorem. Občanská sdružení zorganizovala internetovou petici, kterou podpořilo přes 22 000 osob. Standardní petici podepsalo cca 6 000 lidí.

Během oznámení záměru dle zákona č. 100/2001 Sb. proběhla rozsáhlá osvětová kampaň. Občané měli možnost vyjádřit svůj nesouhlas pomocí předtištěných formulářů nebo mohli svým jménem poslat elektronickou verzi připomínek. MŽP jako příslušný orgán obdrželo několik tisíc individuálních vyjádření, přičemž mezi nimi bylo dokonce několik desítek vyjádření dětí a dětských kolektivů. Nesouhlasné stanovisko dále zaslali např. Česká společnost entomologická nebo

Komise životního prostředí Akademie věd. Připomínkování záměru se účastnilo rovněž občanské sdružení Pro-golf 2005, které bylo založeno pro podporu výstavby golfového areálu. Ke svému vyjádření připojilo petici s 1200 podpisy.

Referendum

Projevem velmi intenzivních občanských aktivit bylo uspořádání referenda v městské části Praha-Klánovice, které se uskutečnilo v listopadu 2009. Díky intenzivní informační kampani se referenda zúčastnil dostatečný počet voličů. Proti realizaci golfového areálu se vyjádřilo 81 % z nich. Referendum bylo odpůrci soudně napadeno, nicméně soud potvrdil platnost referenda.

Aktuální stav a vyhlídky

Další postup investora po stažení záměru z procesu EIA není známý. Zastupitelstvo městské části Praha-Klánovice je po soudním potvrzení platnosti referenda zavázáno řídit se jeho výsledky, tudíž veškerá stanoviska týkající se využití území plánovaného golfového areálu musí preferovat lesní funkce před rekreačními aktivitami. Vůle občanů by se měla promítnout do připravovaného návrhu Územního plánu hlavního města Prahy. Koncept územního plánu (ÚP) dosud pro řešené území navrhuje rekreační využití. Koncept ÚP byl v rámci vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území posuzován z hlediska vlivů na lokality Natura 2000, v závěru posouzení je jasně konstatováno, že významný vliv na EVL Blatov a Xaverovský háj bude vyloučen pouze tehdy, pokud dojde ke změně využití území z rekreační plochy na lesní zeleň. Je pravděpodobné, že ve výsledném ÚP dojde ke změně využití území na lesní zeleň, jelikož ÚP s prokázanými významnými vlivy na EVL by nebylo možné schválit. Po zanesení změny do ÚP bude realizace golfového hřiště prakticky vyloučena.

Zdroje:

<http://www.ujezdskystrom.info> – Újezdský strom

<http://www.forestgolf.cz/> – Forest Golf Club Klánovice

<http://www.klanovicky-les.cz/> – Občanské sdružení za Klánovický les

V kauze golfové hřiště Praha-Klánovice se naplno projevil význam masového zapojení veřejnosti do rozhodovacího procesu. Díky velkému úsilí dvou občanských sdružení se podařilo zorganizovat několik demonstrací, petici a zejména úspěšné místní referendum. Široká i odborná veřejnost byla vyburcována k hojně účasti v procesu EIA. Kauzu se podařilo medializovat na celopražské úrovni. Výstavba golfového hřiště byla v roce 2006 významným tématem komunálních voleb do Zastupitelstva městské části Praha-Klánovice.

3.11.3 Vodní dílo Přelouč

Střet

Vodní dílo Přelouč má zajistit splavnění Labe mezi koncem vodní cesty ve Chvaleticích a Pardubicemi. Nově budovaný kanál aktuálně preferované varianty protíná odstavené rameno Labe, tzv. Slavíkovy ostrovy. Tato lokalita byla navržena k zařazení do národního seznamu Natura 2000, nicméně díky odporu Ministerstva dopravy se v roce 2005 součástí národního seznamu nestala. Lokalita byla navržena k ochraně lesáka rumělkového, modráska bahenního, modráska očkovaného a páchníka hnědého. Ze stejných důvodů jako Slavíkovy ostrovy byla vyřazena cca 1 km vzdálená lokalita Labišťata (předmětem ochrany je modrásek bahenní), přestože by byla výstavbou záměru zasažena jen okrajově. Obě lokality jsou zásadní, jelikož na biogeografickém semináři pro kontinentální oblast byly druhy lesák rumělkový, modrásek bahenní a modrásek očkovaný hodnoceny stupněm IN MOD, tudíž ČR měla povinnost pro tyto druhy navrhnout další lokality.

Historie přípravy

Splavňování Labe pro motorové lodě bylo zahájeno na počátku 20. století. V současnosti je labská vodní cesta ukon-

čena ve Chvaleticích (doprava uhlí do Chvaletické elektrárny). Izolovaný splavný úsek mezi Přeloučí a Pardubicemi slouží pouze k rekreační plavbě, prodloužení souvislé vodní cesty do Pardubic má význam ve vztahu k projektovanému kanálu Dunaj – Odra – Labe. Samo o sobě ovšem postrádá ekonomického smyslu. Projekt získal v roce 2000 souhlasné stanovisko EIA dle již neplatného zákona č. 244/1992 Sb., aniž byl v té době proveden přírodovědný průzkum, který by zjistil, že stavbu nelze vést přes Slavíkovy ostrovy, neboť jsou jedním z nejcnějších míst z hlediska vysoké biodiverzity (výskyt kolem 70 zvláště chráněných druhů organismů). Požadavek občanského sdružení Svoboda zvířat Hradec Králové na provedení tohoto průzkumu nebyl vyslyšen.

Na základě souhlasného stanoviska EIA pak v roce 2003 vydal ministr Libor Ambrozek výjimku z ochranných podmínek pro 25 zvláště chráněných druhů organismů postupem dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb., ačkoliv MŽP opakovaně výjimku nepovolilo.

V současné době nemá záměr plavebního kanálu ve variantě přes Slavíkovy ostrovy výjimku k zásahu do biotopů 40 zvláště chráněných druhů organismů. o její vydání, či nevydání od 1. 4. 2010 rozhoduje Krajský úřad Pardubického kraje.

Soudní spory

V roce 2005 získal projekt územní rozhodnutí, nicméně v následujícím roce Městský soud v Praze na základě žaloby ekologických občanských sdružení zrušil výjimku z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů, důvodem pro rozhodnutí soudu bylo nedostatečné zdůvodnění vydané výjimky. MŽP následně proti rozhodnutí soudu podalo kasační stížnost, ke které se připojilo Ředitelství vodních cest (ŘVC). Rozhodnutí Městského soudu v Praze v roce 2008 potvrdil Nejvyšší správní soud, který v odůvodnění uvedl, že při udělení výjimky nebyl dostatečně prokázán veřejný zájem stavby. ŘVC ČR se v dalších letech opakovaně pokoušelo získat výjimku z ochranných podmínek pro lesáka rumělkového (nepovolena v červnu 2008) a pro modráška bahenního

a modráška očkovaného (nepovolena v březnu 2007, přičemž Městský soud v Praze dne 4. 6. 2010 zamítl žalobu ŘVC ČR proti tomuto nepovolení).

Součástí žádostí jsou pravidelné výsledky několikaletého výzkumu expertů České zemědělské univerzity. V roce 2006 se žádostí o vydání výjimky pro oba modrásky zabývá AOPK ČR – Správa CHKO Kokořínsko, která žádost zamítá a konstatuje, že žadatel neprokázal veřejný zájem stavby, přestože může mít významně negativní vliv na místní populace obou druhů. Navíc při rozhodování o udělení výjimky je nutné vycházet ze současného stavu, tudíž nelze předjímat úspěšnost v budoucnu realizovaných kompenzačních opatření.

Kromě toho investor získal v prosinci 2005 územní rozhodnutí a v následujících letech i některá stavební povolení. Proti těmto rozhodnutím podaly žaloby nevládní ekologická sdružení, včetně žaloby proti rozhodnutí o zásahu do významných krajinných prvků niva a tok řeky Labe.

V roce 2008 dává Krajský soud v Hradci Králové těmto sdružením za pravdu a ruší územní rozhodnutí, dvě stavební povolení a rovněž i rozhodnutí o zásahu do významných krajinných prvků. Všechny tyto rozsudky soudu jsou opřeny o chybějící výjimku z ochranných podmínek druhů, která je nutným podkladem pro následná řízení.

Na začátku roku 2010 byly na základě kasační stížnosti ŘVC ČR tyto rozsudky soudu zrušeny Nejvyšším správním soudem, neboť krajský soud použil nesprávnou úvahu o tom, že lze zrušením rozhodnutí o výjimce automaticky zrušit i územní rozhodnutí a dvě stavební povolení. Nyní jsou územní rozhodnutí a vydaná stavební povolení pro plavební stupeň opět pravomocná a znovu o nich rozhoduje Krajský soud.

Aktuální stav a vyhlídky

Sdružení Arnika podává v roce 2010 stížnost Evropské komisi pro nedostatečnou ochranu některých druhů a typů evropských stanovišť v kontinentální oblasti, neboť oba druhy modrášek jsou dle názoru nevládních organizací nedostatečně chráněny a navržení obou sporných lokalit (Slavíkovy ostrovy

a Labišťata) je velmi žádoucí. Kromě soudních sporů brání stavbě plavebního stupně za 2,5 miliardy Kč rovněž nedostatky finančních prostředků. Vývoj stavby bude v budoucnu nejspíše záležet na míře politické shody mezi Pardubickým krajem, Ministerstvem dopravy a Ministerstvem životního prostředí. Doposud bylo na přípravu záměru vynaloženo kolem 680 milionů Kč.

Zdroje:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Splavn%C4%9Bn%C3%AD_Labe_z_Chvaletic_do_Pardubic
tiskové zprávy sdružení Děti Země (<http://www.detizeme.cz>)

Kauza Vodní dílo Přelouč ukazuje, že občanská sdružení mohou u soudu efektivně napadat vadná rozhodnutí správních orgánů. Předpokladem úspěchu je aktivní účast v soudních řízeních (podávání žalob), získávání odborných informací od úřadů a spolupráce s příslušnými experty a orgány ochrany přírody.

3.12 Zdroje a důležité odkazy

- Černohous P., Šikola L. (2008): Od územního plánování po stavební povolení – kdy a jak se účastnit. Zelený kruh
- (<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/brozura-stavebni-final.pdf>)
- Humlíčková P. et al (2008): Účast veřejnosti na rozhodování ve věcech ochrany přírody a krajiny – metodická příručka. ČSOP Vlašim
- (http://www.krajina-zahrada.cz/csopvlasim/metod_prirucka.pdf)
- Kravčíková J., Jarmič L. (2009): Svobodný přístup k informacím. Ekologický právní servis
- (http://aa.ecn.cz/img_upload/912ddd8bfb8fbca4dc25ce4d979260af/Stru_n_pr_vodce_pr_vem_na_informace_1.pdf)
- Matějková P. (2009): Účast veřejnosti ve správních

-
- řízení – právní nástroje a možnosti ochrany. Calla
- (http://calla.cz/data/o_prirody/ostatni/brozura_spravni_rizeni.pdf)
  - Stejskal V., Vermouzek Z. (2004): Ptáci & zákon aneb právní příručka nejen pro ornitologa. Česká společnost ornitologická v rámci programu Volná křídla
  - (<http://www.cso.cz/index.php?ID=945>)

Internetové stránky:

- <http://www.arnika.org> – Arnika
- <http://www.calla.cz/> – Calla - Sdružení pro záchranu prostředí
- <http://www.cizp.cz> – Česká inspekce životního prostředí
- <http://www.cso.cz> – Česká společnost ornitologická
- <http://obcan.ecn.cz/> – Občanská společnost – návod k použití
- <http://www.eps.cz/cz-pp/pravni-poradna/> – Ekologický právní servis
- <http://www.ochranaprirody.cz> – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
- <http://www.ucastverejnosti.cz> – Aarhuská úmluva

■ 4. Stížnost k Evropské komisi a další prostředky ochrany lokalit Natura 2000 na úrovni EU

Jednou z obecných úloh nevládních organizací je sledování zákonnosti rozhodovacích procesů, pokud je zjištěno porušení zákona, je možné využít legálních prostředků k dosažení práva. Protože se ČR stala v roce 2004 členským státem EU, je možné využít nejen národních právních nástrojů, ale i právních postupů v souladu s právem EU.

V případě porušování evropských směrnic na ochranu přírody se nevládní organizace mohou obrátit na Evropskou komisi, Petiční výbor Evropského parlamentu a na Evropského ombudsmana. Podrobněji o této problematice pojednávají Alstrup a Karlík (2003). Spíše teoretickou možností je podání žaloby k Evropskému soudnímu dvoru.

Občanské sdružení může podat podnět některému z orgánů EU až tehdy, když vyčerpá všechny dostupné právní prostředky na národní úrovni. Pokud v konkrétní záležitosti, na kterou je podávána stížnost, probíhá řízení na národní úrovni, je pravděpodobné, že bude stížnost příslušným orgánem EU odložena.

■ 4.1 Stížnost na porušení směrnic EU

■ 4.1.1 Náležitosti stížnosti a postup

Stížnost Evropské komisi je nejpoužívanějším a asi také nejúčinnějším nástrojem, kterého může nevládní organizace využít v případě porušení směrnic EU na ochranu přírody členským státem.

Stížnost se musí zabývat konkrétním dopadem na vytváření soustavy Natura 2000 v daném státě či dopadem na evropsky významné druhy či evropská stanoviště.

Po zaslání stížnosti informuje Evropská komise žadatele, zda zahájí přestupkové řízení, či nikoli. Po této informaci už ale nemá nevládní organizace žádné právní postavení v tomto řízení ani v případném následném soudním procesu. Pokud chcete být o průběhu případu informováni, musíte se sami aktivně doptávat Evropské komise. Je třeba počítat s tím, že proces může trvat roky.

Stížnost na porušování právních předpisů EU může podat jakákoli právnická či fyzická osoba. Aby byla stížnost přípustná, musí se týkat porušení práva EU členským státem. Ke stížnosti lze využít formulář, který je k dispozici na stránkách Evropské komise (ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_forms_cs.htm). Stížnost nemusí být podána pouze prostřednictvím formuláře, je však v zájmu stěžovatele zaslat společně se stížností co nejvíce průkazných informací. Stížnost lze Evropské komisi zaslat dopisem nebo e-mailem. Stížnost lze rovněž podat v kanceláři stálého zastoupení Evropské komise v jednotlivých členských státech a v kterémkoli oficiálním jazyce EU (rozhodně se ale doporučuje podat ji v angličtině). Zastoupení Evropské komise v ČR sídlí na adrese: *Jungmannova 24, 110 00 Praha 1*. Poštovní adresa: *P. O. Box 81, 111 21 Praha 1*

Evropská komise řeší každoročně stovky případů možného porušení právních předpisů v oblasti životního prostředí. Oblast ochrany přírody zaujímá obvykle 20 – 40 % případů z oblasti životního prostředí. Ze všech případů, kterými se Evropská komise zabývá, je asi 80 % vyřešeno neformální domluvou mezi Evropskou komisí a vládou členského státu. Pouze ve 20 % případů je zahájeno přestupkové řízení pro porušení práva EU.

Prvním oficiálním varováním je tzv. **formální upozornění**. Komise dává členskému státu najevo, že se domnívá, že porušil právní předpis EU, a dává mu tak dvouměsíční lhůtu na vyjádření. Zasláná reakce členského státu je Evropskou komisí pečlivě zkoumána. V případě, že není Evropská komise s vysvětlením státu spokojena nebo pokud ve stanovené lhůtě vyjádření neobdrží, zašle druhé, tj. poslední varování – tzv. **odůvodněné stanovisko**. Opět v něm uloží dvouměsíční lhůtu na vyjádření. Pokud ani tehdy není odpověď členského státu uspokojivá, může předat Evropská komise případ Evropskému soudnímu dvoru. Pokud Evropský soudní dvůr shledá, že členský stát porušil evropské směrnice, může mu uložit značně vysokou pokutu (řádově 10 000 eur denně). Podstatné pro rozhodování Evropského soudního dvora jsou kroky, které členský

stát učinil ve dvouměsíční lhůtě stanovené Evropskou komisí po obdržení odůvodněného stanoviska. Na pozdější kroky již není brán zřetel.

4.1.2 Stížnost na nenavržení evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti

Nenavržení dostatečného počtu či rozlohy PO nebo EVL nebo nenavržení konkrétní PO či EVL, které splňují kritéria pro zařazení, je jedním z častých případů přestupkového řízení Evropské komise proti členskému státu EU pro porušení směrnice o ptácích, resp. směrnice o stanovištích. Zde uvádíme několik případů.

Německo čelilo rozhodnutí Evropské soudního dvora z roku 2001 za to, že nenavrhlo dostatečný počet EVL. Evropská komise vyzvala německé úřady k doplnění lokalit pro některé druhy a přírodní stanoviště. Přestože Německo navrhlo další lokality na doplnění, nebylo to dle názoru Evropské komise dostatečné pro zajištění cílů evropských směrnic. V roce 2005 bylo proto Německu zasláno poslední oficiální varování před dalším soudním řízením. Německo poté doplnilo další EVL. Tento nový návrh již shledala Evropská komise vyhovujícím, a proto v roce 2009 zastavila proti Německu přestupkové řízení pro porušení směrnice o stanovištích.

Dalším dlouhotrvajícím případem byl spor Evropská komise vs. Portugalsko. Případ byl projednáván před Evropským soudním dvorem v roce 1999 pro nedostatečný počet vyhlášených PO, ale byl posléze přerušen na základě dosažení pokroku státu při vyhlášení nových lokalit. Ovšem později byl případ Evropskou komisí znovu otevřen. Po prověřování navržených PO bylo totiž zjištěno nedostatečné zajištění ochrany pro ptáky obývající stepní biotopy, zejména dropa velkého, dropa malého a poštolku jižní. Portugalské úřady vyhlásily osm nových PO pro stepní druhy, načež Evropská komise zastavila proti Portugalsku přestupkové řízení.

Další řízení se týkala např. nedostatečného počtu lokalit pro degradovaná vrchoviště a lososa ve Velké Británii, nevyhlášení PO pro kajku bělohlavou ve Finsku, nedostatečného

vyhlášení lokalit pro vrchoviště, trávníky bohaté na orchideje, staré doubravy a perlorodku v Irsku, celkově nedostatečného počtu EVL v Bulharsku apod.

Ani ČR se nevyhnula řízením o porušení evropských směrnic pro nenavržení konkrétních PO či EVL.

4.1.2.1 Kauza Heřmanský stav – Odra – Poolší

Stížnost nevládních organizací

PO Heřmanský stav – Odra – Poolší byla jednou ze 41 oblastí odborného návrhu, který pro MŽP připravila ČSO ve spolupráci s AOPK ČR v roce 2002 (Hora a kol., 2002). Do konce roku 2004 bylo projednáno a nařízením vlády vyhlášeno 38 PO. Lokalitu Heřmanský stav – Odra – Poolší ale vláda na svém jednání dne 27. 10. 2004 neschválila a uložila tehdejšímu ministru životního prostředí Liboru Ambrozkovi hledat alternativní řešení pro zachování populací ptáků žijících v této oblasti. Důvodem, proč nebylo území vyhlášeno jako PO, byla plánovaná výstavba průmyslové zóny v Dolní Lutyni.

Na nevyhlášení PO Heřmanský stav – Odra – Poolší reagovaly nevládní organizace ČSO a Arnika, které v lednu 2005 podaly oficiální stížnost Evropské komisi na ČR pro nedodržování směrnice o ptácích. ČSO a Arnika mj. uváděly, že podle směrnice o ptácích nesmí být při rozhodování o zařazení PO využito politických či ekonomických argumentů. Ty mohou být zohledněny až při vlastní péči o PO nebo při hodnocení vlivů plánů a projektů. Nebyl tak naplněn čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích, který uvádí povinnost navrhnout jako PO nejvhodnější území (z hlediska počtu druhů a rozlohy) pro druhy uvedené v příloze i a obdobné opatření přijmout i pro stěhovavé druhy.

Jednání mezi Evropskou komisí a českými úřady

Evropská komise obdržela stížnost (zaregistrovanou pod č. 4146/2005) a v červenci 2005 vyzvala české úřady k vyjádření, jak bylo postupováno při vymezení PO v lokalitě Heřmanský stav – Odra – Poolší a jaká opatření byla přijata

pro vyloučení znečišťování a poškozování stanovišť v této oblasti.

České úřady odpověděly v září 2005, že byl připraven nový návrh PO ve zmenšených hranicích, který ale nezahrnuje vhodná území pro ochranu motáka pochopa. Ochrana motáka pochopa měla být dostatečně zajištěna vymezením PO Českolipsko – Dokeské pískovce a mokřady. Schválení nové PO Heřmanský stav – Odra – Poolší Vládou ČR se předpokládalo v červnu 2006, nicméně ke schválení tehdy nedošlo.

Nový zmenšený návrh PO se ovšem nesesetkal s pochopením a podporou nevládních organizací. Arnika i ČSO označily nový návrh MŽP za účelový, zmenšený o oblast plánované průmyslové zóny v Dolní Lutyni a požadovaly vyhlášení v původní nezmenšené podobě. Arnika i ČSO apelují na Evropskou komisi, aby nepřijala kompromisní návrh české vlády.

V dubnu 2006 zasílá MŽP Evropské komisi dopis, ve kterém podrobně vysvětluje kritéria výběru PO a zejména kritéria pro navržení motáka pochopa jako předmětu ochrany v PO Dokeské pískovce a mokřady.

Formální upozornění

Dle názoru Evropské komise je vysvětlení MŽP nedostatečné. V červnu 2007 zasílá českým úřadům formální upozornění pro porušení směrnice o ptácích. Lokalita Heřmanský stav – Odra – Poolší je zařazena v publikaci o evropsky významných ptáčích oblastech (IBA), zařazení je založeno na vědeckých kritériích (kategorie C) pro výběr významných ptáčích území. Lokalita byla publikací IBA navržena pro bukáčka malého, motáka pochopa, ledňáčka říčního a slavíka modráčka. Jde rovněž o důležitou tahovou lokalitu a nejvýznamnější zimoviště vodních ptáků na severní Moravě. Lokalita Heřmanský stav – Odra – Poolší zahrnuje populace motáka pochopa, které jsou významnější než populace v PO Českolipsko – Dokeské pískovce a mokřady, navíc tato oblast nezahrnuje dostatečnou rozlohu potravních stanovišť uvedeného dravce.

V červnu 2007 schvaluje vláda ČR nařízení č. 165/2007, v němž vyhláší PO Heřmanský stav – Odra – Poolší s účin-

ností od 1. 6. 2008. Rozloha PO v původním návrhu ČSO a AOPK činila 5 041 ha, v novém činí 3 101 ha.

V odpovědi na formální upozornění české úřady uvádějí, že dle jejich názoru PO Heřmanský stav – Odra – Poolší není významnější lokalitou pro motáka pochopa, než je PO Českolipsko – Dokeské pískovce a mokřady. Populace druhu mají být srovnatelné v obou PO. Navíc v PO Českolipsko – Dokeské pískovce a mokřady se vyskytuje větší počet druhů z přílohy I. směrnice o ptácích, oblast zahrnuje přirozená a polopřirozená stanoviště motáka pochopa a je místem s delší historií výskytu tohoto druhu. Ohledně potravních stanovišť zpracovala AOPK ČR GIS analýzu, ze které vyplývá, že i v PO Českolipsko – Dokeské pískovce a mokřady je nejméně 1 000 ha potravních stanovišť.

České úřady také popírají, že by změna hranic PO Heřmanský stav – Odra – Poolší souvisela s plánovanou výstavbou průmyslové zóny Dolní Lutyně, tj. ekonomickými a sociálními zájmy. Úřady v této souvislosti odkazují na Deklaraci porozumění uzavřenou mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu, Moravskoslezským krajem, Hyundai Motor Manufacturing, s. r. o., a nevládními organizacemi ze dne 2. 11. 2006, z níž vyplývá, že výstavba této zóny se v současnosti nepředpokládá.

Odůvodněné stanovisko

Evropská komise nepovažovala vysvětlení českých úřadů za dostačující, a proto v červnu 2009 zaslala odůvodněné stanovisko. Z hodnocení vyplývá, že do dotčené PO nebylo zahrnuto několik rozsáhlých oblastí: 1. území převážně zemědělského rázu mezi obcemi Věřňovice, Šunychl, Skřečoň, Dolní Lutyně elektrárnou Dětmarovice; 2. část říčního náplavu řeky Olše mezi obcemi Sovinec a Koukolná; 3. zemědělská půda a lesíky mezi obcemi Rychvald, Záblatí a rybníkem Nový stav a 4. zemědělská krajina mezi obcemi Starý Dvůr a Michálkovice.

Podle Evropské komise je původní návrh PO Heřmanský stav – Odra – Poolší významnější lokalitou pro motáka pochopa než PO Českolipsko – Dokeské pískovce a mokřady z důvodu dlouhodobě vyšší rozmnožující se populace druhu, což je

v případě motáka hlavní kritérium výběru. Početnost populace ve schválené PO je o něco nižší než v původním návrhu.

Rozloha potravních stanovišť motáka pochopa v návrhu PO Heřmanský stav – Odra – Poolší je ve srovnání s rozlohou potravních stanovišť v PO Českolipsko – Dokeské písčovce a mokřady přibližně třikrát větší. Schválená podoba PO Heřmanský stav – Odra – Poolší zahrnuje pouze místa, kde se tento druh rozmnožuje, a relativně menší rozlohu potravních stanovišť. Populace ledňáčka říčního je v původní rozloze návrhu PO 27 – 29 párů, ve schválené 24 – 26 párů. Populace bukáčka malého a slavíka modráčka zůstává ve schválené PO nezmenšena.

Z hodnocení provedeného Evropskou komisí vyplývá, že vymezení PO Heřmanský stav – Odra – Poolší ve zmenšené podobě a bez motáka pochopa jako předmětu ochrany odporuje souboru ornitologických kritérií. Přestože ochrana motáka pochopa je v rámci PO na území ČR poměrně dobře zajištěna, lokalita Heřmanský stav – Odra – Poolší v původním návrhu ČSO a AOPK ČR pokrývá silnou populaci druhu, navíc zahrnuje dostatečnou rozlohu potravních stanovišť.

Odpověď českých úřadů na odůvodněné stanovisko

České úřady zasílají Evropské komisi odpověď v prosinci 2009. Argumentují tím, že ochrana motáka pochopa je dostatečně zajištěna v dalších šesti PO, z nichž čtyři mají početnost populací na vyšší a další dvě na srovnatelné úrovni s původně navrženou PO Heřmanský stav – Odra – Poolší. Poukazují i na to, že moták pochop se vyskytuje i v dalších PO, kde není předmětem ochrany. Dále upozorňují, že ochrana předmětného druhu je zajištěna rovněž pomocí nástrojů územní a druhové ochrany dle zákona o ochraně přírody a krajiny.

K námitce týkající se snížení početnosti ledňáčka říčního o tři páry ve schválené podobě PO uvádějí, že PO ve své nynější podobě splňuje bez obtíží kritéria pro navržení PO (mezní početnost 6 párů oproti 16 – 26 párům, které se v PO pravidelně vyskytují).

Další výhled

Nelze samozřejmě zcela předjímat další postup Evropské komise, ale zdá se velmi pravděpodobné, že se s výše uvedeným vyjádřením českých úřadů opět nespokojí a postoupí případ Evropskému soudnímu dvoru. Lokalita Heřmanský stav – Odra – Poolší byla navržena jako jedno z nejvhodnějších území pro motáka pochopa a ledňáčka říčního v odborném návrhu připraveném ČSO a AOPK ČR.

Podle judikatury Evropského soudního dvora může seznam oblastí jako je IBA 2000 posloužit k vyhodnocení, zda členský stát splnil odpovídajícím způsobem povinnost vymezit PO (viz např. případ C-3/96 Evropská komise vs. Nizozemsko, Sb. rozhodnutí 1998, str. i 3031, bod 68 nebo případ C-378/01 Evropská komise vs. Itálie, Sb. rozhodnutí. 2003, str. i 2857, bod 18). Španělsko (C-355/90) neobhájilo svůj postup při vymezení PO a Evropský soudní dvůr v rozsudku konstatoval, že Španělsko porušilo směrnici tím, že území, které bylo vhodné z ornitologického hlediska pro vyhlášení PO, ponechalo bez ochrany. Argument, že ochranná opatření mají být podmíněna rovnováhou s ekonomickými nebo společenskými zájmy, soud nepřijal.

V případě ledňáčka říčního lze odvozovat, že nejvhodnější území z hlediska početnosti druhu a rozlohy jsou ta, která jsou vybrána podle platných ornitologických kritérií. Současná PO sice splňuje kritéria pro ledňáčka, ale jejím zmenšením byl redukován původní návrh, který lze chápat jako vhodné území dle početnosti a rozlohy ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice. Lze se proto domnívat, že Evropská komise může brát původní návrh PO jako rozhodující pro aplikaci článku 4.1. bez ohledu na to, zda schválená PO vyhovuje z pohledu dosažení limitní početnosti pro daný druh.

4.1.3 Účelové zmenšení návrhu ptačí oblasti nebo evropsky významné lokality

Účelové zmenšení PO či EVL z důvodu vyloučení konfliktu s investičním záměrem (např. liniovou stavbou), je rovněž relativně častý případ porušení evropských směrnic. Lze uvést tyto případy.

Evropská komise zaslala Rakousku poslední písemné varování na základě prověření stížnosti, že PO Lauteracher Ried byla vyhlášena s hranicemi, které nejsou z odborného hlediska správně vytyčené. Důvodem účelového vymezení hranic byla snaha usnadnit výstavbu nové silnice. Evropská komise došla k závěru, že dvě lokality, Soren a Gleggen, které jsou významné pro chřástala polního a další luční ptáky, byly neoprávněně vyjmuty z PO a že rakouské úřady neaplikovaly správně odpovídající legislativu EU na ochranu přírody. Protože Evropská komise s reakcí Rakouska na varování není spokojena, rozhodla se případ předat Evropskému soudnímu dvoru. Soud konstatoval, že nezařazením oblasti Soren a Gleggen Rakousko nesplnilo čl. 4 odst. 1 a 2 směrnice o ptácích.

V případě Leybucht (případ C-57/89 Evropská komise vs. Spolková republika Německo) neobhájila Spolková republika Německo postup při vymezení PO. Evropský soudní dvůr konstatoval, že zmenšení PO je možné pouze za výjimečných okolností, kdy obecné zájmy převáží nad zájmem ochrany přírody. Podle soudu těmito zájmy nejsou zájmy uvedené v čl. 2 směrnice, tj. např. ekonomické zájmy, zájmy rekreace atd.

4.1.3.1 Kauza R35 přes ptačí oblast Komárov

Stížnost

PO Komárov byla navržena jako zimoviště pro motáka piliha a kalouse pustovku. Jedná se o největší zimoviště obou druhů v ČR. Při projednávání návrhu PO ale došlo ke konfrontaci s plánovanou výstavbou rychlostní silnice R35 z Hradce Králové do Olomouce. Původní koridor pro výstavbu rychlostní silnice R35 v úseku Opatovice – Vysoké Mýto byl schvá-

len v rámci územního plánu velkého územního celku hradecko-pardubické sídelní aglomerace a byla zahájena příprava procesu posuzování vlivu navržené stavby na životní prostředí. Zpracovatel dokumentace EIA v součinnosti se zadavatelem (Ředitelství silnic a dálnic) a s projektantem zpracovali návrh úpravy rozlohy PO. MŽP tento návrh i přes protesty nevládních organizací a specialistů předložilo Vládě ČR, která jej v prosinci 2004 schválila nařízením č. 679/2004. V dubnu 2005 proto ČSO odeslala Evropské komisi stížnost pro účelovou a nepovolenou změnu hranic původně navržené PO.

Neformální jednání mezi Evropskou komisí a českými úřady

Komise zaregistrovala stížnost ČSO pod č. 4547/2005. V únoru 2006 zasílá Evropská komise dopis českým úřadům s dotazem, jak byl v dané oblasti aplikován čl. 4 odst. 1, 2 a 4 směrnice o ptácích (tj. vyhlášení PO a přijetí opatření na vyloučení znečišťování, poškozování stanovišť či jiných negativních vlivů). České úřady odpověděly v dubnu 2006. Dle Evropské komise však neposkytly dostatek argumentů opravňujících zmenšení PO.

Formální upozornění

V červnu 2007 zasílá Evropská komise českým úřadům formální upozornění na porušení směrnice o ptácích (č. 2219/2007). Jedním z důvodů je neopodstatněné zmenšení PO Komárov, jehož zmenšení v západní části bylo provedeno zřejmě proto, aby umožnilo průchod silnice R35. Oproti původnímu návrhu o rozloze 3 026,5 ha zahrnuje schválená PO rozlohu pouze 2 031 ha.

ČR se v odpovědi na výzvu odkázala na stanovisko MŽP z dubna 2006. Předmětné druhy jsou závislé na dostatečné potravní nabídce a nabídce ploch se vzrostlou vegetací, která slouží jako úkryt. Jádrová území jsou ve vymezené PO zahrnuta a v PO i mimo ni je dostatek potravních stanovišť. Území nezařazená do těchto oblastí jsou městské oblasti a zemědělsky obhospodařovaná půda využívaná jako potravní stano-

viště. Z hlediska druhů, které shánějí potravu daleko za hranicemi PO, tato skutečnost neznamená porušení předpisů pro navrhování a vymezení PO. Nepříznivý stav z hlediska ochrany populací obou předmětných druhů je zapříčiněn nevhodným způsobem spravování jádrových území (kosení) a ne stávajícím vedením hranice oblasti. Náprava bude provedena podle materiálu *Souhrn doporučených opatření pro PO Komárov*.

ČR dále podala informace o tom, že záměr rychlostní komunikace R35 byl posouzen v souladu s čl. 6 směrnice o stanovištích. Z odpovědi je patrné, že byla posouzena pouze vymezená PO, poněvadž v odpovědi je uvedeno, že výsledky posouzení vlivu záměru by byly totožné, pokud by bylo uvažováno vymezení PO v původně navrhované rozšířené podobě.

Odůvodněné stanovisko

Po prostudování map navržené a schválené PO dochází Evropská komise k závěru, že při schvalování PO byly zohledněny (v rozporu se směrnicí o ptácích) ekonomické zájmy. Dokladem je i oficiální stanovisko MŽP, v němž se uvádí, že změna vymezení PO Komárov představuje kompromisní řešení zohledňující variantu A2 rychlostní komunikace R35. Evropská komise proto v říjnu 2009 zasílá českým úřadům poslední písemné varování – odůvodněné stanovisko, ve kterém ČR vyzývá, aby schválila vymezení PO v původní rozloze.

Odpověď českých úřadů

České úřady zasílají odpověď Evropské komisi v prosinci 2009. Ve svém zdůvodnění se opírají zejména o odborné argumenty – zajištění ochrany motáka pilicha a kalouse pustovky v současné PO. Cílem ochrany je zachování a obnova ekosystémů významných pro tyto druhy a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů v příznivém stavu z hlediska jejich ochrany. Při vymezení PO hodnotila ČR především fakt, zda dokáže vymezení PO zajistit naplnění výše uvedeného cíle. Zmenšení rozlohy PO spočívalo pouze ve vypuštění zemědělsky obhospodařovaných pozemků, které jsou oběma ptačími druhy využívány jako potravní stanoviště. Současná

nabídka potravních stanovišť ve schválené PO přitom zůstává co do kvality a rozlohy dostačující. Jádrová území PO zůstala nedotčena.

České úřady se rovněž odkazují na studii firmy Evernia zpracovanou v rámci hodnocení vlivu na životní prostředí. Z výsledků této studie vyplývá, že západní část původně navrhované PO, která byla ze schválené verze vyjmuta, představuje méně hodnotné území nejen z hlediska výskytu motáka piliča a kalouse pustovky. České úřady konstatují, že vyhlášená PO zabezpečuje i po změně vedení hranic cíl ochrany obou druhů a je v souladu s odbornými kritérii vymezení PO v ČR. Dále české úřady informují o souboru doporučených opatření, který slouží jako podklad pro péči o biotopy PO i pro výkon státní správy, o bližších podmínkách ochrany PO a dalších zákonných nástrojích zabezpečujících ochranu PO a jejich předmětů ochrany.

Výhled

Ani v tomto případě nelze předjímat další postup Evropské komise. Oproti PO Heřmanský stav – Odra – Poolší se zdají být odborné argumenty českých úřadů pádnější a přesvědčivější, avšak hlavní výtka týkající se redukce PO na základě ekonomických zájmů zůstává.

Jak bylo již několikrát potvrzeno Evropským soudním dvorem, při vymezení PO nemohou být uplatněna jiná než ornitologická kritéria, zejména pokud mají hospodářskou nebo sociální povahu (viz případy C-355/90 Evropská komise vs. Španělsko *Santoña Marshe*, Sbírka rozhodnutí 1993, I-4221; C-45/95 RSPB *Lappel Bank*, Sbírka rozhodnutí 1996, str. I-3805; C-3/96 Evropská komise vs. Nizozemsko, Sbírka rozhodnutí 1998, str. I-3031). Španělsko neobhájilo svůj postup při vymezení PO. Evropský soudní dvůr v rozsudku konstatoval, že Španělsko porušilo směrnicí tím, že území, které bylo vhodné z ornitologického hlediska pro vyhlášení PO, ponechalo bez ochrany. Argument, že ochranná opatření mají být podmíněna rovnováhou s ekonomickými nebo společenskými zájmy, soud nepřijal.

Podle judikatury může Evropský soudní dvůr použít seznam IBA jako východisko pro posouzení, zda členský stát navrhl dostatečný počet a odpovídající rozlohu PO (viz např. C-378/01 Evropská komise vs. Itálie). Z těchto důvodů se lze domnívat, že Evropská komise bude nadále považovat zmenšení PO jako porušení čl. 4 odst. 1 směrnice o ptácích a může postoupit tuto kauzu k projednání Evropskému soudnímu dvoru.

4.1.4 Poškození lokalit Natura 2000

Absence posouzení vlivů či nedostatečné posouzení vlivů koncepcí a záměrů na lokality Natura 2000 je rovněž jedním z částých důvodů, kvůli nimž Evropská komise zahajuje přestupkové řízení proti členskému státu pro porušení směrnic.

V roce 2007 obdržela Evropská komise stížnosti na soustavné porušování ochrany PO výstavbou větrných elektráren, turistické infrastruktury a městské zástavby. V říjnu 2009 Evropská komise oznámila, že zaslala Bulharsku první písemné varování pro porušování evropských směrnic.

První písemné varování Evropské komise obdrželo v roce 2009 rovněž Polsko za schválení a téměř dokončení rychlostní silnice ze Štětína do Chorzowa protínající lokality Natura 2000. Původní posouzení vlivů, které neshledalo negativní dopad na lokality Natura 2000 považuje Evropská komise za zjevně nedostatečné. Rovněž dodatečné detailní posouzení, které bylo zpracováno po zahájení stavby, neshledalo významný negativní dopad na soustavu Natura 2000. Je ale zřejmé, že výstavbou dojde k dílčí likvidaci prioritního lesního přírodního stanoviště v dotčených EVL a rovněž k negativnímu ovlivnění biotopů v PO.

K porušení směrnic při zajištění ochrany lokalit Natura 2000 může dojít rovněž v důsledku hospodářského využívání majícího negativní vliv na předměty ochrany. V roce 2002 obvinil Evropský soudní dvůr Irsko za nedostatečné zajištění ochrany v PO Owenduff-Nephin Beg Complex kvůli erozi způsobené nadměrnou pastvou ovcí, která negativně ovlivňovala biotop bělokura skotského. Irské úřady přijaly opatření na sní-

žení počtu pasoucích se ovcí na lokalitě a následně Evropská komise v roce 2009 přestupkové řízení proti Irsku zastavila.

Kauza Teplá Vltava

Oblast Teplé Vltavy v Národním parku Šumava mezi Lenorou a vzdutím vodní nádrže Lipno je předmětem dlouhodobého zájmu nevládních organizací i odborníků kvůli vlivům na zvláště chráněné živočichy při splouvání toku vodáky. Teplá Vltava je součástí EVL Šumava a k předmětům ochrany zde patří **perlorodka říční**, **mihule potoční**, **vranka obecná** a **vydra říční**. V úseku Teplé Vltavy od Dobré až po zaústění Volarského potoka, kde se již zhoršuje chemizmus vody, se v současné době nachází zcela ojedinělý vodní biotop, ve kterém může docházet k nerušené reprodukci perlorodky říční. Na rozdíl od většiny středoevropských populací se zde vyskytují vhodné podmínky pro růst juvenilních jedinců. Tudíž dolní úsek Teplé Vltavy má zcela specifické postavení mezi všemi středoevropskými lokalitami s perlorodkou říční (Chvojková a kol., 2008).

Až do roku 2004 neexistoval na Teplé Vltavě limit pro splouvání lehkých lodí. Až v roce 2004 stanovila Správa NP Šumava v Návštěvním řádu NP Šumava minimální výšku hladiny (42 cm), při níž je možné splouvat Teplou Vltavu. V roce 2005 byl limit zvýšen na 45 cm, ale i při této výšce hladiny docházelo podle specialistů k negativnímu ovlivňování perlorodky a dalších zvláště chráněných živočichů. Jihočeské nevládní organizace (Okrašlovací spolek Zdíkovska, ČSOP Volary a Děti Země – Klub Bohumilice) podaly v květnu 2007 stížnost k Evropské komisi na postup Správy NP a CHKO Šumava a MŽP pro porušování směrnice o stanovištích. Omezování limitu splouvání se ale nelíbilo místním podnikatelům a obcím a začali do něj zasahovat i politici. Z případu se stala médií ostře sledovaná kauza.

Odborná studie

Správa NP a CHKO Šumava zadala v roce 2007 zpracování studie vyhodnocující vliv splouvání Teplé Vltavy na vybrané

zvláště chráněné živočichy. Studii zpracoval Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. M. a občanské sdružení Ametyst. Z výsledků studie vyplývá, že splouvání v současné podobě představuje významný negativní vliv na populaci perlorodky a vranky obecné, proto je doporučeno zvýšení minimální hladiny pro splouvání na 58 cm na Lenoře a na 73 cm na Chlumu. Dále je nutné zabránit rušení reprodukce perlorodek, tedy zakázat splouvání na úseku Lenora-Pěkná v období května, a výrazně omezit splouvání v období od poloviny června do poloviny srpna, aby byla umožněna aktivita pstruha obecného, jediného hostitele glochidií perlorodek.

Návštěvní řád 2009

Poznatky o významném negativním vlivu splouvání lehkých lodí na perlorodku říční a vranku obecnou se odrazily ve změně Návštěvního řádu NP Šumava, který Správa NP předložila v roce 2008 a který byl schválen s účinností od 1. 5. 2009. V novém Návštěvním řádu byly stanoveny přísnější podmínky pro splouvání lehkých plavidel než doposud, nicméně stejně zde nebyla respektována doporučení odborné studie v plném rozsahu. Minimální výška hladiny, za které je možné řeku splouvat, je stanovena na 50 cm. V nejcennějším úseku pro perlorodku mezi Soumarským mostem a mostem u Pěkné byl při hladině 50 – 61 cm stanoven limit maximálního počtu 100 lodí (kánoí či kajaků; rafty a pramice povoleny nejsou). Od výšky 61 cm už neplatí žádné omezení v počtu či druhu lodí.

Formální upozornění Komise

Evropská komise vede stížnost nevládních organizací na režim splouvání Teplé Vltavy v EVL Šumava pod č. 4447/2007. Ve formálním upozornění, které zaslala českým úřadům v říjnu 2009, upozorňuje na rozpor mezi doporučeními odborné studie a podmínkami Návštěvního řádu z roku 2009. Dle Evropské komise proto nelze vyloučit významný negativní vliv splouvání na EVL Šumava.

Podle čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích mají členské státy povinnost přijmout vhodná opatření, aby bylo vyloučeno

poškození přírodních stanovišť a významné vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena, což potvrdila judikatura Evropského soudního dvora (Waddenzee, případ C-127/02). Předložená studie dochází k závěru, že splouvání lehkými plavidly má významně negativní dopad na perlorodku říční, je-li vodní hladina na Lenoře nižší než 58 cm a na Chlumu nižší než 73 cm. Evropská komise z toho usuzuje, že Správa NP a CHKO Šumava při schválení projektu splouvání lehkými plavidly, jež bylo povoleno Návštěvním řádem z roku 2009, nepřijala příslušná opatření, aby v rámci EVL Šumava nedocházelo ke zhoršování stavu perlorodky říční. Ustanovení čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích tudíž nejsou dodržena.

Podle čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích existuje povinnost posouzení plánů a projektů, které by mohly mít významný vliv na cíle ochrany EVL. Tato povinnost je v zákoně na ochranu přírody a krajiny převedena do § 45h a § 45i. Zákon z tohoto posuzování vylučuje pouze plány péče o ZCHÚ. Posouzení vlivů splouvání ovšem nebylo provedeno. Správa NP tak postupovala podle zadání MŽP, které umožňuje orgánům ochrany přírody při přípravě koncepčních materiálů nepostupovat podle § 45i (ovšem jen za předpokladu vyloučení vlivů na lokality Natura 2000). Vzhledem k výstupům z odborných studií ale významný vliv vyloučen být nemohl, a proto se dle Evropské komise jedná o postup v rozporu s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích.

Uskutečnění projektu z naléhavého důvodu převažujícího zájmu, i když má projekt negativní dopad na EVL, připouští za určitých okolností čl. 6 odst. 4 směrnice o stanovištích (neexistence alternativního řešení bez negativního vlivu a přijetí kompenzačních opatření). Podle judikatury Evropského soudního dvora lze ale tento článek uplatnit až poté, co byly účinky plánu či projektu přezkoumány dle čl. 6 odst. 3 citované směrnice (tj. dle § 45i zákona o ochraně přírody a krajiny).

Evropská komise proto konstatuje porušení čl. 6 odst. 2 – 4 směrnice o stanovištích a požaduje vyjádření českých úřadů ve dvouměsíční lhůtě.

4.1.5 **Zhodnocení dosavadních zkušeností nestátních neziskových organizací s podáváním stížností Evropské komisi a výhled do budoucna**

Od roku 2004, kdy se stala ČR členským státem EU, předložily nevládní organizace více než desítku stížností Evropské komisi týkající se porušení směrnic v oblasti ochrany přírody. Dosavadní stížnosti se týkaly nevyhlášení konkrétních PO (Heřmanský stav – Odra – Poolší, Českobudějovické rybníky, Dehtář), nevyhlášení EVL (např. Slavíkovy ostrovy, Labské údolí, Horní Opava), zmenšení PO z hospodářských důvodů (Komárov, Bzenecká doubrava – Strážnické Pomoraví), negativního vlivu uskutečnění projektu na EVL (př. splouvání Teplé Vltavy, CzechTek v Doupovských horách, dálnice D8 přes Krušné hory apod.).

Vesmíš lze říci, že se jednalo o nejzávažnější kauzy v oblasti ochrany přírody, kde docházelo k porušování komunitárního práva. Dosavadní zkušenosti ukazují, že pokud je stížnost připravena na kvalitním odborném i právním základě, vede k zahájení přestupkového řízení ze strany Evropské komise se státními úřady a vytvoření tlaku na nápravu situace. Evropská komise se stížnostmi nestátních neziskových organizací (NNO) vážně zabývá a k jednotlivým kauzám si zajišťuje velmi podrobné podklady. I díky stížnosti NNO se podařilo vyhlásit PO Dehtář a Českobudějovické rybníky a v redukované podobě též Heřmanský stav – Odra – Poolší. Některé kauzy nejsou ještě uzavřeny, ale druhé písemné varování Evropské komise (Komárov, Heřmanský stav – Odra – Poolší) napovídá, že pokud státní úřady nezmění svůj postoj, nevyhnou se nepříjemnému soudnímu řízení.

Celkově lze říci, že stížnost k Evropské komisi je účinným nástrojem k dosažení správné aplikace komunitárního práva v oblasti ochrany přírody. Závažným nedostatkem je skutečnost, že proces trvá obvykle několik let. Pro nevládní organizace je určitě žádoucí využívat tento nástroj i do budoucna, zejména pokud selžou právní nástroje ochrany přírody na národní úrovni. Vzhledem k aktuální povinnosti ČR zajistit ochranu velkého počtu EVL zařazených do evropského

seznamu a s ohledem na množství komplikací s tím spojených lze očekávat, že bude docházet k nedostatečnému naplňování evropských směrnic (např. nedostatečné posuzování vlivů záměrů a koncepcí, nezajištění zákonné ochrany lokality v požadované lhůtě či nesprávný nebo nedostatečný management lokalit).

4.2 Další prostředky ochrany lokalit Natura 2000

4.2.1 Petice Evropskému parlamentu

Petici Evropskému parlamentu může zaslat občan EU nebo fyzická či právnická osoba s trvalým pobytem či sídlem v členské zemi EU. Petice se musí vztahovat k předmětu, který spadá do oblasti působnosti EU a přímo se jí dotýká. Patří sem samozřejmě i ochrana životního prostředí.

Petice by měla obsahovat všechny údaje, které se týkají dané otázky, ale neměla by uvádět zbytečné podrobnosti. Měla by být napsána jasně a srozumitelně a mělo by k ní být přiloženo shrnutí. Obsahem petice může být záležitost obecného zájmu, individuální stížnost nebo žádost, aby Evropský parlament zaujal stanovisko v záležitostech veřejného zájmu.

Žadatel, který podává petici, by měl být přímo dotčen nějakou aktivitou EU. Petice může být napsána v jednom z úředních jazyků EU. Petici je možné zaslat e-mailem nebo poštou.

Zaslání petice e-mailem z internetových stránek

On-line formulář je k dispozici na internetových stránkách Evropského parlamentu (<https://www.secure.europarl.europa.eu/parliament/public/petition/secured/submit.do?language=CS>). Po odeslání petice elektronickou cestou se automaticky generuje potvrzení o jejím doručení. Petice pak bude předána Petičnímu výboru Evropského parlamentu, který je odpovědný za řízení petičního procesu a za formulování doporučení a závěrů souvisejících s peticemi. Petice psané urážlivým jazykem nebo petice, z nichž nebude zřejmé, čeho se týkají, nebudou Petičním výborem Evropského parlamentu přezkoumány a nebude na ně nijak reagováno.

Veškerá další komunikace týkající se podané petice probíhá poštou. Doplňující informace či podklady je možné zaslat na adresu Evropského parlamentu, v dopise je vhodné uvést přidělené číslo petice.

*European Parliament
Committee on Petitions
The Secretariat
Rue Wiertz
B-1047 Brussels*

Zaslání petice poštou

Pro podání petice v papírové podobě neexistuje žádný formulář ani standardní formát, který by bylo třeba dodržovat. Mezi povinné náležitosti petice náleží uvedení kontaktních údajů (jméno, státní příslušnost a místo bydliště; v případě skupinové petice: jméno, státní příslušnost a místo bydliště předkladatele nebo alespoň první podepsané osoby), na petici dále nesmí chybět podpis. Petice může obsahovat přílohy včetně kopií případných doprovodných dokumentů.

Adresa pro zaslání:

*The President of the European Parliament
European Parliament
Rue Wiertz
B-1047 Brussels*

Evropský parlament je povinen se peticí zabývat a rozhodnout, zda ohledně ní podnikne nějaké kroky. Nejdříve musí Petiční výbor Evropského parlamentu petici prohlásit za přípustnou, dále posoudí obsah petice. Petiční výbor může rozhodnout např. o sepsání zprávy, má také právo vyjádřit svůj názor na petici. Podle okolností může petiční výbor také:

- požádat Evropskou komisi o provedení předběžného vyšetřování a o poskytnutí informací v souladu s příslušnými právními předpisy EU;

- postoupit petici pro informaci nebo pro přijetí dalších opatření jiným výborům Evropského parlamentu (výbor může například vzít petici v potaz při své legislativní činnosti);
- ve výjimečných případech předložit zprávu Evropskému parlamentu k hlasování na plenárním zasedání či uspořádat informační návštěvu;
- přijmout jakákoli jiná opatření, která uzná za vhodná pro vyřešení záležitosti uvedené v petici.

Petiční výbor Evropského parlamentu se může pokusit vyřešit problém uvedený v petici ve spolupráci s národními nebo místními orgány členských států. Nemůže však zvrátit rozhodnutí přijatých příslušnými orgány členského státu. Evropský parlament není soudním orgánem, a tak nemůže vynést rozsudek ani zpochybnit rozhodnutí soudů členských států. Petiční výbor je povinen ihned po přijetí rozhodnutí informovat o této skutečnosti osobu, která petici podala.

4.2.2 Evropský ombudsman

Evropský ombudsman či též Evropský veřejný ochránce práv vyšetřuje stížnosti na **nesprávné úřední postupy** v institucích a orgánech EU. Veřejný ochránce práv nemůže šetřit stížnosti proti státním, regionálním nebo místním správním úřadům členských států, a to ani v případě stížností týkajících se záležitostí EU. Mnohé z těchto stížností by mohly být adresovány vnitrostátním nebo regionálním veřejným ochráncům práv anebo petičním výborům vnitrostátních nebo regionálních parlamentů. Kontaktní údaje všech vnitrostátních a regionálních veřejných ochránců práv a petičních výborů v EU jsou k dispozici na webových stránkách Evropského veřejného ochránce práv.

Za nesprávný úřední postup se považuje špatné nebo nedostatečné plnění povinností orgánů EU. Dochází k němu, pokud určitý orgán nejedná v souladu s právem, nerespektuje zásady dobré správy nebo porušuje lidská práva. Jsou to např.:

-
- administrativní nesrovnalosti,
  - nepoctivost,
  - diskriminace,
  - zneužití pravomoci,
  - nezodpovězení podání,
  - odmítnutí poskytnutí informace,
  - zbytečné průtahy.

Mezi orgány EU v souvislosti s naplňováním evropských směrnic na ochranu přírody patří tyto instituce, např.:

- Evropský parlament,
- Rada EU,
- Evropská komise,
- Evropský soudní dvůr,
- Evropská agentura pro životní prostředí.

Přehled všech orgánů EU lze nalézt na webové stránce <http://www.europa.eu/>.

Veřejnému ochránci práv lze napsat v jakémkoli z úředních jazyků EU. Jasně uveďte, kdo jste, na který orgán nebo instituci EU si stěžujete a jaké jsou důvody vaší stížnosti. Pro podání stížnosti platí následujících základní pravidla:

- stížnost musí být podána před uplynutím dvou let ode dne, kdy jste se dozvěděli o skutečnostech, na nichž je stížnost založena;
- nesprávným úředním postupem nemusíte být postižen osobně;
- na dotčený orgán nebo instituci jste se již v dané záležitosti obrátil, např. formou dopisu;
- veřejný ochránce práv se nezabývá věcmi, které jsou projednávány soudem nebo které již byly soudem rozhodnuty.

Veřejný ochránce práv vaši stížnost přezkoumá a o výsledcích jeho šetření budete informováni. Stížnost Evropskému veřejnému ochránci práv může být podána písemně dopisem nebo pomocí přiloženého formuláře. Elektronická podoba

formuláře pro stížnosti je k dispozici na webových stránkách Evropského ombudsmana – <http://www.ombudsman.europa.eu>.

4.2.3 Žaloba k Evropskému soudnímu dvoru

Přímá žaloba k Evropskému soudnímu dvoru pro porušení komunitárního práva v oblasti ochrany přírody je spíše teoretickou možností než používaným nástrojem, ale nepřímé nástroje (předběžná otázka) v ochraně přírody využívány jsou.

Evropský soudní dvůr zajišťuje dodržování komunitárního práva a vykládá právní normy EU. Judikatura Evropského soudního dvora je jedním z nejdůležitějších pramenů evropského práva a má velký vliv na rozhodování států a přeneseně i na jejich legislativu. Evropský soudní dvůr rozhoduje v několika druzích základních řízení, jejichž charakter je rozdílný, nejen vzhledem k účastníkům, ale i z hlediska předmětu řízení, způsobu zahájení, průběhu či možných následků vyplývajících z řízení.

NNO a občanů se mohou týkat dva prostředky, jeden nepřímý (předběžná otázka) a jeden přímý (žaloba pro neplatnost).

4.2.3.1 Předběžná otázka

Předpokladem a podmínkou předběžné otázky je probíhající řízení u vnitrostátního soudu. Vystane-li v tomto řízení před národním soudem otázka týkající se výkladu či platnosti komunitárního práva, musí národní soud (rozhoduje-li v daném řízení v posledním stupni) nebo může (nerozhoduje-li jako soud posledního stupně, tzn. je možné podat řádný opravný prostředek) požádat Evropský soudní dvůr o poskytnutí výkladu dotčeného práva EU nebo o rozhodnutí platnosti aktu EU.

Postoupením předběžné otázky Evropskému soudnímu dvoru se vnitrostátní řízení přeruší.

Předmětem řízení může být:

- výklad ustanovení Smlouvy o EU a aktů komunitárních institucí (pramenů primárního i sekundárního práva);

- platnost aktů orgánů EU (kromě Smlouvy o EU a dalších zřizovacích smluv též nezávazná doporučení a stanoviska a jakékoli další akty);
- výklad statutů orgánů zřízených aktem Rady.

Předmětem řízení naopak nemůže být:

- vnitrostátní právo členských zemí;
- otázky skutkového stavu;
- povinnost aplikovat určitý předpis.

V rámci tohoto řízení má občan možnost prostřednictvím svého advokáta nebo poradce sdělit své stanovisko před Evropským soudním dvorem.

Příklady řešení předběžné otázky v oblasti ochrany přírody (město Pappenburg vs. Spolková republika Německo C-226/08) a rozhodnutí Evropského soudního dvora z ledna 2010.

1) *Umožňuje čl. 4 odst. 2 první pododstavec směrnice o stanovištích členskému státu, aby u jedné nebo více lokalit odepřel udělit svůj souhlas s návrhem do seznamu lokalit významných pro EU, který vypracovala Evropská komise z jiných důvodů, než jsou důvody související s ochranou životního prostředí?*

Čl. 4 odst. 2 první pododstavec směrnice o stanovištích zohledňuje při návrhu seznamu SCI pouze požadavky směřující k ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin nebo k vytvoření sítě Natura 2000.

Článek 4 odst. 2 první pododstavec směrnice o stanovištích musí být vykládán v tom smyslu, že členský stát není oprávněn k tomu, aby z jiných důvodů, než jsou důvody související s ochranou životního prostředí, odepřel udělit svůj souhlas se zařazením jedné či více lokalit do návrhu seznamu SCI, který vypracovala Evropská komise.

2) Je třeba v případech průběžných prací na údržbě plavebních drah v ústí řek do moře, které byly podle vnitrostátního práva s konečnou platností schváleny ještě před uplynutím lhůty k provedení požadavků směrnice o stanovištích, provést posouzení jejich vlivů na lokalitu podle čl. 6 odst. 3 a 4 uvedené směrnice, pokračují-li tyto práce i po zařazení lokality do seznamu lokalit významných pro EU?

Článek 6 odst. 3 a 4 směrnice o stanovištích musí být vykládán v tom smyslu, že průběžné práce na údržbě plavebních drah v ústí řek do moře, které s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo nejsou pro péči o ni nezbytné a které byly již podle vnitrostátního práva schváleny ještě před uplynutím lhůty k provedení požadavků směrnice o stanovištích, musí podléhat posouzení vlivů na tuto lokalitu podle uvedených ustanovení, a to i tehdy, pokračují-li tyto práce i po zařazení lokality do evropského seznamu SCI.

4.2.3.2 Žaloba na prohlášení neplatnosti

Předmětem žaloby na neplatnost je zrušení protiprávního aktu vydaného orgánem EU (Evropská rada, Evropská komise, Evropský parlament atd.). Předmětem této žaloby jsou pouze právně závazné akty – tedy především směrnice, nařízení a rozhodnutí.

Rozlišují se tzv. privilegovaní a neprivilegovaní žalobci. K tzv. neprivilegovaným žalobcům patří fyzické a právnické osoby, tedy i jednotliví občané a nevládní organizace. Proto, aby mohli napadnout před soudem rozhodnutí přijaté orgánem EU, je třeba, aby jim bylo rozhodnutí určeno nebo aby se jich daný akt přímo a osobně dotýkal. V takovém případě je příslušný soud první instance.

Jednotlivci nemohou podat žalobu na normativní právní akty (směrnice či nařízení, které mají obecnou platnost), ačkoli v současnosti sílí názory požadující rozšíření právní ochrany jednotlivců i na nařízení a směrnice. Jednotlivec nemůže před Evropský soudní dvůr nebo soud prvního stupně

podat žalobu proti jiné osobě (fyzické nebo právnické) nebo proti členskému státu.

Důvod k žalobě musí být jeden z následujících:

- nepřislušnost – právní akt byl vydán orgánem, který k tomu nebyl oprávněn;
- porušení podstatných procesních náležitostí – vnější forma právního aktu, procesní postup, rozhodovací proces atd.;
- porušení Smlouvy o EU nebo právního pravidla týkajícího se jejího provádění – napadený právní akt porušuje primární nebo sekundární právo a toto porušení nepředstavuje jiný z žalobních důvodů (např. nesprávný výklad či aplikace, vadná skutková zjištění, porušení procesních práv nebo mezinárodní úmluvy atd.);
- překročení či zneužití pravomoci – komunitární akt byl vydán k jinému než uvedenému účelu anebo s cílem obejít řízení předvídané Smlouvou o EU.

Použitá a doporučená literatura:

Alstrup L., Karlík V. (2003): Jak psát stížnost na Evropskou komisi. Arnika

ISBN 978-80-904409-8-2

